

Jubilæumsskrift

INDHOLD

Forord	1
Bestyrelsesformand Steffen H. Hansen	2
Skoleleder Patrizia G. Lindstrøm.	7
SFO-leder Jørgen Grønne	14
Friskolernes formand Peter Bendix Pedersen	16
Undervisningsminister Merete Riisager	18
Skolens historie 1869-1994.	20
Skolens historie 1994-2019	42
Erindringer.	76
Selma Bredevang Lawaetz.	76
Frede og Birte Hansen	78
Aase Helveg Poulsen	82
Kjeld Fredens.	86
Bodil Nielsen	90
Jens Ebsen	92
Ditte Ebsen	94
Henrik Denta.	96
Benjamin Denta	98
Sarah Denta	100
Jeanette Palmer	102
På personaletur	105
Historien om jubilæumslogoet	106
Klassebilleder 2018-19	108
Personalefoto skoleåret 2018-19	110
Skoleledere / lærere	111
SFO-ledere	111
Bestyrelsesformænd.	111

FORORD

Kære Landsgrav Friskole

Tillykke med de 150 år! Tillykke til alle der gennem årene har været en del af skolens liv. Hvad enten man har sat sig store eller små spor, har man været med til at skrive skolens lange historie. En lille del af denne historie kan man læse om i dette jubilæumsskrift.

Hvis vi lukker øjnene og forestiller os at rejse gennem tiden fra 1869 til 2019, så ruller billederne af en verden og en skole i forandring straks på den indre nethinde. Der sker immervæk noget på 150 år! Uden at fortabe os i tilbageskuende sentimentalitet så er det måske, her ved skolens jubilæum, værd at spørge hinanden, om friskolen i årenes løb har tabt noget, vi burde stræbe efter at vinde tilbage. Jubilæumsskriftet kan måske inspirere til videre refleksion over dette spørgsmål.

Først og fremmest vil jubilæumsskriftet dog tegne et billede af en friskole, som *har* vundet mangt og meget, blandt andet en plads i hjerterne på alle, der har været en del af skolens liv. Den grundtvig-koldske skoletradition har vist sig at være særdeles bæredygtig, også på Landsgrav Friskole.

Tak til alle, der på forskellig vis har bidraget til indholdet i dette jubilæumsskrift! En særlig tak til de tidligere elever, forældre og ansatte, som havde lyst til at dele deres erindringer fra Landsgrav-årene samt til Vibeke Malmberg, Ole E. Hansen og Anne-Sofi (Fie) Christiansen, der har gravet dybt i gemmerne for at finde gamle referater, beretninger og nyhedsbreve frem. Tak til husfotograf Olav for mange gode pletskud i årenes løb – en del af dem har fået en plads i dette skrift. Andre er fra arkiverne på loftet, hvor venlige sjæle har sørget for at gemme fotos fra tidens løb. Tak til Malika og Freja fra 7. klasse for at interviewe børnene om, hvad de synes er det bedste ved Landsgrav Friskole. Endelig stor tak til Anne Dorthe Veise for udarbejdelsen af det flotte jubilæumslogo som pryder forsiden af dette skrift.

Skoleleder
Patrizia Guastella Lindstrøm

BESTYRELSESFORMAND STEFFEN H. HANSEN

Småfilosofisk lommeuld i forbindelse med Landsgrav Friskoles 150 års jubilæum

Jubilæum betyder, at noget har eksisteret eller stået på i en periode, hvis længde kan beskrives med et pænt rundt eller halvrunt åreantal. Man markerer jubilæum ved fejring på forskellig vis. For en kort stund brydes hverdagens overmagt med en overblikstatus og en streg i sandet med lidt eftertænk-somhed rettet mod fremtiden.

Markeringen af jubilæet er dels et udtryk for en bagudrettet respekt for og et tak og skulderklap til de mennesker, som over den lange tid har udgjort skolen. Over tiden har de tilvejebragt tilpasning, forandring og udvikling af skolen, således at den vedblivende har haft tilgang af nye forældre, børn og personale.

Markeringen af jubilæet er også en fejring af, at det grundlæggende koncept, som Landsgrav Friskole bygger på, har været og er særdeles levedygtigt. Men hvad siger det så om muligheden for fremtidige jubilæer?

Når jeg som forhåndenværende formand her skal give et bud på ovenstående, så er jeg virkelig en presset mand ☹. Jeg har ikke selv været elev på skolen. Jeg har end ikke gået i en friskole og er endda ikke her fra byen. Uden nogen lighed i øvrigt, så har jeg det lidt som George W. Bush, der i sin præsidentafskedstale ærgrede sig over, at det lige var ham, der havde posten, da finanskrisen kom. Pokkers at det lige er mig, der er formand når jubilæumsskrif-

tet skal bruge et indlæg ☺. Helt i tidens ånd som eleven, der er på bar bund med stilemnet, så må man google.

I skolens 125 års jubilæumsskrift havde daværende formand Torben Denta et godt indlæg, som med lidt ændringer, opdateringer af ordvalg og faktuelle tilpasninger kunne have været genbrugt 1:1. Hvis en skoleelev eller studerende i dag anvender denne form for opgaveløsning, så kan det medfører bortvisning, og derfor vil jeg heller ikke anvende dette nemme gærdeoverspring. Dog tillader min begrænsede fantasi og den for vores tid konstante manglende tidsressource at få inspiration fra indlægget.

Udvikling i fakta tal

Landsgrav Friskoles udvikling i tal har de sidste 25 år været sammenlignelig med mange andre tilsvarende friskoler – en udvikling der for en væsentlig del har haft afsæt i de økonomiske vilkår for at drive friskole. Skolens elevtal er gået fra 136 elever i 8 klasser til 220 elever i 10 klasser. Tilsvarende er antallet af SFO-elever og ansatte vokset.

Bygningsmæssigt er der i løbet af de sidste 25 år tilkommet en tilbygning på idrætshal til fysik, sløjde og klub. Udskolingsbygning med tre klasselokaler, bibliotek samt fællesareal og grupperum. Renovering af indskolingsbygning og tilbygning af SFO-lokale. I skrivende stund er en ny mellemtrinsbygning med klasselokaler, fællesrum og faglokale i udbud med forventet ibrugtagning primo 2020. Derefter er planen en renovering og ombygning af lokalerne i skolens hovedbygning.

Det forpligtende fællesskab

I en tid hvor den personlige individualisering er enorm, som følge af de mangfoldige mulighederne for netop at skabe individuelle rammer for sit eget liv og virke, er forældres deltagelse i friskolens forpligtende fællesskab under pres og forandring i flere henseender.

Det forpligtende fællesskab er en hjørnesten i friskolen, og derfor vil kravet til udviklingen på dette punkt være, at der skabes individuelle muligheder for at bidrage og deltage i fællesskabet. Så er det bare hvordan det gøres? Den transformation og udvikling ændrer dels på de opgaver fællesskabet kan løse, samt form og tidspunkt.

Benchmarking

I vores travle verden, hvor vi som digitale profilinddivider gerne skal have en mening om alt, samtidig med, at vi umætteligt kræver data og dokumentation som grundlag for at træffe alle vores perfekte og individuelle valg, kan vi opgavepressede forældre af overskuelighedsårsager godt forfalde til forenkede sort-hvide regnearksopgørelser, der markedsføres som absolutte sandheder.

Heldigvis er vores digitale dannelse nået så vidt, at blot fordi data er digital, så ved vi godt dens værdi ikke er bedre end begrænsningerne i og forudsætningerne for de inputdata, der ligger til grund. Sjældent kan sådanne opgørelser troværdigt beskrive mere end særligt udvalgte fragmenter af hele den komplekse virkelighed.

Fremtidens skolebenchmarking vil uanset datamængder, parametre og kunstig intelligens have en eller anden grad af slagside, hvor forældre også til stadighed vil foretage beviste skolevalg ved anvendelse af værdigrundlag og barnets tarv, der svært lader sig kvantificere i et regneark.

Skoleparathed og opdragelse

Udfordringer med skoleparathed er noget, som alle grundskoler i varierende og voksende grad oplever. Den digitale udvikling med dens konstante online behov, krav eller ligefrem afhængighed har næsten ubevidst frarøvet os forældre samværstid med vores børn. Det har generelt medført, at bl.a. tale- og forståelsesegenskaber hos børn opleves initialt at være på lavere niveau end tidligere og basale færdigheder og adfærd ligeså. Forældre-barn samværstid er i en vis udstrækning blevet reduceret til overvågningsstid. Når man på gaden observerer en forældre med et barn, er kontakten mellem barn og forældre som oftest blokeret af mindst en smartphone.

Tidligere skolestart i kombination med tiltagende begrænsede færdigheds- og adfærdsniveau udfordrer muligheden for at gennemføre en tilfredsstillende undervisning. Her er det så at Grundtvig må en tur op af graven:

”Den enkelte elevs frihed begrænses kun af den anden elevs ret til også at være fri.”

Lige netop her er der implicit et krav til basale færdigheder og adfærd, og i kombination med forpligtende fællesskab er der også her et krav til os forældre: Vi må erkende og acceptere, at vores tiltagende individuelle levevis stiller udvidede bevidsthedskrav til vores egen undervisning af eget barn. Heri indgår det der tidligere gik under betegnelsen opdragelse. I friskoleverdenen er krav til os forældre velkendt, og derfor bør dette nye krav ikke skabe nogen større chokbølge ☺.

En mulig implementering af ovenstående kan blive regulære kurser i, hvordan man som forældre med skolesøgende børn skal agere således, at vi forældre får en fælles referenceramme for først og fremmest bedre at kunne varetage hele klassens interesser. En referenceramme som ikke længere tilvejebringes af den anden vej, som følge af vores mere og mere individuelle opvækst og levevis.

Underholdning eller undervisning

Dette var også et emne for 25 år siden. Dengang var emnet udbuddet af tv, nu er det muligheden for at være virtuelt tilstede i og hvor som helst, hvor man ikke er, og omvendt, ikke at være tilstede, der hvor man er.

Smartphones, computere og net er nok kommet for at blive, nøjagtig ligesom blækpennen engang revolutionerede kommunikationsmulighederne. Det er redskaber alle skal kunne håndtere og administrere. Vejen til det mål kan kun nås ved vedvarende øvelse med fokus på det at få en nytteværdi både for undervisningen, læring og fællesskabet.

"Det er meget dejligt, at vi har vores store venner. Vores lærere er meget søde og gode til at forklare ting. Vi elsker morgensang og morgenmotion. Vi elsker også at bevægede os til motorik, når vi nu ikke har idræt."

O. Klasse

Fremtidige jubilæer?

Med baggrund i det konstante dynamiske flow, der helt naturligt er i både forældre kredsen og personalesammensætningen, samt et bevist levedygtigt koncept, værdigrundlag og formål, så er det min personlige overbevisning, at der også i fremtiden mange år frem vil være en Landsgrav Friskole. Når man skal bevare, skal man forandre, forbedre og udvikle lidt hele tiden, hvilket netop er det historiebøgerne fortæller er sket i Landsgrav Friskoles hidtidige 150-årige liv.

Den korte kommandovej, og at det ER forældrenes skole, vil være et attraktivt alternativ også for mange kommende forældre, men intet er selvfølgelig sikkert, og man kan aldrig vide, hvilke reguleringer, der fra kommende folketingsflertal vil blive påført de frie grundskoler.

De såkaldte digitalt indfødte, generation Z, er snart på vej ind i forældre kredsen og det bliver spænden-

de at iagttage, hvorledes det vil forandre og udvikle skolen både på faglighed og kreativitet.

Kan man forestille sig en Landsgrav Friskole, hvor:

- Undervisning kan foregår i virtuelt rum, og hvor alle elever derfor ikke nødvendigvis er fysisk til stede?
- Valgfagselever deltager i virtuelle klasserum udbudt af andre skoler eller institutioner?
- Forældremøder foregår i virtuelt rum?
- Hvor det at lære at skrive og læse er valgfag fordi det ganske enkelt ikke er nødvendigt længere, da teknologien både kan skrive og læse for os?

Uanset hvilke ændringer udviklingen vil bringe, er håbet, at der fortsat er forældre, der vil engagere sig i Landsgrav Friskole til fordel for egne og andres børns almene dannelse og fællesskabets vel.

Steffen Hansen har været bestyrelsesformand siden 2015. Selvom billedet i starten af dette indlæg kunne få en til at tro, at Steffen er lærer, er hans rette erhverv røntgenfysiker. Steffen har dog erfaring med undervisning, bl.a. fra flere forældreundervisningsdage. Derudover står han for markedsdagens mest populære bod: Hestevoغن.

SKOLELEDER PATRIZIA G. LINDSTRØM

En levedygtig
friskole
med mange år
bag sig
– og foran sig!

Landsgrav Friskole. Navnet er stadig det samme, selvom størrelse og beliggenhed er en ganske anden end dengang, skolen så dagens lys på Elmelunde Gård ude på Landsgrav Mark.

I mange år var skolen omkranset af marker, også efter den flyttede til nuværende beliggenhed. I dag er Landsgrav Friskole en byskole beliggende i et parcelhuskvarter i Slagelse by. I lidt over 100 år har skolens karakteristiske hovedbygning med de røde mursten og tegl været det første, der mødte børnene, når skoledagen startede.

Der er noget varmt og hjemligt ved den lille, trelængede bygning, som den ligger der på Bagervej 5 og rækker ud med sit trygge, velkendte favntag. Godmorgen og velkommen til endnu en skoledag!

At der bag hovedbygningen gemmer sig flere skolebygninger, er ukendt for mange førstegangsbesøgende. En hal med tilbyggede faglokaler, en indskolingspavillon med nyt SFO-lokale, et overbygningshus og bibliotek. De forskellige knopskydninger illustrerer på glimrende vis skolens vokseværk gennem årene: Fra 4 elever i 1869 til ca. 220 elever i 2019. Det er tiltrængt, når vi netop i dette jubilæumsår tager det første spadestik til endnu en skolebygning, som ser dagens lys på Toftevej, på familien Fredens gamle grund.

Med hjerte, krop og forstand

Men friskolen er naturligvis andet og mere end en samling bygninger. Friskolen består af mennesker. Først og fremmest alle børnene, som skal finde vej i livet – og så alle os andre, de voksne, som aktivt har valgt at være forældre eller ansatte på netop denne friskole. Det er os, som skal vise børnene vejen.

Vi kan tydeligt se det for os: Det spændte barn, som det står på første skoledag med håret sat, de mange sommerfugle blafrende i maven og den splinternye, næsten tomme skoletaske på ryggen.

Hvad er det, der skal fyldes i denne rygsæk i løbet af de næste 10 år, indtil barnet, før vi får set os om, står der med afgangsbeviset i hånden og siger farvel til barndommens skole?

I Landsgrav Friskoles formål står, at undervisningen skal lægge op til, at barnet bliver et helt menneske med hjerte, krop og forstand. Det siger sig selv, at dette formål rækker langt ud over det, som de faglige præstationer i afgangsbrevet er udtryk for. Vi vil gerne have, at vores elever bliver dygtige – det er indlysende! Vi må bare ikke forfalde til at tro, at de faglige mål, som andre har udstukket for vores skole, er de eneste vi skal stræbe efter at nå. Så har vi ikke gjort det godt nok. En friskole som vores skal insistere på, at der skal mere til end et flot afgangsbrev.

Vi ønsker, at vores elever bliver dannede, livsduelige og myndige individer, der kan begå sig i den foranderlige og mangfoldige verden, vi lever i. Vi ønsker, at de kan tage ansvar for verden, samfundet, sig selv og hinanden. Vi ønsker, at de bliver i stand til at bruge både hoved, hænder, krop og hjerte.

Den engang så tomme skoletaske skal være fyldt med meget mere end det, der kan måles med karakterer. Hvordan når vi så derhen?

At miste fodfæstet

Inden jeg blev skoleleder på Landsgrav, havde jeg fornøjelsen af 7 år som lærer på skolen. I 2011 havde jeg taget min 9. klasse med på en primitiv lejrskole. Vi skulle overnatte i det fri, hvilket var en uvant udfordring for de fleste elever – og for min kollega der dog med beundringsværdigt åbent sind havde indvilliget i at tage med. Vi befandt os i en stor skov, Sletten ved Ry, og septembervejret bød på efterårsblæst, regn og kulde. Om aftenen var

skoven bælgravende mørk. I de hængekøjer, som udgjorde vores natteleje, føltes den varme seng derhjemme meget lang væk. Jeg husker, at en stor del af de unge mennesker syntes, at jeg havde trukket den lidt for langt mht. den manglende komfort.

Hvorfor nu slæbe de unge mennesker med ud i en mørk skov? Hvorfor i det hele taget bruge tid og penge på at tage eleverne med på lejrskoler år efter år? I gamle spejderhytter, på vandrehjem, i lånte gymnastiksale, i shelters, på campingpladser, på luvrede hoteller i udlandet – og nu i en hængekøje i en køjekreds dybt inde i en jysk skov? Hvad har det med skole at gøre?

Det har alt med skole at gøre – i hvert fald friskole! Børn og unge vokser og får livsmod, når de oplever, at de kan klare sig på udebane. Det er learning by doing. På lejrskolerne viser vi dem den tillid, at det hele nok skal gå. Et af Kierkegaards mest kendte citater lyder: "At turde er at miste fodfæstet et øjeblik. Ikke at turde er at miste sig selv!"

Det er en af vores fornemste opgaver som friskole at lære børnene at turde miste fodfæstet i vished om, at de nok skal lande på benene igen – endnu klogere på, hvad verden, livet og de selv er for størrelser.

Friskolen vælges ofte pga. sine trygge rammer - med god grund for tryghed er vigtig for børns udvikling. Tryghed handler i høj grad om at være omgivet af mennesker, man har gode relationer til. Er man det, tør man også prøve kræfter med det, der er ukendt og usikkert. Og det er vigtigt at turde! Ellers mister vores børn sig selv – eller i hvert fald den handlekraft, som kendetegner et selvstændigt og myndigt menneske.

Være én, men én iblandt

Tilbage til lejrskolen i den mørke skov ... Selvom jeg tydeligt erindrer, at ikke alle mine elever var lige begejstrede for konceptet friluftslærskole, så husker jeg bedre den ene aften, hvor vi rykkede tæt sammen om bålet. Tilfældigvis var der Folketingsvalg den aften, den 15. september. Jeg sad og kiggede rundt på de oplyste ansigter og tænkte, at lige nu i dette øjeblik var klassen et godt billede på det sammenhold, der kan skabes, når vi mødes om det, vi har til fælles, i stedet for at splittes over det, der gør os forskellige.

Og forskellige, det var de, de unge mennesker, der sad samlede rundt om bålet! Vidt forskellige politiske holdninger, vidt forskellige interesser, vidt forskellige livssyn, vidt forskellige venskaber. I det daglige led fællesskabet ind i mellem svære kår. Men denne aften, i bålets skær midt i den mørke skov, kom det til syne, at når vi rykker tæt sammen og giver plads til latter, sang og varme, så mærker vi hinanden og fællesskabet.

I det daglige er vi moderne mennesker meget optagede af at mærke os selv og vores egne behov. Det er

godt til en vis grænse, for vi skal ikke mærke vores egne behov så meget, at vi glemmer de andres.

*Til morgensang synger vi ofte
Linedanser, Per Krøis Kjærsgaards
fine sang, hvor disse linjer lyder:*

*"Være én, men én iblandt, og mødes så
du gror". Mødet med de andre betones
her, som en forudsætningen for, at det
enkelte menneske kan gro.*

Vi kan sagtens være sammen uden at mødes. Vi kan sagtens være sammen på måder, hvor mennesker ikke gror, men nedbrydes. Ethvert menneske har værdi, mente Grundtvig, og derfor har vi en medmenneskelig forpligtelse over for hinanden. I yderste potens kommer dette til syne, når Løgstrup siger: "Det enkelte menneske har aldrig med et andet menneske at gøre, uden at han holder noget af dets liv i sin hånd". Mange skolefolk holder af dette citat – med god grund. Mødet mellem mennesker er en alvorlig sag. Det kræver, at vi evner at sætte os ud over os selv og i hinandens sted. Det kræver, at vi kan forstå, hvad vi har til fælles.

Et skoleliv består af utrolig mange møder. Vi møder hinanden til morgensang. Vi mødes over fælles opgaver i timerne. Vi mødes til julehygge og markedsdage. Vi mødes over en kop kaffe eller te

på lærerværelset. Vi mødes til fælles kurser og personaleture. Vi mødes på fodboldbanen og i hallen. Vi mødes til klassearrangementer og fødselsdage. Vi mødes til skolehjemsamtaler og forældremøder. Vi mødes både, når det er let, og når det er svært - men vi mødes! Og ved hvert møde har vi mulighed for at blive klogere på de andre, på verden, på os selv.

Drømmen om fællesskabet

Det stiller store krav til skolens fællesskab at tage vare på det enkelte individs trivsel og udvikling.

Det stiller store krav til alle os, der arbejder på skolen. Det er for at sige det ligeud en svær og til tider umulig opgave at skabe tryghed og trivsel for alle børn. Det er altid smerteligt, når det ikke lykkes, men vi skal prøve hver dag, det allerbedste vi kan!

Det stiller også store krav til forældrene. At vælge Landsgrav Friskole til sit barn er et valg, der også omhandler en selv som forælder. Man skal give lidt mere, end man tager, som Uffe fra bestyrelsen sagde, da han stillede op til valg. Forældre på Landsgrav prioriterer at deltage ved morgensang, arbejdsledage, forældremøder, klassearrangementer, lejrskoler, forældreundervisningsdage, markedsdage, juleskuespil osv., fordi de ved, at det gode fællesskab har værdi for det enkelte menneske.

Måske er engagementet ikke ligeså højt, som "i de gode gamle dage". Hvem ved, for friskolehistorierne har det med at blive fortalt af de ildsjæle, som selv deltog aktivt i fællesskabet. Under alle omstændig-

heder er det et vilkår for os som friskole, som for alle andre dele af samfundet, at tid er en mangelvare. Familielivet er mere presset end tidligere.

Frem for krampagtigt at insistere på og i samme takt ærgres over, at friskolens fællesskab ikke er, hvad det har været, så må vi rejse spørgsmålene: Skal vi gentænke friskolefællesskabet og forældrenes deltagelsesmuligheder i dette? Hvad er det for et fællesskab vi drømmer om på Landsgrav Friskole? Hvordan sikrer vi, at alle gives mulighed for at deltage i fællesskabet? Hvad skal vi egentlig være fælles om og hvorfor? Det er måske en ny debat værd.

Landsgravbørnene

Til morgensang, når man kigger ud over rækkerne med syngende børn og unge (ja, der synges også med på de bagerste rækker, om end mere sporadisk), så er det en dejlig, daglig påmindelse om, hvorfor vi er på skolen.

*Som ansatte på Landsgrav Friskole
ønsker vi på hver vores måde at gøre
en positiv forskel i børnenes liv.
Det er ikke en overdrivelse at sige,
at børnene også gør en positiv forskel
for os!*

Børn der giver et impulsivt kram. Børn der fortæller med glæde om små og store oplevelser. Børn der stolte knækker læsekoden. Børn der modigt fremlægger en svær opgave. Børn der synger på scenen foran hele skolen. Børn der klarer sig godt på trods. Børn der overhaler de voksne med deres viden. Børn der har brug for ekstra støtte og omsorg. Børn der sprudler af kreativitet. Børn der finder på narrestreger. Børn der er høflige og hjælpsomme. Landsgravbørn! De er som børn er flest og så alligevel ikke: For de er de børn, som vi har ansvaret for, og som vi knytter bånd til.

Vores lærere og pædagoger fortjener alle hver og en et kæmpe skulderklap. De investerer masser af hjerteblood, personlighed og kompetent faglighed i deres arbejde. Det kræver overskud at arbejde med børn. Et overskud, der ind i mellem presses af skiftende og stigende krav til skolen og dens opgave. Nye fag, nye vejledende mål, nye prøver, nye forebyggende indsatser, nye pædagogiske strømninger, nye undervisningsformer, nye kommunikationsveje, ny teknologi, nye samarbejds-

former osv. Sådan er det på Landsgrav, som på de fleste andre skoler. Vi vil det hele og lidt til. Vores privilegie og pligt som friskole er at stoppe op og spørge os selv, om alle de forandringer, der vælter ind over hegnet og presser os på overskuddet, egentlig er noget for os. For lærerne og pædagogernes menneskelige og faglige overskud er vores vigtigste råstof på skolen. Der skal være overskud til at kigge det enkelte barn i øjnene. Der skal være tid til en ekstra snak, når livet er svært. Der skal være energi til at eksperimentere og afprøve nye idéer. Udvikling kommer sjældent fra ledelsesteamet alene, men i høj grad fra de lærere og pædagoger, der ligesom børnene tør miste fodfæstet for en stund og gå en ny vej.

*Hvis vi tænker vores skole, som et
træ, der står plantet med rødderne
i den grundtvig-koldske muld
– måske endda et Landsgrav-
æbletræ, som det skolens første
lærer Hans Knudsen fremavlede
på sin planteskole – ja, så er det
tydeligt, at vi ikke kan lade grenene
vokse alle mulige veje uden at tage
hensyn til, hvad rødderne kan
bære.*

Men et træ er heller ikke levedygtigt, hvis det ikke formår at tilpasse sig den tid, det lever i. Det har Landsgrav-æbletræet formået at gøre i nu 150 år. Træet er blevet gødet og vandet. Det har klaret sig gennem sol og regn. Det har stået fast, når vinden blæste fra alle mulige retninger med forskellig styrke. Det er blevet podet med nye idéer, undertiden er det endda blevet beskåret, og grenene er bøjet i nye retninger. År efter år har det sat nye Landsgrav-æbler – eller skulle vi sige nye Landsgravbørn!

Når vi ser dem gå ud af skolegården på deres aller-sidste skoledag, så kan vi tydeligt se, at de er frugten af et sundt og godt træ, der nok har mange år bag sig – men også mange foran sig!

**De bedste ønsker til alle
børn og voksne på LF**

Patrizia

Patrizia har været kaptajn på det gode skib Landsgrav siden 2014 – med Ditlev Witte Mogensen som helbefaren viceskoleleder ved sin side. Som regel er ledelsesteamet meget fredsommeligt, men en sjælden gang må de helt tunge skyts i brug – nemlig på 9. klasses sidste skoledag.

"Skolen er meget sjov og lærerig.
Juletiden er især hyggelig med alt
det julepynt på skolen. Det er også
hyggeligt at spise risengrød med
vores store venner. Vores legeplads
er virkelig god."

1. Klasse

SFO-LEDER JØRGEN GRØNNE

Legen har sin plads i skolens samlede virke

De to ædle og fremsynede herrer N.F.S. Grundtvig og Christen Kold, hvis idéer Landsgravs Friskoles fun-

dament bygger på, revolutionerede skolen og dens indhold i 1800-tallet. Skolen var dengang bygget op om udenadslære, kæft, trit og retning. Grundtvig og Kold tanker om skolen omhandlede det hele menneske, det forpligtende fællesskab og den levende fortælling. De så det følelsesmæssige, det sanselige og det rationelle som ligeværdige størrelser. I nutiden betyder det, at der i skolen bør være ligestilling mellem bøger, viden, fortælling, musik, teater, bevægelse, kreativitet, sociale kompetencer – alt sammen med det forpligtende fællesskab i centrum.

Deres visionære skoletanker mødte dog stor modstand i de etablerede reaktionære kredse i tidens Danmark. Det kostede dyrt for de herrer at gå mod strømmen. Kold blev bl.a. sortlistet som lærer i flere år og måtte ernære sig som bogbinder. Heldigvis fortsatte begge de seje herrer med at forfølge deres visioner og drømme for en skole med et andet menneskesyn, og midt i 1800-tallet blev drømme til virkelighed og den første højskole og friskole blev oprettet.

Meget vand er løbet i åen siden, men Grundtvig og Kold er stadig ikke gået af mode – heller ikke på Landsgrav Friskole og SFO, hvor de gamle værdier stadig skattes og vægtes og går i fint samspil med alt det nye, som kommer til i den bevægelige verden, vi lever i.

Jørgen til fastelavn på skolen sammen med Tilde og Anders. I det daglige er den foretrukne rolle dog ikke klovnen, men derimod ulven som fanger de små grise i den populære leg "grisefanger". Udover at være et stort legebarn er Jørgen også særdeles aktiv, favnende og altid smilende SFO-leder.

Alt nyt er dog ikke automatisk godt, og alt gammelt skal ikke bare hældes ud med badevandet! Jeg kom til Landsgrav for 2 år siden, efter mange år som pædagog og SFO-leder i skoleverdenen. Her var det min triste oplevelse, at det mere og mere blev det boglige, karaktergennemsnittet og økonomien, der blev det primære fokus, som styrede børnenes, de ansattes og skoleledelsernes hverdag. I det store "regnestykke" blev børnenes perspektiv og behov hverken vægtet eller medtænkt. På den lange bane skaber det ikke glæde for nogen - for der mangler bare noget. Noget grundtvig-koldsk tankegang kunne man fristes til at sige

Legen og de sociale kompetencer vægtes desværre ikke højt i samfundet i vor tid. Uden de elementer er det min påstand, at man er ilde stedt som menneske. En talemåde lyder, at voksne er børn, der har glemt at lege – men hvis man ikke en gang får chancen som barn, hvor ender vi så henne?

I Landsgravs Friskoles værdigrundlag og formål fandt jeg det, jeg søgte, og som jeg nu er så heldig at være blevet en del af. Legen lever nemlig i bedste velgående her. Børnene på Landsgrav Friskole har færre skoletimer end i folkeskolen, så de kommer

tidligere i SFO. Det betyder vi har mere tid til at lave alt det, som jeg mener hører til et godt børneliv: Fødselsdage med sang og lagkage, sommerkoloni, kreative værksteder, hulebygning, klatring i træernes top, masser af sport og sjov bevægelse, gamle lege, rollespil med sværdet i hånd, sjippe i bue, blive lidt skræmt i grisefanger i den mørke kælder, hygge med brætspil og legetøjsbiler, klodser, dukker og meget andet. Det er næsten kun fantasien, der sætter grænser for udfoldelserne.

Samtidig er det ikke kun i SFO, men også i skolen, at børnene får mange af disse oplevelser. Alternative uger med Bagerby, fortælling på skoleskemaet, store teaterstykker, sang og spil på instrumenter, bevægelse og Landsgravlege, markedsdag med boder, lejrskoler osv. Set fra min synsvinkel er det super duper!

Fremtiden på Landsgrav Friskole ser lys og levende ud. En gammel skole med et solidt fundament og stolte traditioner. En skole "med højt til loftet" og rigtig mange muligheder for det gode børne- og skoleliv. En skole hvor legen har gode kår og en betydningsfuld plads – helt sikkert til stor glæde for nutidens børn og de kommende generationer. Dejligt at se og opleve for et stort legebarn.

Et stort tillykke med de 150 år!

**De bedste hilsner til alle
fra Jørgen**

FRISKOLERNES FORMAND PETER BENDIX PEDERSEN

Friskolen har stadig sin berettigelse

Friskolen står på ideen om, at forældrenes værdier og syn på barnets dannelse og uddannelse skal skinne igennem i den undervisning og pædagogik, som skolen bygger på. Det blev stadfæstet i friskoleloven fra 1855, som gav forældrene ret til at oprette deres egne skoler – og sådan er det fortsat.

I Grundlovens §76 står, at "alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen. Forældre eller værger, der selv sørger for, at børnene får en undervisning, der kan stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen." Det er unikt og udtrykker særligt to forhold: at der i Danmark ikke er skolepligt, men undervisningspligt; og en forståelse for mindretallets rettigheder. Undervisningspligten giver forældre frihed til at vælge netop den undervisningsform, de finder bedst, og som stemmer overens med familiens værdier. Det kan finde sted som hjemmeundervisning eller i en skole.

Grundtvig talte om åndsfrihed i betydningen at give mindretal ret til at leve dets tanker om liv og

samfund ud i så stor udstrækning som muligt, og inden for de fælles aftalte rammer, som flertallet opstiller for samfundslivet. Her opstår mindretalsrettigheder, som de kommer til udtryk i trosfrihed, ytringsfrihed, forsamlingsfrihed, men altså også undervisningspligten og som udledes tydeligt i friskolen.

Tænkningen om åndsfrihed legitimerer, at flertallet giver reel mulighed for, at alle borgere kan udfolde og leve med deres kultur, normer, religion, seksualitet, ståsteder. Frisindet er marven i denne tænkning, og giver kompromisløst nøjagtig det samme frisind til sin modpart – fordi frihed gælder for Loke såvel som for Thor, med respekt og åbenhed for andres synspunkter, selv om vi ikke er enige i dem.

Det underbygger en rodfast tradition for, at vi i Danmark tør mangfoldigheden. Vi tillader skoler med forskellige pædagogiske, politiske, religiøse

og værdimæssige ståsteder. Det er tillige et stærkt udtryk for, at et samfund viser tillid og mod til at give forældrene ansvaret for, at tage vare på deres børns undervisning.

Men det viser også en klar og tydelig forståelse af, at der er mange måder at undervise og danne børn til myndige medborgere. Det er en stor styrke, og nyttigt for ethvert samfund, at der anvises forskellige og anderledes måder, at gøre tingene på.

Friskolens berettigelse er derfor bundet i friheden til at lave skole på et idemæssigt grundlag, og igen disse bidrage til at holde værdierne om åndsfrihed, frisind, ligeværd og folkestyre i hævd, men også at bruge friheden pædagogisk til at lave netop den skole, som forældre og skolekreds beskriver.

Akkurat som Landsgrav Friskole altid har gjort – og skal blive ved med at gøre!

Dansk Friskoleforening er interesseorganisation for 337 frie grundskoler i hele landet med i alt cirka 45.000 elever.

Skolerne repræsenterer en bred vifte af pædagogiske, ideologiske og religiøse livsanskuelser. De frie grundskoler fungerer alle under friskoleloven.

Samtlige ansatte, forældre og skolekredsmedlemmer er automatisk medlemmer af foreningen via skolen.

Fra www.friskoler.dk

UNDERVISNINGSMINISTER MERETE RIISAGER

Fotoredit: Leitorp og Vadsø

**Frie skoler er
en vigtig del
af den danske
skoletradition**

Kære Landsgrav Friskole.

"Børn er ikke flasker, der skal fyldes, men bål der skal tændes," er Christen Kold kendt for at have sagt.

I har nu i 150 år tændt det bål, der giver børn og unge lyst til at lære og dygtiggøre sig. Et stort tillykke med det.

I 1869 begyndte jeres forgængere – lærere og forældre – med afsæt i den grundtvig-koldske friskoletradition at udvikle netop deres alternativ til datidens sorte skole. De skabte et sted, hvor eleverne i stedet for terperi kunne blive oplivet og oplyst: Undervisning som samtale, fortælling og glæde.

Frie skoler som jeres indgår i dag som en vigtig del af den danske skoletradition. I Danmark har vi i over 150 år holdt fast i vores grundlovssikrede ret til, at enhver borger har friheden til at oprette og vælge en skole ud fra egne idéer og idealer. Det skal vi være stolte af.

Om det er folkeskolen eller en fri grundskole, børnene skal gå i, er op til forældrene. De kender deres børns behov bedst. Og samtidig har de friheden til at vælge en skole med et værdigrundlag, de deler. Valget skal være frit og åbent, så familier med forskellig baggrund og økonomi kan vælge en fri grundskole, hvis det er det, de ønsker.

En af styrkerne ved, at vi har frie grundskoler er jeres pædagogiske, ide- og indholdsmæssige frihed.

Hvordan I på Landsgrav Friskole har valgt at forvalte den, er og har været helt op til jer.

Vi skal holde fast i vores mangfoldige uddannelsessystem, hvor der er plads til mennesker, der vil noget med skolen. Det kræver, at vi værner om vores tradition med frit skolevalg og forskellighed i grundskolen. Dog prioriterer regeringen både folkeskoler og frie grundskoler. For de er begge folkets skole.

Tillykke til jer med, at I sammen holder skole både for og med de elever og forældre, som har valgt netop jer og derfor også er skolen.

"Skolen er meget sjov og lærerig.
Vi har nogle meget gode venner i
vores klasser og på hele skolen. Det er
rigtigt sjovt at spille mod de store i
fodbold på banen i frikvartererne."

2. Klasse

SKOLENS HISTORIE 1869-1994

Der var engang...

I 125 års-jubilæumshæftet beskrives skolens historie med tekst af hhv. Erik B. Nissen (1900-1972), som var forstander på Antvorskov Højskole og i en periode tilsynsførende på Landsgrav Friskole, samt Frede Hansen som var skoleleder på Landsgrav Friskole fra 1981-2001. Undervejs vil der også være citater fra Johannes Lumholts erindringer, "Min krogede livsbane" fra 1987.

Sådan begyndte det

Det hele begyndte i 1869 på Elmelunde Gård ude på Landsgrav Mark hos gårdmand Lars Andersen. Et barn, der snart skulle begynde i skole, led af et handicap på grund af en vanskabt højre hånd. Man var bekymret for, om kammerater og en streng og krævende lærer, kunne volde barnet vanskeligheder. Forældrene kom da til at tænke på at få barnet privat undervist og måske få nogle andre med. Det blev starten på en ny friskole - men hvem skulle være lærer?

Tanken faldt på en ung mand, der nylig var vendt hjem fra et højskoleophold på Askov. Han hed Hans Knudsen og var 24 år. Hans far havde et mindre landbrug på Landsgrav Mark, og hjemmet havde tilknytning til den kristelige vækkelse. I sin opvækst havde han været stærkt påvirket af præsten ved Sct. Mikkel's Kirke, Karsten Friis Viborg, som var meget skattet i grundtvigske kredse. Viborg havde

tilskyndet Hans Knudsen til at uddanne sig med friskolegerning for øje. Det var derfor naturligt for Elmelunde-folkene at henvende sig til ham.

Hans Knudsen indvilligede i at gøre forsøget med den lille friskole, som startede den 3. maj 1869 på Elmelunde Gård med 4 elever. Den 7. maj blev det til 6 elever og inden årets udgang var der 13 elever.

I den første protokol har Hans Knudsen skrevet, at der i skolen var 9 drenge og 4 piger i alderen 5 til 9

Hans Knudsen med eleverne.

år. Af forældrene var 4 gårdmænd, 2 boelsmænd, 1 slagter, 1 vejmand, 1 gartner og 2 arbejdsmænd. Det var ikke været en overklasseskole, hverken dengang eller senere.

Flyttedag og kartoffelavl

I 1876 var der 25 børn på skolen. Som den voksede, måtte den holde flyttedag, først til en gård i Landsgrav By, så til gartner Fischer, der havde 2 børn i skolen, og endelig købte Hans Knudsen et hus med lidt jord til. Her kunne han holde skole og dyrke kartofler som hjælp til den beskedne lærerløn. Hans Knudsen fik snart ry for sin kartoffelavl og blev foregangsmand på det, som på andre plantearvlsområder. Ud af det voksede senere Landsgrav Planteskole.

Ved friskolens 75 års jubilæum i 1944 fortalte malmester Chr. W. Pedersen om Hans Knudsen, at hans undervisning havde været en vidunderlig oplevelse. "Som han dog kunne fortælle", sagde Chr. Petersen, "men det kneb med sangen, han havde ikke en tone i livet, men han kunne spille harmonika, og så sang vi andre til med liv og lyst".

Det kneb også med økonomien for Hans Knudsen, nu han havde kone og børn. Gartneriet kunne hjælpe lidt på finanserne, men han indså, at det ikke var godt for skolen, at han sådan delte sig. Han ansatte derfor en hjælpelærerinde og beholdt selv fortællefagene.

I 1885 måtte skolen finde et nyt sted at være. Det blev det gamle forsamlingshus, der lå yderst i byen på venstre hånd mod Korsør. I forsamlingshuset var der en stor sal, lidt køkken, garderobe

m.m. Man indrettede nu også to små stuer til beboelse og en lille skolestue, og hertil flyttede lærerinden Karoline Nielsen. Hun var meget optaget af gymnastik og andet ungdomsarbejde, foruden skolearbejdet. I 1889 afløstes hun af Anna Mikkelsen, som var meget afholdt.

Lærte ved at synge

Margrethe Olsen, hvis far ejede Rødkildegården, gik på friskolen fra 1889 til 1896. Hun fortæller, at der i hendes tid var en 30-40 børn i skolen.

De gik i skole hver anden dag, og der var ikke noget, der hed lektier. Heller ikke salmevers, der skulle læres. "Vi lærte ved at synge," siger hun. Der var juletræsfest på skolen og hver sommer udflugt til skov og strand, mest til Korsør Lystskov. Lærerinden holdt også aftenskole for unge.

Margrethe Olsen blev selv senere lærerinde i gymnastik og håndgerning ved friskolen en tid.

Der var et godt forhold mellem friskolen og kommuneskolen. Friskolens formand, Jens Olsen, kørte gerne for kommuneskolebørnene på deres udflugter.

Lærerinde Anna Mikkelsen og børnene i 1890.

Skolens regnskabsbog fra 1893 til 1908 viser, at man vist ikke har ødslet med kontorartikler. Der er tilsyneladende heller ikke brugt overflødig tid på bogholderiet. Indtil 1902 er den eneste opførte indtægt "Skolepenge for Valdemar 3 kr." Udgifterne har i det første år blandt andet gået til indkøb af 2 regnskabsbøger for 45 øre, en hængelås for 40 øre, et frimærke for 10 øre og kundgørelser for 4,90 kr. Resten er brændsel og løn til lærerinden Jørgine Hansen, der i tiden marts-april har fået 100 kr., uvist for hvor lang tid. Hendes efterfølger, Martha Lumholt, fik en løn på 25 kr. om måneden.

På kommuneskolen regerede lærer Bach igennem mange år. Om det var efter ham, at kommuneskolebørnene blev kaldt "Basserne", må stå hen i det uvisse. De fejdede til stadighed med friskolebørnene, der kaldtes "Frierne".

Forskellige lærere og undervisningen

Om Tudvad, som var lærer på skolen i 1903-05, berettes: "Der var baade Liv og Myndighed over hans Fortælling, og mange gamle Elever føler sig i Gæld til ham for det, som derved kom til Live hos dem. I Færdighedsfagene var han vel ikke særlig metodisk og lagde ikke noget større Pres paa Børnene. Det blev ikke til Lektier og Præstationer, saa det maatte blive ret forskelligt, hvad de enkelte naaede, og hvad de i det hele fik ud af Skolegangen".

Fra maj 1905 antages Laura Plejdrup. Hun smykkede sig altid med en blomst i håret og var meget afholdt af børnene. Om Laura Plejdrup skriver Johannes Lumholt, at hun var "en smuk og flink pige, som desværre måtte et år på sanatorium pga. tuberkulose. Det år havde vi en mandlig vikar, som slet ikke kunne holde disciplin, så det var stor glæde, da Frk. Plejdrup kom igen. For at spare hende for at stå tidligt op og fyre i skolens kakkelovn fik jeg det hverv om vinteren at gå op i skolen og tænde op (...) Som godtgørelse for min ulejlighed forærede hun mig den første bog, jeg har ejet."

Laura Plejdrups afløser i 1909 blev Marie Thorup, som var uddannet på Ringe Friskoleseminarium. Nu begyndte børnetallet igen at stige, bl.a. fordi flere af de gamle friskolebørn blev gift og bosiddende på egnen, og selv sendte deres børn i friskolen.

Johannes Lumholt skriver om Marie Thorup, at hun var mere skrap i sine krav til eleverne end Frk. Plejdrup:

"Hun var god til at fortælle Danmarks- og Bibelhistorie. Men hun stillede krav om, at vi skulle lære en hel del udenad. Det gjaldt visse remser i sproglære og geografi, og hun krævede hjemmearbejde af os. Vi skulle skrive en stil til aflevering hver onsdag, og vi skulle ligeledes aflevere to regnestykker hver uge, ført pænt ind i en bog. Det passede ikke os store drenge.

En anden ting, som vi syntes var noget pjat, var dette: Hun krævede at vi skulle stille med en vandflaske og en klud til at rense vores tavler med. Der var jo efter vores mening ganske overflødigt. Vi var vant til, når tavlen skulle viskes ren, da at spytte lidt på den og tørre det skrevne ud med fingrene".

Johannes Lumholt konkluderer dog, at når han ser tilbage, så var det først med Marie Thorup, at der kom en fast metode i undervisningen. Før blev der ikke lagt vægt på lektier: "Gennem fortælling, gennem sang og leg ville man oplive børnene, og når det kommer til stykket, er det jo også det

vigtigste (...) Marie Thorup pressede oplysning ind i os ved siden af forsøget på oplivelse (...) Men alt i alt er jeg taknemmelig for min barndoms skole".

Nyt skolehus og forsamlingshus

Ved generalforsamlingen 31. januar 1914 nedsættes et udvalg, der skal arbejde med planer om at bygge en ny skole. Man havde fået tilbudt en grund på gårdejer Laursens mark ved den gamle Landsgrav-Holmstrupvejen, et stykke fra Korsørvejen, så skolen kunne ligge i ro og fred.

Prisen for 2302 kvadratalen blev 690 kr. Få dage senere forelå bygmester Johannes Olsens tegninger og overslag, der godkendtes.

Den nye skolebygning og forsamlingshuset ved indvielsen i 1915

"Skolen har et godt skolekor.
Frikvartererne har en fin og tilpas
længde. Morgensang er rigtigt
hyggeligt, og det er dejligt når alle er
samlet. Det er dejligt, at når
man kommer i 3. klasse, så får
man p-fag."

3. Klasse

Med et suk måtte man opgive at bygge gymnastiksal for 2000 kr. I det nye skolehus blev der plads til en forstue, en rummelig skolestue og en privat indgang til lærerinden med entre, køkken og to stuer forneden samt et soveværelse og stor loftsplads på 1. sal.

En del arbejdskørsel udførtes af skolekredsens medlemmer, så de samlede udgifter blev foruden grunden 6391,28 kr., hvorfor der optoges lån på 6000 kr. i Bondestandens Sparekasse. Under de nye forhold enedes man om at forhøje skolepengene lidt, men stadig var det sådan, at medlemmerne selv fastsatte, hvor meget de ville og kunne betale. Nogle af børnene gik derfor frit eller for meget lav betaling. Problemet med en gymnastiksal løstes ved, at der dannedes et aktieselskab, væsentlig bestående af de samme mennesker som i skolekredsen, til opførelse af et nyt forsamlingshus lige ved friskolen. Friskolen fik gratis ret til at anvende forsamlingshuset til gymnastikundervisning samt til fester.

50 år, vedtægter og et nyt flag

Skolens 50 års jubilæum afholdtes den 5. maj 1919. Det hedder i protokollen: "Forstander Hans Knudsen var indbudt som Hædersgæst, da det var ham, som havde paabegyndt Skolen, og han fortalte om, hvor smaa og trange Kaar han begyndte under, og saa hans Glæde over, at den var vokset sig stor og

stærk. Den lille Sammenkomst forløb festligt med Taler og Sang, og det mærkedes, at der var en Kreds, som stod fast om Hjemmets Skole".

Hanne og Hans Knudsen på deres ældre dage.

Da Marie Thorup på grund af giftermål opsigte sin stilling, var man enige om af hensyn til skolens nuværende størrelse at søge et gift lærerpar. Friskolelærer Georg Lindstrøm og hans kone ansattes derfor i 1919. Lønnen aftaltes til 2.000 kr. om året, og så skulle han og hans kone overtage rengøring og hans kone undervise i håndarbejde. Lindstrøm holdt læseaftenerne og aftenskole med de unge.

I 1934 skulle skolen indrette sig efter de nye regler, hvor man selv skulle vælge tilsynsførende. For at undervisningsministeriet kunne godkende de valg-

te, skulle skolens vedtægter tilsendes. Der var ikke andet for end at lave nogle vedtægter i en fart!

Den 17. december 1934 holdt de tilsynsførende overhøring af ældste klasse, og bagefter mødte de yngste klasse.

Ved samme lejlighed indviedes et flag, som børnene havde samlet ind til og givet skolen: "Alle Børnene samledes i Skolestuen og sang en Julesalme, Lærerinden og Formanden bredte Flaget ud. Fmd. takkede for Flaget og mindede Børnene om den Glæde, de vilde føle hver Gang de saa, at Flaget var hejst, fordi de havde været med til at købe det.

De gik alle ud til Flagstangen, hvor den 7 årige Svend Madsen hejste Flaget, mens der blev sunget "Hil dig, vor Fane", og til Slut udbragtes et Leve for Dannebrog. Bestyrelsen var også mødt, og de serverede Kager og Sommerdrik for Børnene".

I 1938 blev det besluttet, at der skulle opføres en tilbygning med wc, håndvask og drikkeumme. Ved håndsoprækning bestemtes desuden, at der skulle indrettes et lokale til småsløjde. I oktober 1939 kunne man tage de nye lokaler i øjesyn.

Besættelsestiden og en tur til Kbh

Skolen er i god gænge, og ved generalforsamlingen den 2. april 1940 kan det oplyses, at der er 45 børn i skolen. Som et tegn på krigens mørke skyer nævnes det, at brændselsspørgsmålet kan komme til at volde vanskeligheder. Trods besættelsen og dens vanskeligheder blev det vedtaget at afholde et et-dags friskolemøde med indkvartering af tilrejsende.

I 1943 er den ældste klasse på tur til København. Det er ikke så lidt, man har nået at se: Zoologisk have, Langelinie, Nationalmuseet, Rigsdagen (hvor der på den tid ikke måtte komme besøgende, men skolen fik alligevel lov), den kongelige hestestald, hvor prinsesse Margrethes lille pony samlede interessen. Så var man i Tivoli, hvor en dreng blev bortte, så lærer Johannes Madsen måtte blive tilbage og vente på ham. Ved hjemkomsten ved midnat fik man dog besked om, at han var fundet og kom med lærer Madsen næste morgen.

Fra året 1944 omtales bl.a. 75 års jubilæet den 3. maj. Det indledtes om morgenen, hvor Ingeborg Anker Møller holdt morgenandagt for børn og en del fremmødte forældre. Derpå blev flaget hejst. I skolestuen blev der serveret is og lagkage, skænket af gårdejer Gunnar Christensen, Rødkildegården, og Ingeborg Jensen fortalte om Christen Kold. Om aftenen var der fest i forsamlingshuset, hvor der var fuldt hus trods en rasende orkan.

Herdís og Niels Helveg Povlsen

I september 1947 rykker et nyt lærerpar ind i friskolelærerboligen, nemlig Niels og Herdis Helveg Povlsen. Han var landmandssøn fra Djursland,

uddannet på Elbæk lærerskole, og havde en tid undervist på Egaa Efterskole, hvor han fandt sin kone. Det var dygtige folk, der nu i en lang årrække skulle lede friskolen, og de blev hurtigt afholdt af både børn og forældre.

Povlsens gode evner til at fortælle fik børnene til at lytte, og han forstod at få dem til at interessere sig for, hvad der foregik både ude og hjemme, så de på et forbløffende tidligt tidspunkt blev ivrige avislæsere ”for de skulle jo snakke med Povlsen om det”, sagde de.

Povlsens egen håndsnilthed kom også børnene til gode. Når forældrene tænkte på deres egen uudholdeligt kedsommelige sløjdundervisning og vidste, at den trofast praktiseredes videre i samme spor i den offentlige skole, fik de noget af et chok, når børnene fra friskolens første klasse kom hjem med en motorbåd af træ, hvor de både havde anvendt sav, høvl og stemmejern. Læreren havde selv sat skrue og elastik på, så båden straks kunne søsættes. Det varede ikke længe, inden julegavebordene rundt i hjemmene prydedes med udskårne fade og skåle af træ, udarbejdede af poderne, der var revnefærdige af stolthed.

Elevtallet var de første år nedadgående, i 1951 helt nede på 21, men så vendte det. I tiåret for Povlsens

Samtlige elever på skolen, november 1947. Nils Helveg Poulsen står øverst til venstre.

ansættelse nåede børnetallet op på 45. I 1955 havde skolen et overskud på 2.145,25 kr., så man flottede sig med en symaskine og et leksikon!

Selvejende institution, byggeri og jord

I 1956 vedtog Aktieselskabet Landsgrav Forsamlingshus at overdrage huset til friskolen. Det var omtrent de samme folk begge steder. Friskolen omdannedes nu til en selvejende institution.

I 1959 opførtes en garage og en læmur mellem skolen og forsamlingshuset. Forsamlingshuset forlængedes mod vest, så der blev plads til skolekøkken og to klasseværelser, hvoraf det ene kunne bruges som scene. Ved indvielsesfesten deltog over 100 personer. En række talere havde ordet, før Helveg Povl-

sen sluttede af med en tak til skolekredsen, håndværkerne og arkitekt Corfitsen. Han sluttede:

"Hvorfor har man friskoler i vore dage? Børneopdragelsen foregår efterhånden næsten pr. hulkort. Ordet er blevet devalueret, men skal et menneske meddele sig til et andet, kræver det liv, ord, ikke højtravende ord, bare ord, børnene kan forstå. Det gør heller ikke noget, at de lærer, der er andet end teknik, hvor glimrende det end er."

Det stigende børnetal og de voksende krav til undervisningen nødvendiggjorde ansættelse af flere lærerkræfter. I 1959 blev der således ansat en time-lærerinde i sprog. I 1960 knyttedes en lærerinde, Dorte Nielsen, fast til skolen. I det tidligere balkonrum i forsamlingshuset indrettedes en nødtørftig bolig til hende, og i dette "vægskab" måtte hun foreløbig indrette sig.

I 1961 købte skolen af gartner Henriksen et stykke jord vest for skolen til lege- og sportsplads. Regnskabet i 1964, hvis talstørrelse ville have fået de gamle til at falde besvime om, balancerede med 101.428,67 kr. Børnehaveklassen kom i gang i 1965

med fru Gertrud Jørgensen som leder, foreløbig tre gange om ugen.

Et tungt slag

Skolen var efter sommerferien 1965 kommet godt i gang med over 60 børn, da den rantes af et tungt slag. Efter få dages sygdom døde Helveg Povlsen i september. Bisættelsen fandt sted fra Sct. Peders kirke, hvor Povlsen var menighedsrådsformand. Friskolekreds og friskolebørn fyldte kirken for at sige farvel til den afholdte skoleleder.

De, der kendte Povlsen godt, mindedes den gode ven med det mærkeligt sammensatte sind, udpræget humoristisk sans parret med tilbøjelighed til sortsyn og mismod, et skrøbeligt legeme, men en stædighed, der ikke bøjede af for vanskeligheder, et skabende menneske, der frydede sig over børnene og over blomsterne i haven.

Foreløbig konstitueredes fru Povlsen som leder af administrationen og frøken Nielsen som leder af undervisningen, der klaredes ved vikarkræfter på egnen. Fru Povlsen byggede et hus i privathaven syd for skolen, og i april 1966 flyttede den af 11 ansøgere foretrukne overlærer Svend Aage Holgersen ind i lærerboligen. Det blev en kortvarig historie, da det temmelig hurtigt viste sig, at den nye leder ikke var fortrolig med den ånd, skolekredsen og forældrene ønskede skolen ledet i. Han var grebet af Rudolf Steiners ideer, ikke blot på det skolemæssige område, men som livssyn, og for ham var skolen en "lille skole", han kunne forme efter egne ideer. Da modsætningen kom frem, indgav han sin afskedsbegæring, så stillingen igen blev opslået ledig.

Gunner Oxe, byggeri og 100 år

Ved en ekstraordinær generalforsamling i august 1967 enedes man om at vælge den hidtidige forstander for Hjemly fri- og efterskole Gunner Oxe og hans kone Bodil til skolelederpar. Da Oxe ønskede at bygge eget hus, kunne lærerboligen frigøres til andet formål. På første sal indrettedes en lejlighed til frk. Nielsen og i stuen lokaler til børnehaveklassen, der 1967 blev reguleret med undervisning 5 dage om ugen.

Ved generalforsamlingen 1967 kunne lærer Oxe oplyse, at skolen havde 59 børn og børnehaveklassen 18. Det vedtoges at fastsætte normalbidraget i skolepenge til 40 kr. månedligt for det første barn, 30 kr. for det andet, 20 kr. for det tredje. Ved generalforsamlingen i 1968 oplystes børnetallet til at være 82 – det stillede så store krav til lokaler, at byggeri omgående måtte i gang.

Skolen satser på, at en fuldt udbygget skole står klar ved 100-års jubilæet den 3. maj 1969. Desværre opstår der forsinkelser i forbindelse med opførelsen af den projekterede udbygning, og bestyrelsen vælger at udskyde jubilæumsfesten til den 3. juni.

Udbygningen omfatter en helt ny klassefløj, som skal forbinde de 2 eksisterende skolefløje. På 1. sal i den nye fløj er der indrettet 2 klasseværelser. I stueetagen er der en aula og et klasseværelse, og desuden indrettes der lederkontor i de gamle toiletrum. Derudover er der bygget en helt ny toiletbygning. Skolen har efter udvidelsen 7 klasseværelser plus faglokaler og børnehaveklasse. Det betyder, at hver klasse har fået sit eget klasseværelse.

Til jubilæumsfestlighederne den 3. juni inviteres til reception og aftenfest. 185 melder sig til festen. Foruden forældrekredsen deltager tidligere elever, repræsentanter fra naboskoler samt gamle friskolefolk. Friskoleleder Frede Bording, Bornings Friskole, holder festtalen. Han slår fast, at friskolen stadigvæk er leve dygtig:

”Der er stadigvæk lige så meget brug for friskolen i dag som for 100 år siden... Jeg bliver mere og mere sikker på, at den allerstørste betingelse for at et barn får noget ud af sin skoletid er tryghed og dette lever den lille skole op til. Ud over den vigtige følelse af tryghed, som børn bør føle i skolen, er det meget vigtigt, at børnene modtager den rigtige næring. Børn har en levende fantasi. Skal man tale med dem, skal man tale til deres fantasi, og de har et udtalt behov for at få denne fantasi næret. Den mest umiddelbare måde at stimulere den på er ved at fortælle historier.

Efter min mening er fortællingen den vigtigste arv i den danske friskole, og det er mit største ønske, at den vil være i stand til at holde fast ved at bruge fortællingen som næring for børnenes fantasi.”

Efter festtalen er der kaffebord og underholdning ved Forlev Sangkor, og så er ordet frit. I forbindelse

"Forældredag er fedt, fordi det er anderledes i forhold til andre dage. Det er fedt, at vi kommer på lejrskole hvert år. Juleskuespil er superfedt, fordi man samler hele skolen til at lave noget. Juletræet i hallen er hyggeligt, fordi vi kan danse om det sidste skoledag inden jul."

4. Klasse

med jubilæet modtager skolen mange gode og nyttige gaver. Det er lykkedes for forældrekrædsen at indsamle 2.500 kr. til hjælp til indkøb af en keramikovn.

Femdagesuge og nye skolepavilloner

Ligesom Slagelses kommuneskoler indfører Landsgrav Friskole nu en femdagesuge. Første gang friskoleeleverne holder lørdagsfri er lørdag den 10. maj 1969. Ved generalforsamlingen i 1970 kan skoleleder Gunnar Oxe meddele, at der ved starten af det nye skoleår vil være ca. 100 børn på skolen. Det vil nu være muligt at gennemføre en fuldstændig klassedeling, og lærergruppen forøges fra 6 til 7.

I februar måned 1971 kan man i Sjællands Tidende finde nedenstående annonce:

"Ny friskole i Slagelse. På grund af overvældende elevtilgang ved Landsgrav Friskole påtænkes ny lille skole oprettet med forventet tilslutning. Interesserede forældre til næste skoleårs elever i børnehaveklasse og 1. klasse indbydes til orientering og drøftelse på Landsgrav Friskole".

Ventelisterne til de yngre klasser er store, og som skoleleder Gunnar Oxe udtrykker det til Sjællands

Tidende, "så må skolen, som i dag har 100 elever og 7 lærere, enten udvide med parallelklasse, øge klassekvotienten, eller oprette en helt ny skole. Da flere af skolens elever kommer fra østbyen, ligesom mange af børnene fra ventelisterne, vil det være oplagt at oprette en "filial" der". På mødet den 16. februar er der hos de ca. 70 deltagere 100 % tilslutning til det sidste forslag. På trods af den store opbakning må det senere på året erkendes, at der ikke er mulighed for at skabe et rimeligt økonomisk grundlag for opstart af en ny friskole i Slagelse.

Skoleåret 1974-75 begynder med i alt 122 elever. For at løse problemet med pladmangel foreslås lejligheden på 1. sal for enden af sydfløjen, som er bolig for 1 lærer, indrettet til hhv. klasseværelse og bibliotek. Man overvejer muligheden af at lade forældre medvirke med frivillig arbejdskraft. Det besluttet, at der skal indkøbes 2 standardproducerede skolepavilloner til omkring 38.000 kr. pr. stk. Efter sommerferien i 1975 går arbejdet med opførelsen i gang, og da de står klar, kan 1. klasse med 17 elever og 5. klasse med 16 rykke ind.

Som noget nyt indgår der svømmeundervisning for 4. og 5. klasse i undervisningsplanen. Det besluttet at lade eleverne cykle til svømmehallen.

Ringeanlæg og ny jord

Som ny børnehaveklasseleder ansættes Hanne Østergaard. Jørgen Raun ansættes som skolens pædagog. Efter ønske fra lærerne indkøbes et automatisk ringeanlæg, som af sig selv kan ringe ind til timer og ud til frikvarterer. Ved skoleårets start efter sommerferien er der indskrevet 125 elever.

Morgensang hvor der i dag er gangareal.

I 1977 er lærerlejligheden på 1. sal i sydfløjen med stor hjælp fra en forældregruppe færdigindrettet til skolebrug: et lille rum ud mod Bagervej bliver skolens bibliotek, og et større ind mod skolen bliver klasselokale. Lærerværelset flyttes til det lokale, som hidtil har fungeret som "lille klasse", kontoret flyttes til det tidligere lærerværelse og det oprindelige kontor indrettes som depotrum.

I 1979 indkøbes der omkring 4150 kvadratmeter jord fra gartner Henriksen. I Sparekassen SDS optages der et lån på 177.000,- kr. til dækning af omkostningerne.

Det viser sig, at der er et stort behov for en morgenpasningsordning for elever fra børnehaveklassen og 1. klasse. Anette Ottar ansættes til at varetage pasningen af 18 tilmeldte elever.

På et fællesmøde for bestyrelse og lærere bliver det besluttet, at der skal formuleres et tillæg til skolens vedtægter, en såkaldt "udvidet formålsparagraf", som tydeligt kan give udtryk for skolens holdning og arbejdsgrundlag. På den årlige generalforsamling er der desuden en kraftig opfordring til forældrekredsen om en mere aktiv deltagelse i skolens liv. Som noget nyt vælges der i hver klasse en forældrerepræsentant, som fremover i samarbejde med lærere og bestyrelse skal være med til at tilrettelægge aktiviteter, som kan fremme og nære fællesskab og samarbejde mellem hjem og skole. Om efteråret er der stor tilslutning til en festlig høstfest.

Bestyrelsen og klasserepræsentanterne arrangerer som noget nyt en fælles juletræsafhentning i Charlottedal skoven. Der er stor tilslutning af børn, forældre- og skolekreds.

På et møde i 1981 for forældre- og skolekreds introduceres forslag til forskellige former for aktiviteter for børn og voksne. Det foreslås, at skolen hver onsdag i efterårs- og vinterperioden, åbnes for aktiviteter som bordtennis, volleyball, foto, sang, plantefarvning m.v.

Lærergruppen tager initiativ til udgivelse af et skoleblad, som foreløbigt hvert halve år skal orientere om livet i og omkring Landsgrav Friskole.

Gunnar Oxe fratræder

På et bestyrelsesmøde i december måned 1980 meddeler skoleleder Gunnar Oxe, at han ønsker at fratræde som leder af skolen. Kort efter sin fratrædelse afgår Gunnar Oxe den 31. maj 1981 ved døden, 58 år gammel. Meddelelsen herom kommer som et hårdt slag for elever, skolekreds og lærere. I mindeord skriver Herdis Povlsen bl.a.:

”Vi har lært Oxe at kende som et stilfærdigt, renhertet menneske, som også var i besiddelse af lune og humor, venlig og hensynsfuld i den daglige omgang med børn og lærere. Selv om Oxe ikke var en mand, man kom nær ind på livet af, respekterede man ham og holdt af ham. Det var heller ikke hans natur at skære hårdt igennem, med hans milde sind og tro på det gode i andre blev der faret med lempe. Som et eksempel på det gode i mennesker vil vi huske ham, og mindet om ham vil leve længe iblandt os”.

Frede Hansen bliver ny skoleleder

Bestyrelsen beslutter, at Frede Hansen, Ringe Friskole, skal indstilles som ny skoleleder ved Landsgrav Friskole. Generalforsamlingen godkender enstemmigt bestyrelsens indstilling af Frede som ny leder, og hans kone Birthe ansættes som lærer.

I forbindelse med, at to lærere har sagt deres stilling op, er der livlig debat på generalforsamlingen. Der er fra forældreside utilfredshed med den store ud-

skiftning, der de seneste år har været i lærergruppen. Man forsøger at analysere sig frem til grunden hertil, og bestyrelsen lover, at man fra dens og skolens side vil arbejde kraftigt på at skabe så gode forhold, at lærerne har lyst til at blive i længere perioder.

I juni måned 1981 giver en gruppe forældre udtryk for utilfredshed med, at en ikke læreruddannet lærer er blevet ansat på skolen. Der indkaldes akut til et stormøde. På mødet gør Frede Hansen opmærksom på, at han, ifølge skolens vedtægter, har det fulde pædagogiske ansvar for skolens virke. Han meddeler den store forsamling, at han, med den lærergruppe, som er ansat på skolen, trygt vil kunne påtage sig dette ansvar. Da det dog ville være en forudsætning, at han får den fornødne opbakning fra forældrekredsen, anmoder han om at få en tilkendegivelse af, at han har denne opbakning. Skolens formand Per Bak beder de forældre, som kan

Blokfløjte optræden omkring 1983-84.

tilslutte sig Frede Hansen, om at rejse sig, og det gør flertallet. En af de følgende dage udmeldes der 6 elever.

Den planlagte generalforsamling i maj måned 1982 må aflyses grundet en opstået mund- og klov-syge-epidemi i omegnen.

I juni måned afvikles et sommermarked med loppemarked, auktion, boder, musik, sang, optræden og gymnastikopvisning. Arrangementet indbringer 12.000 kr. i overskud.

Efter sommerferien er der 120 elever på skolen.

Den 10. november deltager 60 forældre, lærere og bestyrelse i et fællesmøde med titlen "Hvad vil vi med vores skole?". Mødet viste en positiv forældreindstilling til skolens virke, og man enes om fremover at holde flere fællesmøder.

Bagerby

I januar 1985 modtager alle skolens elever en lille avis fyldt med annoncer om ledige stillinger. Der søges alt lige fra håndværkere, tekstilarbejdere, snedkere, bagere, konditorer, bankfolk, musikere, skuespillere, journalister og fotografer. Det er virksomhederne i den fiktive miniby Bagerby, som annoncerer. Byen har til huse på skolen i en

hel uge, hvor den danner ramme om en emneuge, hvor alle klasser deltager. Hovedformålet med projektet er, at eleverne skal lære at tingene i samfundet hænger sammen, og at det er nødvendigt at kunne samarbejde. Bagerby har sit eget pengesystem. I stedet for kroner hedder pengene "kringler". 10 kringler svarer til 1 krone, og i de usikre overenskomsttider oplyser virksomhedsejerne, at timelønnen er 10 kringler - hverken mere eller mindre.

Ny sportsplads og planer om byggeri

I oktober 1983 blev et projekt igangsat: Ved hjælp af frivilligt forældrearbejde skal anlægges en sportsplads på det areal, som sidst er blevet indkøbt.

Forældre anlægger den nye sportsplads.

I en endelig opgørelse over skolens behov for lokaleudvidelser prioriteres opførelsen af en ny gymnastiksal. Arkitekt Henrik Corfitsen får til opgave at udarbejde konkrete planer for opførelsen af en ny sal med tilhørende bade- og omklædningsrum. Projektet godkendes i 1984.

Indvielsen af skolens nyanlagte sportsplads sker i juni 1985 i forbindelse med et stort sommermarked, som traditionelt starter kl. 10 med løppemarked og auktion. Klokken 12 marcherer skolens elever ind på pladsen med dannebrogssflag i hænderne, og efter velmente borgmesterord og gode ønsker klipper borgmester Aage Nørgaard den røde snor over. Så er der fodboldkamp mellem skolens bestyrelse og forældreklubben, og derefter giver en flok elever fra 4. og 5. klasse en flot opvisning af gamle danske folkedanse. Resten af dagen er der markedsstemning på pladsen, hvor der er boder, teater, gøgl og koncert. Dagen slutter med opsendelse af 200 balloner.

Som en af aktiviteterne på den ugentlige aktivitetsskift i efterårs- og vinterperioden, har et dramahold bestående af lærere og forældre indøvet forestillingen "Jomfru Fryds Banko". Stykket bliver forevist for et stort publikum, og entre og annonceindtægter i et til lejligheden trykt teaterhæfte indbringer 8.000 kr. til skolens byggefond.

Der viser sig at være en mulighed for, at byggeriet af den projekterede gymnastiksal kan gennemføres i 2 etaper. 1. etape vil være et kælderbyggeri med et lovpligtigt sikringsrum. Det samlede byggeri forventes at ville koste over 2 mio. kroner. Skolen har i maj måned oparbejdet en byggefond på 265.000 kr.

Lapiade 1987.

Sejltur i juni

For at skaffe penge til et togt med lejrskoleskibet "Fylla" har de 14 elever i 7. klasse digtet 14 drabelige juleeventyr, som bliver udgivet i et illustreret eventyrhæfte. Lejrskoletogtet starter i Nyborg, hvorefter turen går til Samsø, Middelfart, Sønderborg, Svendborg og tilbage til Nyborg. Selv om det ind imellem er hårdt vejr, klarer alle turen i fin stil. "Hold da helt op for en tur!" udtaler Frede Hansen til avisen. Foruden elever og skoleleder deltager 6 forældre.

Skoleåret 1985-86 afsluttes med maner. Alle skolens 120 elever medvirker i musicalen "Kalle Kodreng som sherif i Slem City".

I oktober betænker Sparekassen SDS Landsgrav Friskole med en pengegave på 10.000 kr. Det kærkomne beløb er et bidrag til det igangværende byggeri af den nye gymnastiksal. I november bliver første etape af gymnastiksalsbyggeriet afleveret.

Den ændrede børnekarakter

Over for generalforsamlingen slår skoleleder Frede Hansen fast, at eleverne på Landsgrav Friskole ikke er dårligere rustet med boglig viden end børn fra andre skoler. Dette på trods af, at skolen i hverdagen satser stærkt på musiske og praktiske aktiviteter. Frede Hansen udtaler således: "Vi får de allerbedste tilbagemeldinger fra de skoler, som modtager vore elever efter 7. klasse. De klarer sig endda særdeles godt. De får hos os til stadighed mulighed for at bruge deres fantasi, og de får medgivet kreativitet og praktiske evner, som i dag og i fremtiden er guld værd, hvis man skal kunne klare sig på en hæderlig måde i vort samfund".

Hyggelig sammenkomst efter juletræsfældning i 1987.

På generalforsamlingen taler skolelederen om den "ændrede børnekarakter". Frede Hansen fortæller, at man på skolen gennem de seneste år har kunnet mærke, at de nye små elever, som bliver indskrevet, er blevet mere livlige, frimodige og selvstændige end tidligere. Mange har svært ved at forstå, at det ikke netop er dem alene i klassen alting drejer sig om. Desuden må det konstateres, at de er blevet mere urolige og flagrende på en sådan måde, at de kan have utroligt svært ved at fordybe sig i en aktivitet i længere tid ad gangen.

"Mon ikke vi kan sige, at vore børn er en afspejling af det samfund, vi lever i?" spørger Frede Hansen.

Skolelederen understreger til slut betydningen af det tætte samarbejde mellem hjem og skole. Når der kan tales åbent om tingene, undgås mange konflikter.

Loppemarked og ny gymnastiksal

På den sidste lørdag inden sommerferien 1987 afholdes et stort sommermarked på skolen. Henvend 400 besøger arrangementet, der bliver indledt med loppemarked og auktion. På markedspladsen er der grillbar, cafeteria, salgs- og forlystelsesboder, gymnastik- og danseopvisning, koncert og teaterforestilling. Hver klasse har mindst 1 bod at passe. Der er hele dagen en god stemning, og da kasserne om

aftenen gøres op er resultatet et overskud på omkring 20.000 kr. netto. Beløbet er et godt og tiltrængt tilskud til byggefonden.

Da opførelsen af en ny gymnastiksal medfører, at det nuværende fyringsanlæg ikke vil være i stand til at give tilstrækkelig energiforsyning, foretages der en tilslutning til naturgasanlægget. I juleferien 1987 etableres der et nyt fyringsanlæg.

21. april 1988 holdes rejsegilde for anden etape af byggeriet af den nye gymnastiksal. Skolens elever og lærere er med, og børnene møder med dannebrogslag. Der serveres pølser og drikkelse til alle. I forbindelse med rejsegildet modtager skolen penge-gaver fra SDS og BRF på i alt 25.000 kr.

På generalforsamlingen foreligger der et forældre-forslag om hjælp til finansiering af byggeriet. Forslaget går ud på, at alle forældre til elever i den nuværende og kommende børnehaveklasse samt 1. til 7. klasse indbetaler en årlig gave på 1.300 kr. Dette forslag vedtages. Der vedtages derudover en skole-pengestigning på 8%. Efter store diskussioner vedtages det ligeledes at forhøje det maximale elevtal pr. klasse fra 16 til 18.

Ved skoleafslutningen 1988 opfører skolens 134 elever "Fiskeren og hans kone", en dramatisering af Grimms eventyr om konen i muddergrøften. Sjællands Tidende konkluderer i en stor anmeldelse af stykket, at forestillingen virkelig var imponerende. Der skrives bl.a.: "Et 300-tal stort publikum blev fastholdt i samfulde halvanden time. De nød de flotte og sjove tableauer, som var indbygget i fore-

Skolens længe ønskede gymnastiksal tager form.

stillingen, herunder den smukke og middelalderlige musik, som 5. klasse sørgede for".

Samtlige lørdage og søndage i august måned summer af aktivitet og virkelyst på skolen. Det er forældre og lærere som er i færd med at pudse skolen og arealerne omkring den nye gymnastiksal op. Lørdag den 10. september 1988 oprinder dagen hvor den 250 kvm. store sal skal indvies.

Salen er fyldt til bristepunktet med elever, forældre og gæster udefra, heriblandt kulturminister Ole Vig Jensen. Ind i mellem talerne er der underholdning af eleverne, og Danmarkssamfundet overrækker skolen en fane.

Nye pavilloner og mere ny jord

De gamle skolebaracker er nu i så ringe en tilstand, at det ikke er forsvarligt længere at vedligeholde dem. Der indgås et lejemål med Dansk Friskolefond, således at skolen nu lejer en ny pavillonbygning med to klasselokaler. Efter gældende regler kan der opnås et tilskud fra staten på 85 % af huslejen. Et byggeudvalg bestående af kyndige forældre står for støbning af grunden i ferien mellem jul og nytår. De 2 klasserum kan tages i brug efter vinterferien i februar 1990.

På en ekstraordinær generalforsamling godkendes købet af en ubebygget nabogrund fra boet efter gartner Henriksen, Bagervej 1. Grunden ligger i forlængelse af skolens sportsplads.

De nye skolepavilloner er kommet på plads.

Skoledagen ændres

Med starten af skoleåret 1990-91 indføres en ny opdeling af skoledagen. I stedet for 45 minutters undervisningsmoduler vælges nu 30 minutters moduler, der kombineres i blokke a 2 eller 3 moduler. Undervisningen kan nu planlægges på en måde, så der bliver bedre overensstemmelse mellem den afsatte tid og den aktivitet, der skal foregå.

Skoleåret 1989-90 afsluttes med en friluftsforestilling, "Rejsen til Valhal", hvor det atter lykkes at involvere alle skolens elever. Emner som kønsroller, forurening, det danske dovne sindelag, fremmedhad og boligmangel får en kommentar med på vejen. For at aktivere alle er der indlagt cowboydans, Iambadaoptræden, tryllerier m.v. i handlingen.

Det er en meget flot forestilling. Et minus er det dog, at vejrguderne for første gang i mange år ikke under os tørvejr ved en friluftsforestilling. 300 tilskuere overværer børnenes præstationer i øsende regnvejr.

Der oprettes et elevråd på skolen. Et af rådets første opgaver er tilrettelæggelse og afvikling af fester for hhv. små og store elever. Opgaven klares flot.

"Vi elsker alle skolen aktiviteter som vores markedsdag, fastelavn, 100-dages fest, Bagerby, juleskuespil, forældredag og at vi fejrer skolen. Der er en hel masse gode og hyggelige dage for hele skolen."

5. Klasse

Umiddelbart efter sommerferien 1991 starter skolen en fritidsordning med 24 tilmeldte børn. Foruden Den daglige leder er der tilknyttet en medhjælper. Fritidsordningen får til huse i børnehaveklassen. Der kan i første omgang ikke bevilges tilskud til driften fra stat eller kommune.

Ny friskolelov

Mens den samlede lærergruppe i januar 1992 samles en fredag-lørdag til pædagogiske dage uden for skolens faste rammer, overtager en forældregruppe på 11 undervisningen. Det bliver en sjov og lærerig skoledag for alle parter.

En behovsundersøgelse viser, at der i skoleåret 1992-93 vil være over 40 elever i skolefritidsordningen. Da dette elevtal umuligt vil kunne huses i børnehaveklassen, opføres der i løbet af sommeren en tilbygning til de eksisterende pavilloner. Tilbygningen koster ca. 600.000 kr. og finansieres gennem en 7-årig leasingkontrakt med Unibank.

Efter meget tovtrækkeri går Slagelse Kommune med til at give et økonomisk tilskud på godt 6000 kr. til hvert barn i friskolens fritidsordning. Et barn i den kommunale ordning beregnes at koste omkr. 16.000 kr. Børnehaveklassen flytter efter sommerferien 1992 ind i den nyopførte tilbygning, og efter at tagdækningen på den sydlige side af skolens ældste bygning er blevet udskiftet, indrettes der på 1. sal kontor i et af de tidligere børnehaveklasselokaler. Samtidig med tagomlægningen opføres der 2 kviste, som giver mere lys og rum i kontor og sløjdløkkale. Der indkøbes edb-udstyr til skolens kontor.

En debataften i november 1992 med hovedspørgsmålet "Er Landsgrav Friskole god nok?" samler 90 deltagere.

Efter et oplæg er der gruppearbejde, hvor der skal tages stilling til, om der er overensstemmelse mellem målsætningerne for skolens virke og den måde, hvorpå dagligdagen fungerer. Meldingerne fra grupperne fortæller, at der på langt de fleste områder er overensstemmelse. Mødet slutter med en enighed om vigtigheden af, at der løbende foregår en åben debat om skolens liv og virke.

Siden 1986 har skolelederen talt om en gentagelse af lejrskoleturen på den tremastede skonnert "Fylla". Der bliver arrangeret en pragtfuld 5-dages sejltur med 7. klasse i de danske farvande, og igen er der forældre med som mandskab.

EDB, tjenestetidsregler og lokalaftale

Skolens regnskab bliver nu ført på skolens edb-anlæg. Det giver en større mulighed for en løbende kontrol med udgifter og indtægter set i forhold til budgettet.

Med virkning fra skoleåret 1993-94 indføres der nye lovpligtige tjenestetidsregler for lærere. Systemet ligner det, der gælder for det almindelige arbejdsmarked. Problemet er blot, at en skole ikke fungerer som en fabrik, hvor de ansatte stempler ind, når de kommer og ud, når de går. Heldigvis er

der i overenskomsten indført en mulighed for at undgå hele dette regelsæt ved at samtlige lærere og skolen bliver enige om en lokalaftale. Den samlede lærergruppe meddeler bestyrelsen, at der ønskes indgået en aftale, hvorefter undervisning og andre aktiviteter foregår næsten som før.

Personale og elever
ved året for skolens
125 års jubilæum.

Skolefritidsordningens første leder Mette Agergaard afløses nu af Bente Larsen. Efter sommerferien er der tilmeldt 57 børn til ordningen.

I et forsøg på at gøre lydforholdene i den gamle sal, som nu i en årerække har været brugt til morgensangs- og musiklokale, ophænges æggebakker. I sommerferien påbegyndes en omfattende renovering. Loftet sænkes og lydisoleres, den indvendige trappe til balkonrummet fjernes, og der opføres en fast lyddæpende mur ind til de tidligere bade- og omklædningsrum. Senere ombygges det tidligere bade- og omklædningsrum samt balkonrummet til formningslokale. Alt leder nu hen imod skolens 125-års jubilæum! Igen oplever skolen en periode, hvor der er ekstraordinært "gang i den" - og det er der jo i grunden ikke noget nyt i.

SKOLENS HISTORIE 1994-2019

25 år med frihed, fællesskab og forandring

Skrevet af Patrizia Guastella Lindstrøm på baggrund af diverse dokumenter, som beretninger og referater fra generalforsamlinger, referater fra bestyrelsesmøder, avisartikler, nyhedsbreve og taler.

1994 – 125 års jubilæum

Den 3. maj 1994 fejrer skolen 125 år, og det går ikke stille af! Til lejligheden er skrevet jubilæumshæfte, sange, taler og såmænd også en avis. På selve dagen er der overraskelser for børnene med morgenmad i klasserne, flaghejsning, sang, musik og dans. Herdis Poulsen og Frede Hansen fortæller om gamle dage. Der serveres pølser fra en ægte pølsevogn, Benny Schumann optræder med klovnenumre og ballo-

Torben Denta, Lars Gammelgaard, Frede Hansen og Mogens Pedersen ved jubilæumsreceptionen.

ner sendes til vejrs. Der afholdes også en reception, hvor skolen får mange fine gaver. I sin jubilæumstale spår bestyrelsesformand Torben Denta om fremtiden, at zapperkulturen vil få betydning for forældres skolevalg:

”Hvis ikke vi er dygtige nok til at vedligeholde og fastholde de holdninger, som har gjort denne skole så gammel, så vil de zappe videre. Men der vil altid være et publikum (...) til en skole med holdninger. Det kræver, at vi hver dag er opmærksomme og lytter til verden ude omkring os. At vi plejer, passer og udvikler vores skole på 125 år uden at falde i underholdningsgrøften”.

Den 7. maj afholdes en stor festmiddag med musik og dans. Festen afholdes i gymnastiksalen, hvor der er dækket op ved langborde til de ca. 165 tilmeldte forældre og personale. I sin tale siger skoleleder Frede Hansen tak til forældre- og skolekreds, bestyrelse, medarbejdere og kolleger med ordene: ”I er løbende medvirkende til at Landsgrav Friskoles elever gennem det, de møder på skolen - med Peter

*Der gøres klar til
opsendelse af balloner
ved skolens 125 års
jubilæum.*

Bastians ord - bliver taget under en fortryllet kappe, som fører dem til et forjætted land. Vi har en god skole! Vi kan godt tillade os at være stolte af den!"

1995-1996 – EDB, silkemaleri og bagerby

I sin sidste beretning som formand kan Torben Denta i 1995 konstatere, at skolen har præsteret et flot regnskab. Der er 142 elever tilmeldt skolen og 51 i skolefritidsordningen. Lærerkollegiet er meget stabilt og får ros med på vejen. Formanden opfordrer dog til, at man er opmærksom på alderssammensætningen ved nye ansættelser for at sikre kontinuiteten. Efter generalforsamlingen konstituerer bestyrelsen sig med Ole Ernsten Hansen som ny formand.

I nogen tid har EDB været brugt til administration, men nu køber skolen også fire pc'ere til elever og lærere.

Skolens økonomi er fortsat god. Resultat for 1995 lyder på 225.960 kroner. For tredje år i træk er der ingen udskiftninger i lærerstaben. Bestyrelsesformand Ole Ernsten Hansen udtaler til avisen, at man har vurderet, at den gode økonomi tillader udvidelse af lærerstaben med en ekstra lærer.

Skolen får et nyt klaver til en værdi af 20.000 kroner i gave af Unibank. Det nye klaver har den fordel, at der kan sættes strøm til, og desuden kan det let flyttes og bruges ved aktiviteter i hallen.

I forældregruppen er der debat om brug af cykelhjelme på lejrskoler og andre fælles ture. Debatten foranlediges af, at en lærer har ønsket, at alle elever er iført cykelhjelme på en planlagt klassetur. En enkelt elev vil dog ikke følge denne anvisning, og spørgsmålet havner i bestyrelsen, som har lange,

heftige diskussioner om spørgsmålet. Konklusionen fra bestyrelsen bliver, at man bakker læreren op. Det bliver efterfølgende et krav at bære cykelhjem, hvis man skal deltage i arrangementet. Beslutningen fører til, at forældrene udmelder den pågældende elev af skolen.

1997-1998 – Løvfaldsfest og debat om kommunikation

I april 1997 holder skolen emneuge om bøger. I Sjællands Tidende står om dette valg af emne, at "børn og bøger er en kombination, som bliver stadigt vanskeligere, siger sagkundskaben". Eleverne har i ugens løb lavet boganmeldelser, indtalt bøger på lydbånd, lært at skrive kalligrafi, lavet tegneserier, lært om bibliotekskundskab og indbundet bøger på professionel vis.

Boganmeldelserne udstilles på gangen. Rasmus fra 5. klasse giver følgende karakteristik af Hans og Grethe: "Den er ensformig og kedelig".

Om fredagen opføres et kapitel fra Gummi Tarzan for alle skolens elever. Sjællands Tidende skriver om dette: "Blandt publikum var der en dirrende forventning til den scene, hvor stykkets store dreng, Anders, skulle ryge en rigtig cigaret".

På pædagogisk weekend er ansatte og bestyrelse samlet. Et af hovedemnerne lyder: "Kan skolehverdagen gøres bedre?" Konklusionen er, at hverdagen fungerer tilfredsstillende – men at det kræver en meget stor indsats fra alle. Ifølge formandens beretning, skal der også på sigt være opmærksomhed på, at der er balance mellem aktivitetsniveauet og den energimængde, som de ansatte med rimelighed kan yde.

Der er et flot fremmøde ved arbejdsweekender og skolens øvrige arrangementer, som fx foredrag med John Halse, løvfaldsfest, julefest og musikcafé. Ole Ernten Hansen nævner i sin beretning, at "man skal deltage for at opleve" og takker klasse-repræsentanterne for deres store arbejde med at planlægge og gennemføre arrangementerne.

De årlige løvfaldsfester for forældre og ansatte er et tilløbsstykke. Festerne bliver holdt i musiksalen med deltagelse af omkring 100 forældre og ansatte. Der er præmie til den klasse, som er bedst repræsenteret. Skolens band LAFRIBA (lærere, forældre og ægtefæller til lærere) optræder ind i mellem med live-numre til festerne.

Bestyrelsen ønsker at være mere synlig, hvilket resulterer i beslutning om månedsmeddelelser samt deltagelse ved alle forældremøder. Man går med tanker om et nyt byggeprojekt. Ved generalforsamlingen i 1998 takker Ole Ernstsens Hansen af som formand, hvorefter Jan Møldrup overtager posten. Bestyrelsen udgiver et skrift med titlen "De demokratiske spilleregler på Landsgrav Friskole". Der inviteres til dialog-café, hvor 75 deltager for at høre oplæg fra Anna Skriver med titlen "En fri skole – hvor ligger den?". Der debatteres blandt andet om kommunikation mellem forældre og lærere.

Ved generalforsamlingen i 1999 skriver formand Jan Møldrup i sin beretning, at responsen på debatten om kommunikation har været dobbelt. Han gi-

Den nye tilbygning på skolens hal.

resultat og har heller ikke fortjent det. Har vi derimod et undersøgende udgangspunkt, er det rimeligt, at vores henvendelse bliver taget alvorligt".

1999-2000 – byggeri, læringsstile og pc-kursus

12. marts 1999 indvies en ny tilbygning på skolens hal med faglokaler til fysik og naturfag, sløjdløkal, klublokale til SFO på 1. sal og aktivitetsrum til 6.-7. klasse i kælderen. Fra bestyrelsen har Leon Ringbo stået i spidsen for byggeudvalget. I Sjællands Tiden står, at tilbygningen har kostet 3,5 mio. kr. Ved indvielsen synger børnene fra hver klasse en indvielsessang, de selv har skrevet. Lærer Finn Helvig udtaler om skolens 12 læreres begejstring for de nye lokaler:

"Vi er især begejstrede for, at lokalerne er fleksible. Det giver mulighed for at lave spændende tværfaglige projekter".

Nu mangler skolen kun et håndarbejdslokale, men det er der planer om at etablere i det gamle sløjdløkal.

En længere debat om strukturændringer på skolen med tanker om heldagsskole, lærerteams og andre skolemodeller fylder programmet på pædagogisk weekend i 1999. Tankerne skrinlægges igen, da skolens størrelse blokerer for de mange nye tanker. I stedet vælger man at lade sig inspirere af tankerne i konkrete situationer, hvor undervisning skal plan-

lægges. Tanker om øget samarbejde mellem skole og SFO er også oppe at vende, og man vil tage dette op igen, når SFO-leder Bente Larsen er tilbage fra sin barsel.

På pædagogisk weekend året efter er der først og fremmest fokus på inspiration. Hele personalegruppen kastes ud i fælles dramatisk opførelse under guidning af en instruktør. Jan Møldrup konstaterer i sin beretning, at det er tegn på "en godt samarbejdende personalegruppe som kan løfte så abstrakt en situation til en god fælles oplevelse". Weekendens byder også på oplæg ved professor fra Danmarks Lærerhøjskole, Mogens Hansen. Han inspirerer om børns forskellige læringsstile. Mogens Hansen kommer desuden med en løftet pegefinger til skolebestyrelse og forældre, hvilket Jan Møldrup gengiver således i sin beretning:

"Skolen er børnenes og personalets daglige arbejdsplads. Det er bestyrelsens opgave at værne om børnenes og personalets ret til at handle og agere i den hverdag, som er deres.

Undervisning er en sammenhængende proces. Denne proces har den enkelte forældre ingen mulighed for at gennemskue elementerne i og kan derfor heller ikke glimtvis optræde som bedrevidende undervisningskonsulent". Jan Møldrup medgiver,

at Mogens Hansen har ret i den pointe, men mener også, at forældre bør kunne spørge ind til skolens liv, ligesom skolen bør stille vigtige spørgsmål til debat.

Skolen slipper let uden om it-verdenens millenni-umfrygt, da nye PC'er først anskaffes januar 2000. Lærerne er på dagskursus i brug af PC i starten af året og skal efterfølgende følge et 30-timers hjemmekursus.

Tidligere elev på Landsgrav Friskole, hjerneforsker Kjeld Fredens, holder foredrag på skolen marts 2000. Emnet er Howard Gardners forståelse af de 7 intelligenser og de forskellige læringsstile, som er meget oppe i tidens pædagogiske strømninger.

Friskolernes tradition for ikke at være bundet af traditionelle krav om uddannet personale er til debat ift. skolens SFO. Der er ingen entydige konklusioner på debatten.

Landsgravs billedskole for børn og forældre holder en flot udstilling. I Sjællands Tidende kan man læse om Laura Christensen, der er til fernisering sammen med sin far Finn. Han udtaler: "Jeg arbejder meget. Så dette er en god måde at være sammen på i fritiden. Det er et mere intenst samvær. Vi snakker om, hvad vi tegner og hvorfor". Lise Fenger Petersen, der underviser på billedskolen fortæller, at børnene ikke har de samme barrierer i forhold til den kunstneriske udfoldelse, og derfor kan de lære de voksne meget.

Jan Møldrup går af som bestyrelsesformand i 2000. Efter generalforsamlingen konstitueres Charlotte

Obel som ny formand. Skolens økonomi er god, og resultatet for 1999 viser et overskud på 380.000 kr. mod budgetteret 17.000. Principper for budgetlægning tages op i bestyrelsen, hvor man i lighed med tidligere år kan konstatere, at man måske bør budgettere knap så konservativt. Skolen har 140 elever og 76 i SFO.

2001-2002 – Frede Hansen stopper

Den 30. marts 2001 takker 64-årige Frede Hansen af som skoleleder efter 20 år på Landsgrav Friskole. Hans hustru, lærer Birthe Hansen, har valgt at blive indtil sommeren, hvorefter hun også stopper. Til Sjællands Tiden udtaler Frede: "Det har været 20 pragtfulde år på skolen. Med dejlige unger og gode kolleger og godt samarbejde med forældrene, men også med et stort og konstant ansvar. Nu glæder jeg mig til at få tid til så meget andet, bl.a. rejse og male". Der afholdes en afskedsreception, hvor forældre

og skolekredsmedlemmer siger farvel med mange flotte ord til den afholdte skoleleder. Eleverne tager afsked om formiddagen, og i den flotte taler lyder det bl.a.:

"Vi vil huske dig for dine forskellige versioner af Fadervor, dine gode historier, din organisering af "morgensangsforladningen" din tålmodighed med at gentage snereglerne og så selvfølgelig dit gode humør og din humoristiske sans og din evne til at forstå nymodens vitser, selvom du nu skal til at være pensionist. Det er meget dejligt at have en flink og rar skoleleder og ikke en der er sur og altid skælder ud."

Lærere og forældre klar til kamp 2001.

Ved Fredes afskedsreception præsenteres samtidig den nye skoleleder, Peter Jensen. Han er 54 år og kommer fra en folkeskole på størrelse med Landsgrav. Peter er valgt som ny skoleleder ved en meget velbesøgt ekstraordinær generalforsamling med 120 deltagere.

2003-2004 – endnu et skolelederskifte

I februar 2003 afgang den nye skoleleder, Peter Jensen, pludseligt ved døden. Lærer Finn Helvig konstitueres som skoleleder frem til sommerferien. På medarbejdernes vegne udtaler han blandt andet dette i sine mindeord om Peter Jensen: "Du tog fat på skolelederjobbet og fandt intet for stort eller småt til at beskæftige dig med. Manglede der en gårdvagt tog du den, manglede der en vikar tog du den, manglede et plaster satte du det på, manglede en trøstende arm kom du med den. Du bekymrede dig om både elevers og medarbejderes trivsel og gjorde noget ved det. Vi fik bl.a. lavet en sorgplan. Det blev din egen død, der fik os til at bruge den første gang."

Efter sommerferien starter Lars Winckler Andersen som ny skoleleder, men han afgang efter blot et par måneder på posten. Finn Helvig må endnu en gang træde til som konstitueret skoleleder. I disse år er der et stort generationsskifte på skolen. Mange lærere skal på pension og nye kommer til.

I august 2004 tiltræder Vibeke Malmberg som ny skoleleder. Der er blomster og tale i hallen på første skoledag. Vibeke tager straks fat om mange de store opgaver, som skolen har på tegnebrættet.

I Sjællandske kan man læse, at Landsgrav Friskole har vokseværk. Ved en ekstraordinær generalforsamling er det besluttet, at skolen fremover skal have både 8. og 9. klasse.

Der er brug for mere plads, og derfor bygges et helt nyt hus til skolens fremtidige tre ældste klasser. Klassekvotienten er på 18 elever, men i den kommende 7. og 8. klasse planlægges nu med 20 elever. Der ansættes en ny lærer, og det er tanken at der i det kommende år ansættes endnu en. De nye lærere skal kunne undervise skolens ældste elever.

Skolen forvandler sig endnu en gang til Bagerby med blandt andet skrædder, bageri, stengalleri, kro og lysmageri.

Ved årets julegudstjeneste følges små og store venner til kirke sammen. Særligt stolte er 5.klasse, som nu selv er blevet store venner for den nye børnehaveklasse. Julefesten i 2004 byder på optræden ved skolens kor samt 4. klasse. Aftenen forløber på bedste vis, blandt andet ved klasserepræsentanternes hjælp.

2005-2006 – en overbygning ser dagens lys

I starten af 2005 er skolens personale på pædagogisk weekend på Røsnæs Naturskole, hvor programmet blandt andet byder på et indlæg ved filosof og kaos-

Til totalteater spilles Grease. Der er anskaffet en rigtig amerikanerbil til lejligheden, læderjakkerne er fundet frem, og alle børn er med i stykket.

pilot Finn Thorbjørn Hansen. Emnet for weekenden er folkeoplysningen i en nutidig forståelse samt kommunikations- og samarbejdsøvelser. Forældre har om fredagen hjulpet til som medhjælpere i SFO.

Et forslag om ny lov for friskolerne vækker bekymring i friskolekredse. Den gamle, men hidtil velfungerende formulering om, at undervisningen i frie skoler skal stå mål med folkeskolen, foreslås ændret til, at friskolen skal *måles* på samme måde, som man

måler i folkeskolen. På Landsgrav Friskole gøres allerede brug af læse- som stavetests som et pædagogisk redskab. Testene er dog ikke et mål i sig selv, og Vibeke Malmberg udtrykker følgende bekymring i månedsnyt: "For mig at se er det friheden til at blive ved med at udøve en undervisning, der er i overensstemmelse med vores skoles principper, som bliver os frarøvet. Dette er alarmerende, og derfor vil jeg opfordre til, at så mange som muligt vil deltage i Landsmødet."

Den 15. februar 2005 tages det første spadestik til det nye overbygningshus. Arkitektfirmaet Henrik Corfitzen har tegnet huset. Byggeudvalget består af skoleleder Vibeke Malmberg, pedel Svend Worm, lærer Finn Helvig samt bestyrelsesmedlemmer Steen Bendtsen, Steen Bohl, Hans Rolff-Petersen, John Rask.

Den nye bygning, som bliver 350 kvm., placeres i forlængelse af skolens hal. Den kommer til at indeholde tre klasseværelser og et fællesareal med tekøkken i stueetagen, samt skolebibliotek, mødelokale og lokale til sundhedsplejersken på 1. sal. Byggeriet, som koster over 5 mio. kroner, finansieres ved lån og ved træk på kassebeholdningen.

Den 14. april 2005 holdes der rejsegilde for håndværkere, personale samt bestyrelse. Om formiddagen får børnene lidt mundgodt, så de også er en del af fejringen. På trods af sne og megen frost holdes tidsplanen.

På første skoledag efter sommerferien 2005 kan Vibeke Malmberg fortælle, at skolen bestemt ikke

Vibeke Malmberg tager det første spadestik til overbygningshuset.

har ligget øde hen i ferien. Der er blevet knoklet med byggeri, børnehaveklassen er blevet shinet op og lærerværelset er blevet dobbelt så stort. Pedel Svend Worm har haft en travl sommer og får fortjent en tak med på vejen. Det nye overbygningshus indvies.

Hanne Østergaard er før ferien stoppet som børnehaveklasselærer. Lone Elgaard, som er forældre på skolen og mangeårigt medlem af bestyrelsen, ansættes ved begyndelsen af skoleåret som ny børnehaveklasselærer. Skolen får ny sekretær, Anne Mette Larsen.

I 2005 dør Herdis Poulsen, som i mange år har boet ved siden af skolen og derfor har formået at bevare sin tætte relation til den. Vibeke Malmberg skriver i et mindeord følgende: "Vi vil komme til at savne Herdis for hendes omsorgsfuldhed, hendes loyalitet og menneskeklogskab. Der var ingen vidste så meget om Landsgrav Friskoles historie som Herdis. Herdis deltog fast i morgensangen 1-2 gange om ugen, og ved vores indvielse af det nye hus var hun en kær og selvskreven gæst."

Ved generalforsamlingen i 2006 fortæller formand Charlotte Obel om de begrænsninger og krav, der pålægges friskolen udefra. Der er som følge heraf arbejdet med påbudte trin- og delmål, som skal sætte rammerne for det faglige indhold på de enkelte klassetrin. Der er desuden blevet ændret i vedtægterne, således at beslutningsansvaret fremover ligger i bestyrelsen frem for på generalforsamlingen. Udfordringen er som altid hvordan ændringerne kan foretages i respekt for friskolens ånd.

På pædagogisk weekend er der blevet arbejdet med det grundtvig-koldske, den anerkendende pædagogik og betydningen af skolens sociale liv. Der er også blevet arbejdet med at finde frem til skolens kerneværdier. De formuleres som fællesskabet, glæden, nysgerrigheden, engagemet, kreativiteten, tillid og respekt.

Totalteater 2006 bærer titlen "Kun ved at tjene hinanden, bliver vi fri". Stykket er skrevet af 7. klasse selv.

Til august 2006 er skolen en fuldt udbygget grundskole, der kan føre eleverne til afgangsprøve. Elever på Landsgrav Friskole skal dermed ikke skifte skole efter 7. klasse længere. Til Sjællandske udtaler elev Mie Andersen fra 9. klasse:

"Vi har været de største siden 7. klasse, så det føles nu ikke så anderledes. Men vi skal skabe en masse traditioner i år."

Jonas Bryde Nielsen fra samme klasse konstaterer, at det bliver et anderledes år med mere pres og eksamener: "Og ikke så meget pjat i timerne, som der ellers har været". Mie Andersen tilføjer: "Men forhåbentlig noget" Det skal ikke blive kedeligt."

Det højere elevtal forventes at give et bedre økonomisk råderum. Tiden byder på mindre statstilskud og store lønstigninger, hvilket friskolerne ruster sig til på forskellig vis. I udskolingen udbydes modul-fagene fransk, dans, musik, filosofi, edb og billedkunst. Det musikalske fællesskab på skolen ønskes styrket, og musik planlægges indført som obligatorisk fag fra 0.-9. klasse.

I Sjællandske kan man læse artiklen med overskriften "Thomas overtager aben". På billedet ses Finn Helvig overrække en abe til Thomas Dvinge Baun, som er skolens nye viceskoleleder.

Finn Helvig giver "aben" videre til den nye viceskoleleder Thomas Baun.

Skolens første 9. klasse med lærer Finn Helvig og Lone Frankel Goul ved roret.

2007-2008 – Første afgangsklasse og en ny bålhytte

På generalforsamlingen april 2007 berettes, at et budgetteret underskud er vendt til et overskud på ca. 200.000 kr. Charlotte Obel træder af efter ca. 10 år som formand for bestyrelsen i en periode, hvor skolen har undergået mange forandringer. Skoleleder Vibeke Malmberg takker for samarbejdet med at udtrykke sin respekt for Charlottes analytiske evner, nærvær og udholdenhed. Ny formand bliver Hans Rolff-Petersen. Elevtallet ligger på ca. 188 elever, som for nuværende er maksimum.

Skolens personale og bestyrelsen arbejder med, hvilke evalueringsformer man ønsker at gøre brug af. Der tages stilling til årsplaner, læseplaner, terminsprøver, evalueringsbøger, nationale test og

den nye 7-trins karakterskala. Det besluttes, at 8. klasses lejrskole skal gå til et nordisk land. Baggrunden er et ønske om at sætte fokus på fællesskabet, de nordiske lande og skolens værdier.

Undervisningsministeriet åbner op for muligheden for at gå til prøve i mundtlig historie, men der er endnu ikke udarbejdet en prøvevejledning. I Friskolebladet kan man læse, at Landsgrav Friskole sammen med fire andre friskoler har grebet chancen for at udarbejde deres egen prøvevejledning. Lærer Lone Goul udtaler: "Det har været vigtigt for os at finde en prøveform, som ikke påtvinger os en anden undervisning, end den vi ønsker."

Historie er dog ikke udtrukket som prøvefag på Landsgrav, da skolen i juni 2007 for første gang kan føre en 9. klasse til afgangsprøve.

I juni dimitteres 20 glade og forventningsfulde elever – og en ny tradition ser dagens lys. Elever, forældre og personale samles først i overbygningshuset. Der synges "Danmark, nu blunder den lyse nat", der holdes taler, og der deles afgangsbeviser ud.

Skolens bestyrelsesformand Hans Rolff-Petersen roser i sin tale afgangseleverne for deres sociale

engagement, bl.a. på sidste skoledag, hvor klassen havde planlagt en oplevelsesdag for hele skolen. Efter den højtidelige del af programmet samles alle til middag i skolens musiklokale, hvor 8. klasse med forældre sørger for serveringen. Aftenen slutter med fællessang: "Livstræet".

I april 2008 trækker 70 forældre, elever og ansatte nok engang i arbejdstøjet til en travlt arbejdsweek-end. Der etableres af biotop, opsættes basketkurve, køres affald på genbrugen, males toiletter. En ny overdækket cykelparkering bliver det også til. Det største projekt er dog byggeriet af en ny stor bålhytte – et projekt som også kommer til at koste en del fritid for de involverede forældre. I august 2008 bliver bålhytten indviet. Der er juice og grillede pølser til alle elever, skolelederen holder tale, og der råbes hurra.

Luftfoto fra ca. 2008 med nybygget bålhytten.

"Det er super fedt, at lærerne er opsat på at stoppe mobning. Lærerne er virkelig gode til at fokusere på de elever, der har brug for hjælp samtidsge også hjælpe de andre elever."

Christina, 6. Klasse

7. klasses totalteaterstykke handler om religion og de nordiske guder. Klassen har selv skrevet stykket. Familien Wismann skænker skolen et sort flygel – på skolen vil det bringe stor glæde til fællesskabet og blive spillet mere på end derhjemme. Det flotte flygel klæder morgensangslokalet rigtig godt, og så er det en kærkommen gave, da skolens klaver er i meget dårlig fatning.

2009-2010 – fælles lejrskole, visionsplaner og miniskole

Planerne for 1. sal på overbygningshuset realiseres som et pædagogisk udviklingscenter med kombineret bibliotek, læsesal og plads til at arbejde. På 1. sal bliver der desuden plads til et lille rum til møder med sundhedsplejersken og andre eksterne resourcepersoner.

I 2009 har skolen bl.a. investeret i en kunststofbane samt en svævebane til legepladsen, interaktive tavler til klasserne og et nyt fyr. Skolen indfører

skoleintra som kommunikationsplatform mellem skole og hjem. Der arbejdes med klasseledelse, AKT og kollegial coaching.

Hele skolen er på 3 dages fælles lejrskole til Nymindegab. Der overnattes på hjemmeværnsskolen, og morgenmaden og aftensmaden spises i den kæmpestore kantine. Der er ture i plantagen og på stranden, og de ældste elever får prøvet kræfter med fiskeri.

Miniskolen startes op, som et nyt førskoletilbud varetaget af SFO-leder Bente Larsen. I Sjællandske kan man læse, at 16 børn er tyvstartet i miniskolen 1. maj.

Thomas Baun stopper som lærer og souschef. Ditlev Witte Mogensen ansættes som ny viceskoleleder.

Fællesspisning på kasernen i Nymindegab.

Vinderne er Landsgrav-legene 2009 er Spanien.

Han har blandt andet lærererfaring med sig fra Kalundborg Friskole.

Ved generalforsamlingen i 2010 fremlægger Anders Tønning på bestyrelsens vegne en visionsplan med forskellige indsatsområder, bl.a. i forhold til selvevaluering, værdier, udvikling af medarbejderenes faglighed, forældresamarbejde, konflikthåndtering, brobygning, AKT-funktion (adfærd, kontakt og trivsel), sundhed, trafikplan, fysiske rammer, finansieringsplan, IT og elevernes faglige og sociale udvikling.

Landsgrav Friskoles støtteforening indgiver et forslag om et nyt logo for skolen, hvor de to børn holder hinanden i hænderne i stedet for op i luften. Logoet kommer dog ikke til at blive realiseret.

I sin beretning ved generalforsamlingen i 2010 fortæller formand Hans Rolff-Petersen om en enkelt større udfordring, som har præget bestyrelsesarbejdet. En gruppe forældre fra en klasse har rettet kritik mod skolen og vælger at melde deres børn ud pga. utilfredshed med skolehjemsamarbejdet. Sjællandske dækker sagen på en måde, som får Hans Rolff-Petersen til at omtale de kritiske forældres omtale som en hetz mod skolens leder. Af hensyn til tavshedspligt og personfølsomme oplysninger kan skolen kun vanskeligt tage til genmæle.

Årets totalteater er skrevet af 7. klasse, som også har hovedrollerne og synger sangene. Stykket handler om en verden, hvor farver og eventyr er forsvundet. Statsministeren har nemlig fået en spin doktor, som er Fanden selv, og han mener, at even-

tyr skal skaffes af vejen for at sikre en god økonomisk udvikling. Heldigvis reddes eventyrene af en modig pige, der får hjælp fra både en frelsende engel og Fandens egen datter. Et firmandsband fra 9. klasse spiller musikken. Alle andre klasser er også på scenen. Til Sjællandske udtaler elev Christian Petersen:

”Vi har lært hinanden og de andre klasser bedre at kende. I starten var vi meget, som vi plejede, men det har ændret sig og rollerne er blevet anderledes.”

Totalteater 2010. Eventyr og farver er forsvundet, men det lykkes selvfølgelig at få dem tilbage igen.

I afgangstalen til 9. klasse giver skoleleder Vibeke følgende gode råd med på vejen inspireret af eventyret om Klods Hans:

”Vær tilfreds med den ged, I har. Bliv ikke nervøse, for at I skal komme med det ”rigtige” svar, men stol på jer selv, og det I kan. Tro ikke på oldermændene og alt det I læser i aviserne, men se på virkeligheden, som den er. Følg jeres hjerte og vind prinsessen. Tro på jer selv og verden – for som Klods Hans siger – Tar` hun mig, så tar` hun mig. Men tager hun mig ikke – så tar` jeg hende alligevel”.

Der er efterhånden skabt en rigtig stemningsfuld dimissionstradition på skolen. Først afholdes den formelle del i overbygningen med taler ved skoleleder, bestyrelsesformand og elever. Der uddeles afgangsbeviser og legater. Skolekoret optræder, og der synges fællessange. Derefter spiser elever, forældre og personale middag i skolens musiklokale, hvor 8. klasse står for opdekning og servering. Under midt dagen holder klasselæreren tale.

Der overrækkes måske gaver til personalet, og forældre kan tage ordet, hvis de ønsker det. Skolens lærere optræder desuden med ”lærerkoret”, der synger to udvalgte sange til afgangsklassen. Som regel fælles der en tåre eller to – ligesom der også grines bredt, når lærerne folder de kreative sangtaller ud. I 2010 blandt andet med en øm version af Hakuna Matata.

I september er 8. klasse på lejrskole i Norge, i lighed med tidligere år. Turen byder på masser af udfordringer i naturen: Klatring på klatrevæg, kanosej-

8. klasse på toppen af Roholt-fjeldet i Norge.

lads og bestigning af det nærliggende Roholt-fjeld på godt 1000 meter.

I december 2010 kan man i Sjællandske læse, at Vibeke Malmberg er fratrådt sin stilling som skoleleder. Hans Rolff-Petersen udtaler, at det skyldes, at de gensidige forventninger til skolens udvikling ikke har været sammenfaldende. Efter nytår afgår Hans Rolff-Petersen som bestyrelsesformand, og næstformand Steen Bendtsen træder i hans sted.

2011-12 – ny skoleleder og visionsarbejde

Ditlev Witte Mogensen konstitueres som skoleleder. Mogensen konstitueres som skoleleder. Der afholdes en velfortjent afskedsreception for Vibeke. Bestyrelsesformand Steen Bendtsen fremlægger senere på året i sin beretning, at både bestyrelse og

skoleleder beklager, at det ikke var muligt at finde en fremadrettet løsning på uoverensstemmelserne: "Bestyrelsen takker Vibeke Malmberg for det store engagement, som hun gennem årene har vist for skolen og dens medarbejdere, og for den store betydning hun har haft for udviklingen af skolens pædagogiske profil".

Statstilskuddet planlægges i løbet af de kommende 4 år nedsat fra 75 % til 71%. De frie skoler forventer yderligere økonomiske forringelser, når besparelserne på folkeskoleområdet slår igennem på koblingsprocenten. Bestyrelsen har derfor ved indgangen til 2011 besluttet at hæve skolepengene og samtidig forøges klassekvotienten fra 20 til 22 elever i 0. klasse samt i 5.-9. klasse. I praksis bliver det henover årene til en klassekvotient på 22 elever i alle klasser.

På pædagogisk weekend arbejder bestyrelse og personale med fortællingens kunst samt den gode kommunikation. Bestyrelsen inddrager personalegruppen ift. forventningerne til den nye skoleleder. Steen Bendtsen skriver i sin beretning til generalforsamlingen 2011 om sin oplevelse på pædagogisk weekend:

"Der er en god stemning i skolens medarbejderstab. De har det godt sammen, både socialt og arbejdsmæssigt. Vi har indtryk af, at alle føler sig hjemme og bruger hinanden i dagligdagen."

Ditlev Witte Mogensen leder i sin konstitueringsperiode skolen med den nødvendige ro og sikkerhed. Stemningen er derfor god, en svær forudgående periode til trods.

Steen Bendtsen træder ved generalforsamlingen af, og René Hansen bliver ny bestyrelsesformand. Ved en ekstraordinær generalforsamling 10. maj 2011 godkender de fremmødte bestyrelsens indstilling af Berith Bonnesen som ny skoleleder.

Skoleleder Berit Bonnesen
og viceskoleleder Ditlev
Witte Mogensen fejrer
90 års fødselsdag
– hhv. 50 og 40 år.

Sammen med bestyrelsen indleder Berith Bonnesen et arbejdet med at formulere skolens nye vision: "Vores skole er en nutidig, ambitiøs, grundtvig/koldsk friskole med plads til fællesskab og individualitet, - hvor alsidige læringsmiljøer er med til at skabe dygtige, livsduelige og hele mennesker, som kan begå sig i en foranderlig og mangfoldig verden."

I SFO kan der fejres "kobberbryllup". SFO-leder Bente Larsen og souschef Gitte Klausen har nemlig dannet kollegialt partnerskab i 12½ år. Efter morgensang rykker 200 børn ud i skolegården, hvor der foran SFO er opsat en halv æresport. Der synges "Det er så yndigt at følges ad" og "Vi skal gå hånd i hånd". Senere er der selvfølgelig festmiddag for alle SFO-børnene!

I november afholdes emneuge med temaet "Rummet". Der er besøg af børnevært Martin Keller, som fortæller om astronauter, rumskibe og stenalderhjerner. Lærerne har ugen igennem hvide rumdragter på.

Resultatet for 2011 viser et flot overskud på 1,4 mio. kr., hvilket er noget mere end forventet. Overskuddet bruges til opsparing til byggeri, men også til forbedringer på it-området, hvor et hurtigere netværk er tiltrængt.

I marts måned afholdes fest for 7.-9. klasse. Temaet er 50'er-fest, og elever og lærere har fundet de helt rette outfits frem til lejligheden. Klovnen Pino kommer endnu en gang på besøg. Denne gang som dansetrolch, der skal sætte gang i en dansekongurrence

i bedste Grease-stil. Sarah fra 8. klasse og Frederik fra 9. bliver aftenens vindere.

Skolens pedel gennem mange år, Svend Worm, går på pension, og i stedet ansættes Jan Nielsen, som har en tømrerbaggrund. Der bliver afholdt en afskedsreception for Svend med tak for hans mangeårige og gode indsats for skolen. Anne Mette Larsen stopper som skolesekretær, og i stedet ansættes Dorte Bo Larsen, som hurtigt formår at sætte sig ind i arbejdet med elevadministration, lønkørsel, regnskabsføring mv.

Årets totalteater er skrevet af 7. klasse. Stykket hedder "Tre verdener" og handler om tre tider – fortid, nutid og fremtid. Temaerne er store og sætter tanker om menneskerettigheder, værdier og levevilkår i gang. For første gang afholdes også markedsdag

Thomas Rasmussen kan i 2012 fejre 10 år som pedelmedhjælper på skolen. Det fejres med en fest og helt i Thomas' ånd skal der synges masser af sange – her med Gitte Klausen under armen.

"Det er en megagod skole, der
tænker på alle og har alle med.
Det er en skole med masser af energi.
Den har lært mig en masse, og
det vil den blive ved med."

Oliver 6. Klasse

samtidig med totalteater. Der er gang i boder og aktiviteter, som fx sækkevæddeløb, vandskydning, flødebollekast, det muntre køkken, indsamling til WWF med mere.

2013-14 – lockout, skolereform, ny SFO og endnu et skolelederskifte

Fra 1. januar 2013 stiger skolepengene med 50 kroner pr. barn. Beløbet er nu på 1175 kroner for første barn. Beløbet dækker opsparing til lejrskoler, som fremover ikke skal opkræves via klassekasserne. Til udlandslejrskolen i 8. klasse skal klassen dog fortsat selv spare en skilling op.

1. april 2013 lockoutes lærere landet over som følge af sammenbruddet i overenskomstforhandlingerne mellem Lærernes Centralorganisation på den ene side og KL og Finansministeriet på den anden. På Landsgrav Friskole er alle lærere på dette tidspunkt organiserede, hvilket betyder, at det meste af skolens undervisning må aflyses. Lockouten slutter den 26. april, da et flertal i Folketinget vedtager et lovindgreb, som herefter danner ramme om lærernes arbejdstid.

I de 25 dage lockouten varer er lærerne på Landsgrav Friskole samlede til forskellige arrangementer, hvor der gøres opmærksom på arbejdstagernes krav. Der demonstreres med skilte i rundkørsler, sange på Schweizerpladsen og udarbejdelse af diverse skrivelser. Foran skolen opsætter lærerne billeder af sig selv med teksten "lockoutet" hen over de triste ansigter. Stemningen internt på Landsgrav Friskole er heldigvis ikke så trist: Skoleledelsen sender kaffe og boller ud på parkeringspladsen til de

lockoutramte lærere, der allerhelst vil tilbage på arbejde igen. I skolederberetningen for 2013 står:

"Vi er heldigvis enige om, at sammen kommer vi længst – og det betyder, at hele personalet medvirker til at få mest muligt ud af de ændringer, som skolereform, nye arbejdstidsregler og nedsat statstilskud bevirker".

Den nye lov om lærernes arbejdstid lægger op til, at de har fuld tilstedeværelse på skolen. På de frie skolars område er der dog fortsat mulighed for at indgå lokale aftaler omkring arbejdstiden, hvilket man benytter sig af på Landsgrav. Alt er derfor efter konflikten nogenlunde ved det gamle – men en folkeskolereform venter også forude. Der skal tages stilling til, hvordan denne kommer til at påvirke skolens udvikling og praksis.

I skolederberetningen for 2013 lyder det, at et planlagt stort indskolingsbyggeri må udskydes pga. mærkbare nedskæringer i statstilskuddet. I stedet er det besluttet at renovere pavillonerne og bygge et ekstra lokale til SFO. De sparede lærerlønninger under lockouten gør det muligt at investere i nye iPads. Der er efterhånden kommet interaktive tavler i alle klasseværelser, og i overbygningen medbringer eleverne egne computere.

Fie, Anna og Stella på sidste skoledag maj 2013.

I sommerferien 2013 afholder SFO som sædvanlig sommerkoloni. I år er der sommeropera på programmet. Gitte Klausen fra SFO har skrevet forestillingen "Sigurd og Rosamunde", hvor der både er drager og mobiltelefoner med. Korlærer Signe Walsøe spiller til sangene. Fra det kommende skoleår er det til stor glæde for alle planen, at Signe også skal spille til morgensang.

9. klasses lejrskole kombineres i år med deres projektopgave. Turen går til Station Next, hvor klassen henover 4 dage skal indspille kortfilmen "Outsiders", som de selv har skrevet.

I november har 8. klasse projektuge, og 9. klasse er i praktik. Imens har resten af skolen cirkusuge.

I ugens løb arbejder eleverne i forskellige værksteder, og det hele slutes af med en stor cirkusforestilling, der byder på stagefight, tryllekunstnere, jonglører, akrobater, balancekunstner og selvfølgelig klovne.

Caroline fra 1. klasse fortæller til Sjællandske, at det var en sjov uge, blandt andet fordi hun fik lov til at hive skolelederen i håret. Heldigvis som en del af øvelsen i stagefight.

Berith Bonnesen fortæller: "Heldigvis er det sjældent, at børnene slås rigtigt. Det skete langt oftere i min barndom, Men de er supergode til at lave stagefight, de gik op i det med liv og sjæl og lavede selv historier, som kunne passe ind. En fornøjelse at arbejde med så motiverede børn." Forestillingen byder også på en nummer, hvor viceskoleleder Ditlev smadrer en flise på maven af vildmanden Asger Rasmussen, som i parentes bemærket er lærer på skolen - og sikkerhedsrepræsentant!

Pædagogisk weekend januar 2014 afholdes på Røsnæs naturskole. Der arbejdes med folkeskolereformen, som skal træde i kraft til august. Personalet diskuterer, hvad man ønsker at vælge til og fra under hensyntagen til ønsket om at bevare en høj kvalitet i undervisningen.

Ulrikke og to gange Laura viser et klassisk klovnennummer med et afhugget hvidkålshoved.

Der er enighed om, at man skal benytte sig af friheden til at gå egne veje og ikke lade skolereformen sætte dagsordenen for skoleudviklingen på Landsgrav Friskole.

Ledelsesberetningen for 2013 er skrevet af Berith Bonnesen, men aflægges af Ditlev Witte Mogensen, som endnu en gang må se sig selv som konstitueret skoleleder. Berith har i slutningen af 2013 opsagt sin stilling, idet hun flytter til Fyn, hvor hun også har fået nyt skolelederjob i Kerteminde. Til Sjællandske udtaler Berith, at det er med vemod, at hun forla-

der skolen: "Det er en skole som passer mig rigtig godt i forhold til værdier og muligheder. Desuden har der været et udsædvanlig godt samarbejde med bestyrelsen, og det betyde meget for en skoles udvikling". Der afholdes en hyggelig afskedsreception med taler og sange, som viser, at det er en vellidt skoleleder, man siger farvel til.

I beretningen ved generalforsamlingen i 2014 takker formand René Hansen den konstituerede skoleleder, Ditlev Witte Mogensen, og skolesekretær Dorte Bo Larsen for at have gjort et stort stykke arbejde for at få enderne til at hænge sammen. Formanden fortæller, at skolen i 2013 har stået i den nye situation, at den kommende O. klasse ikke blev fyldt op. Årets resultat er alligevel et overskud på 629.000 kroner.

Den 4. juni 2014 afholdes ekstraordinær generalforsamling, hvor Patrizia Guastella Lindstrøm godkendes som ny skoleleder. Gennem de sidste 7 år har hun været lærer på skolen, samt TR og medarbejderrepræsentant i bestyrelsen i et par år. Samarbejdet med viceskoleleder Ditlev er ikke helt ukendt, da de to gennem nogle år har fungeret som klasseteam i udskolingen.

I sin præsentation til forældregruppen skriver Patrizia: "Jeg vil gøre mit bedste for at indfri forventningerne om, at jeg er den rette til opgaven, på trods af den manglende ledelseserfaring, som jeg er klar over, vil springe nogle i øjnene. Jeg vil jeg gå til opgaven som skoleleder med dedikation og pligtopfyldenhed, en sund portion ydmyghed, lyst til at lære, masser af "blod på tanden", kærlighed til Landsgrav

*Den nye
SFO-bygning
set udefra.*

Friskole og et ønske om i samarbejde med jer alle at være med til at skabe en skole for livet, der sender alle børn videre herfra med en solid menneskelig og faglig ballast."

Årets totalteaterstykke er ungdomsstykket "Verden venter". 8. klasse har selv valgt sange til stykket, og alle lige klasser deltager i forskellige scener.

*Amanda, Mai og Lea med program til årets totalteater
"Verden venter".*

De ulige klasser laver markedsboder. Korlærer og morgensangspianist Signe Walsøe har hjulpet med at finpudse sangene.

Op til sommerferien afholdes rejsegilde for den nye SFO-bygning. Arkitekt Dan Myhre og Tømrermester Niels Lien har stået for opgaven. I bestyrelsens beretning for året 2014 takkes viceskoleleder Ditlev og SFO-leder Bente for at have styret projekt og projektøkonomi med en sikker hånd. Efter i årevis at måtte dele lokaler med 0. klasse, har SFO nu fået sit helt eget sted. De nye rammer består af et lyst lokale med højt til loftet, store vinduer der vender ud mod boldbanen, og døre der kan åbnes mod halv-månen og mod bålhytten. En ekstra gevinst ved den nye SFO er, at man nu har et lokale til miniskolen, når den starter i maj måned.

Der iværksættes ved skoleårets start i 2014 et forsøg med morgensang, hvor de ældste elever kun deltager tre dage om ugen. Pladsmangel i lokalet samt et ønske om at skabe lidt større variation ift. til de ældste elevers skoledage er nogle af argumenterne. De to dage uden morgensang begynder i stedet med "dagens nyheder" for at vække elevernes interesse for verden omkring dem og samfundsudviklingen.

Forsøget evalueres, og der er god tilfredshed med den nye ordning.

En elev udtaler "Landsgrav Friskole vil ikke være Landsgrav Friskole uden morgensang!" Det er der selvfølgelig enighed om: Morgensang er et fælles samlingspunkt, som der skal værnes om!

Man må sidde tæt til morgensang, når over 200 mennesker skal mases sammen i skolens musiklokale.

Med inspiration fra folkeskolereformen indføres engelsk fra 1. klasse og tysk fra 5. klasse. Man har ikke ønsket at indføre understøttende undervisning, som er et af de nye elementer i folkeskolereformen. Dermed bliver skoledagene ikke så lange, som de ellers ville være blevet, selvom man har øget timetallet i enkelte fag.

En stor del af folkeskolereformen handler om et øget fokus på læringsmålstyret undervisning. I ledelsesberetningen for året 2014 lyder det, at "vi er nysgerrige på at dygtiggøre os på dette felt, men samtidig skal vi huske på, at det ikke er al vigtig læring, som kan og skal gøres målbar".

Frikvartererne om formiddagen forlænges med 5 minutter, så de nu er på et kvarter. Skolens legepatrulje får ansvaret for et nyt tiltag, en legebod, hvorfra der kan udlånes bolde, sjippetov osv.

2014 byder i sammenligning med de tidligere år på et beskedent overskud på 185.000 kroner. Kombinationen af et faldende statstilskud og en ikke fuldtallig 0. klasse årgang 2013 slår igennem. I løbet af 1. klasse fyldes klassen dog op, så den bliver fuldtallig.

I august 2014 går Jytte Hybschmann på pension efter 22 år som lærer på skolen. Jytte har været en højt skattet og vellidt lærer, der i årenes løb har lært rigtig mange børn at læse. Blandt kolleger er Jytte afholdt for sit altid gode humør og sin konstruktive og rolige tilgang til tingene.

Julemåneden er altid helt særlig på Landsgrav. Julerierne sættes i gang med klippeklistredag, hvor

eleverne pynter klasserne op. Mange forældre og bedsteforældre kommer og hjælper til. Sidst på dagen kåres vinderne og de eftertragtede vandrenisser uddeles.

Hver morgen i december er der levende lys i vinduerne. Til morgensang synges fra et tætpakket repertoire af nye og gamle julesange. Måske sender Landsgravnisserne et nissebrev?

Det lille nissehus kan dog næsten ikke mases ind i musiklokalet længere, så der sættes en nissepostkasse op i stedet. Der tændes lys i adventskransen

Noah, Bertram, Sebastian, Marius, Mathias og Jonathan på scenen.

og måske er der en julequiz eller to – fx gæt en julemand, hvor lærerne er klædt ud med skæg, briller og rød hue.

Årets julestykke "Hvor er min pebernød" spilles af 4. klasse. "Der var kun lidt der gik galt, men det får vi rettet op til i aften. Der skal være knald på," siger Marius efter generalprøven. Stykket byder både på en privatdetektiv, en dronning, en prins og en prinsesse, rotter der skotter og så selvfølgelig nissen Teddy Ring.

2015-2016 – nye grunde på Toftevej

Skolepengene sættes op til 1225 kroner for første barn som følge af det faldende statstilskud i 2015 op.

Ved generalforsamlingen april 2015 afgår formand René Hansen. Årets beretning afholdes af næstformand Jeanette Palmer, som fortæller om bestyrelsens arbejde med at udfærdige et årshjul: "Bestyrelsen besluttede at udarbejde et årshjul for bestyrelsen, dels for at diskutere de områder som bestyrelsen arbejder med, men også for at have et overblik over og være på forkant med de opgaver som året bringer".

På generalforsamlingen debatteres efter indlæg fra forældre Morten Skydsgaard, hvordan skolen formidler et mere mangfoldigt livssyn. Efter generalforsamlingen konstituerer bestyrelsen sig med Steffen H. Hansen som ny formand og Martin Bjerre Zacho som næstformand.

Til sidste skoledag leverer 9. klasse en forrygende parodi på skolens lærere. En elev spiller skoleleder

Årets totalteater er
8. klasses eget stykke:
"Landsgrav har talent".

og fremsiger Fadervor så overbevisende, at alle eleverne på tilskuerrækkerne stemmer i. At der i årets løb har været brug for en del opsange kan man se, idet stykkets gennemgående gimmick er skolelederen og viceskolelederens vandren frem og tilbage til klassen.

Op til sommerferien stopper Jan Nielsen som skolens pedel. Til oktober 2015 ansættes Christian Erichsen som ny pedel. Han får hurtigt etableret et fint samarbejde med skolens pedelmedhjælper gennem mange år, Thomas Rasmussen.

I august 2015 afholdes ekstraordinær generalforsamling. Skolen har fået tilbudt at købe to nabogrunde på hhv. 701 og 988 kvm, beliggende på Toftevej 19 og 21. Grundene har været ejet af nu

afdøde Dagny Fredens, hvis familie gennem årene har haft en nær tilknytning til skolen. Familien Fredens købte i sin tid grundene af familien Denta, som opfordrede til at tænke på Landsgrav Friskole, når grundene i fremtiden skulle sælges. På generalforsamlingen godkendes beslutningen om at købe grundene med 22 for og 0 imod. Grundene koster 1,9 mio., som finansieringen af skolens opsparing. På den ene grund ligger et lille parcelhus, som ikke må anvendes til skoleformål. Hvad grundene skal bruges til, er endnu ikke besluttet, men der optegnes forskellige scenarier med forbedringer af klasse- og faglokaler.

Der er i 2015 foretaget forskellige ændringer i fagrækken og timetallet: Der er indført yderligere 1½ times p-fag på 5.-6. årgang, hvor faget håndværk &

design forventes indført i det kommende skoleår. Motorik er indført som fag i 0. klasse i stedet for idræt. I engelsk i 8. og 9. klasse oprettes delehold parallelt med fysik-kemi-timerne.

Indskoling og mellemtrin holder fordybelsesuge om Slagelse. Ugen byder på byvandring og masser af gruppearbejde på tværs af klasserne.

Bestyrelse og personale samles i 2015 til en workshop med Grundtvigsforsker Thorstein Balle. Emnet er den grundtvig-koldske skoletraditions kendetegn.

På pædagogisk weekend i starten af 2016 arbejder personale og bestyrelse videre med emnet i relation til praksis og hverdag på Landsgrav Friskole. På programmet er også "The whole brain model", som omhandler kommunikation mellem mennesker med forskellige tankestile. Det viser sig ikke overra-

4. klasse vover i 2015 pelsen og spiller et julestykke helt uden nisser. Cecilie og Peter spiller Maria og Josef.

skende, at der i lærergruppen er en stor andel, som har en emotionel og relationel tankestil præget af indlevelse og nærvær ☺ Weekenden afholdes på Villa Fjordhøj i Skælskør.

Ved generalforsamlingen i 2016 fortæller formand Steffen Hansen, at der nu er fuldt hus med 220 indskrevne elever på skolen. Skolens kasserer Ann-Sofi (Fie) Søgaard Christiansen fremlægger årsregnskab for 2015. Det viser et tilfredsstillende resultat på 658.000 kr.

Ved årets markedsdag optræder 8. klasse med "Kærlighed ved første hik" med Alfred og Nathalie i rollerne som Victor og Anja. Som traditionen byder står 7. klasses forældre for salg af mad, kage og kaffe. Overskuddet går til lejrskolen i 8. klasse, som er planlagt at gå til Rom. Turen i 8. klasse har ellers i mange år gået til Berlin – med en enkelt afstikker til London. Gode muligheder for at øve sit tysk, de mange gode historiske seværdigheder samt forholdsvis kort rejsetid gør Berlin til et godt rejsemål i 8. klasse.

Det besluttes af styrke skolens profil ved at fokusere på to udviklingsområder: Projektorienteret undervisning gennem hele skoleforløbet og internationalisering. Med øget fokus på det projektorienterede er det især ønsket at styrke elevernes evne til at samarbejde, fordybe sig og formidle ny viden på forskellig vis.

Med øget fokus på det internationale ønskes at styrke blikket for mangfoldigheden ved at give eleverne interkulturelle erfaringer. De sproglige kompeten-

Aksel og Tobias på vej gennem vandgraven til motionsdag.

cer bliver også styrket, når der skal kommunikeres med skoleklasser i fx Frankrig over internettet.

Årets motionsdag for 7.-9. klasse byder på hårde udfordringer. Sammen med elever fra Trelleborg, Helms, Sæby-Hallenslev og Forlev Friskole løbes et 8 km langt løb på Kasernens område

I efterårsferien 2016 modtager skolen den triste besked, at SFO-leder Bente Larsen er gået bort efter længere tids alvorlig sygdom. Bente er efter 25 år på Landsgrav nærmest blevet synonym med SFO. Det er med tungt hjerte, at flaget må på halv den første dag efter ferien. Ved morgensang mindes alle skolens elever og personale Bente og det store arbejde, som hun gennem årene har gjort for skolens SFO og miniskole. Der synges blandt andet "Under stjernerne på himlen".

For at kunne bygge skolebygning på Toftevej, er det nødvendigt at ændre i lokalplanen, og bestyrelsen med Steffen Hansen som primus motor knokler med ansøgningen. I Sjællandske kan man i december 2016 læse, at naboerne ikke er begejstrede for mere skolebyggeri. I forvaltningen er man positiv over for skolens byggeplaner, men politikerne er delte.

Årsregnskabet for 2016 viser 932.600 kr.

2017-2018 – ny lokalplan og ny SFO-leder

I januar 2017 kan man læse i avisen, at der er indgået et politisk kompromis om at udarbejde et lokalplansforslag. Det skal vise sig at blive en meget lang proces: Først den 29/1-2018 godkender Slagelse byråd den nye lokalplan, der muliggør et kommende skolebyggeri på Toftevej 19 og 21. I planen står bl.a.,

Nogle af bestyrelsens medlemmer ved første skoledag 2017, Berit Lawaetz, Rie Thomsen, Jakob Busch Andersen, Martin Zacho, Anne-Sofi (Fie) Søgaard Christiansen.

Clara, Nanna og Magne i gang på bolsjefabrikken i Bagerby.

at bygningen skal være max 6 ½ meter høj, bygget i røde mursten og med tegltag. Desuden er det et krav, at der etableres 10 personaleparkeringspladser med indgang fra Toftevej, og grunden skal omkranses af et 3 meter bredt og 2-3 meter højt stedsegrønt plantebælte.

Personalet tager på pædagogisk weekend fra fredag til lørdag på Villa Fjordhøj i Skælskør. Der arbejdes blandt andet med brug af VækstModellen som dialogisk samtaleredskab. Hjemme på skolen passer forældrene undervisningen imens.

Til marts 2017 starter Jørgen Grønne som ny SFO-leder på Landsgrav. Jørgen er en erfaren pædagog og leder, som især brænder for sport, bevægelse og leg. Dette flugter godt med skolens tanker om, hvad en god SFO skal tilbyde af aktiviteter. Jørgen bliver hurtigt en del af skolens ledelsesteam, hvor han bidrager med kompetent faglighed, friske perspektiver og en positiv indstilling til det meste.

I marts 2017 genopstår den gode by Bagerby endnu en gang. Formålet med Bagerby er, at eleverne som

et led i deres demokratiske dannelse opnår en overordnet forståelse for, hvordan et arbejdsfællesskab fungerer. Ugen bidrager også til et styrket fællesskabet på tværs af klassetrinnene.

Årets generalforsamling 2017 indledes med en times sang og fortælling med Per Krøis Kjærsgaard. I ledelsesberetningen beskrives, hvordan morgenerne på Landsgrav også starter med sang:

"Vi synger om lyset der er tilbage, om tusind farver i mørket, om at male dagen lys, om at solen står op, om at gemme et smil til det bliver gråvejr og om at din dag må få glæde. Gode skoledage kan sikkert starte på mange andre måder, men ikke hos os, hvor morgensang med hele dens indhold af sange og traditioner er den del af en dannelsesvej, hvor det forpligtende fællesskab spiller en helt særlig rolle."

Resultatet for årsregnskabet i 2017 er 1.061.600 kr. Koblingsprocenten steg i 2016 fra 71% til 73%, og i 2017 er den tilbage på de 75% som var niveauet i årene 1995-2010.

Totalteater 2017 er klassikeren Grease spillet og sunget overbevisende af 8. klasse med de øvrige lige

Pink Ladies spillet af Selma, Camilla, Thea og Emma.

klasser med på kor og dans. Katrine og Tobias spiller rollerne som Sandie og Danny.

I 2017 renoverer skolen toiletterne på mellemtrinnet, så der nu kommer båse med adskillelse fra gulv til loft. Skolens fodboldbane reetableres, der indkøbes nye skolemøbler til mellemtrinnet, og der suppleres op med endnu et classesæt chrome books. Senere indkøbes også nye stole til eleverne i udskoling. Mod slutningen af 2018 er der chrome books til alle elever i 5.-7. klasse, mens 3.-4. må deles om et classesæt. Derudover har skolen også 24 iPads til udlån i klasserne.

Livskundskab bliver fælles for 7.-9. klasse. Tre-fire lærere deler faget, og der er fokus på det levende ord: samtalen, debatten og fortællingen. Klasserne får et fagligt fællesskab, som kan styrke det sociale liv i det fælles overbygningsshus.

I november trækker den årlige Spil Dansk aften fulde huse. Musiklokalet er fyldt til bristepunktet, og på gangen står 7. klasse klar med kaffe og kage

til pausen. En aften med en fantastisk stemning og masser af dejlige sange anført af Signe Walsøe og Toke Flint på flygel, guitar og kontrabas.

Ved generalforsamlingen i 2018 afholdes indledningsvist et spændende foredrag med Henrik Denta, som er tidligere Landsgravelev. Foredraget hedder "Guld og bedrag" og bygger på bogen af samme navn. Årets resultat er 1.061.647 kroner. Det luner godt på opsparingen til nybyggeriet.

Hele personalet og bestyrelsen deltager på Friskoleforeningens Landsmøde for at få et sus af friskolefællesskabet. En hyggelig weekend med plads til både debat, foredrag, sang og fest.

Markedsdagen har fået lidt mere stemning, idet skolen har indkøbt pavilloner til boderne. Det før-

Victor, Cecilie, Cille, Conrad og Emma på scenen i Folk og Røvere i Kardemommeby. Inden i den syngende kamel er Josephine Liv og Mathilde

ste der møder en, når man træder ind af lågen, er pedellernes bod med "Det muntre køkken". Der er flødebollekast, dåsekast, høkasse med gemte karameller, gættekonkurrencer, slå-søm-i-bræt, vandpistolsskydning mv. Dagens mest populære aktivitet er dog i lighed med tidligere år en tur med hestevogn ført af skolebestyrelsesformand Steffen Hansen.

I Sjællandske kan man læse om 8. klasses skuespil "Folk og Røvere i Kardemommeby". Cecilie fortæller om rollen som den syngende papegøje, at den har krævet lidt ekstra mod. "Det er fedt og virkelig hyggeligt at være sammen om det her", fortæller Clara, der i rollen som Barber Sørensen både synger og spiller klarinet.

Ved årets dimission optræder lærerne med en øm version af "Summerloving" fra Grease.

Afgangsklassen forærer skolen et paradisæbletræ. Dimissionsaftenen er som altid både vemodig, hyggelig og livsbekræftende.

Op til ferien overrækker borgmester John Dyrby Paulsen på Friluftsrådets vegne det grønne flag til skolen. Flaget er beviset på, at skolen kan kalde sig Grøn Skole efter en ihærdig indsats med at sortere skrald.

På sidste skoledag afholdes som sædvanlig Landsgravlegene, hvor store og små venner er på hold med hinanden. Der findes på sjove holdnavne og kampråb. 9. klasse er dommere på de forskellige poster. Dagen slutter i musik, hvor vinderne af Landsgravlegene kåres.

Signe og Toke giver den som Sandie og Danny i lærerkoret. De øvrige lærere er kor og band ... på boomwhackers.

*Alle synger ekstra højt med på
"Det er sommer, det er sol og det
er ... fredag" og selvfølgelig
"Feriesangen". Bagefter er der is
til alle, og 9. klasse får det sidste
farvelknus med på vejen.*

Gulvet i hallen renoveres hen over sommerferien. På arbejdsfrie dage har forældre malet væggene, og med det nye blanke gulv syner hallen nu en smule større og lysere.

I december 2018 afholdes ekstraordinær generalforsamling, hvor bestyrelsen indstiller optagelse af et nyt lån på op til 6,0 mio. kroner til delfinansiering af byggeprojekt. Forslaget vedtages.

Årets julestykke går til de varme himmelstrøg. Ud over nisser og en julemand er der nemlig også både hawaiipiger og pirater med i stykket. I mellem de to forestillinger er der julehygge med æbleskiver og godteposer på de tre trin. 7. klasse sælger pizzasnegle og pølsehorn. Der hygges med perleplader i indskolingen, optræden med egne vers til Dejlig er den himmelblå på mellemtrinnet og en julequiz i overbygningen.

2019

I februar måned er der forældreundervisningsdag. Nogle klasser er på tur til København, mens an-

dre er på tur i lokalområdet eller bliver på skolen. Personalet afholder pædagogisk dag på Vartov, hvor der er fortælling om Grundtvigs liv og virke, bl.a. om hvordan han ender som "kællingeprest" i Vartov Kirke. Dagen bruges også på kursus i støtte af børn med særlige behov. Det er en inspireret personalegruppe, som slutter dagen af med fælles middag.

I foråret påbegyndes byggeriet på Toftevej. Det gamle parcelhus nedrives, men først har skolen sikret sig en af de gamle mursten fra huset. På grunden skal bygges et hus med klasselokaler til 3.-6. klasse samt et nyt skolekøkken og et stort fælles gangareal. Det er planen, at der efterfølgende skal renoveres i hovedbygningen.

Drømmen er, at musiklokalet skal udvides, så der bliver bedre plads til alle de børn og voksne, som hver dag må klemme sig tæt sammen til morgensang. Planen er endvidere at rykke billedkunst op i de gamle klasselokaler under taget samt flytte sløjde og håndarbejde ind i de gamle klasselokaler i stueetagen. Naturfagslokalet får dermed bedre plads til at brede sig ind i det gamle sløjdelokale. Det er tiltrængt med større faglokaler! I mange af fagene må undervises i halve klasser, pga. den manglende plads.

I marts måned afholdes skolefest med diskotek, pizza og popcorn. Der er gang i dansegulvet!

Jubilæumsplanerne begynder at tage form. Der planlægges en reception på skolens fødselsdag den 3. maj for alle, der gennem årene har haft relation

Med Grundtvig i ryggen kan det ikke gå helt galt. Her er personalet på tur til Vartov.

til skolen. Der skal selvfølgelig synges, og på programmet er Livstræet, Giv os lyset tilbage, Er lyset for de lærde blot og Barndommens Land.

Om dagen overraskes børnene med en gave i form af en T-shirt med jubilæumslogo. For børnene byder dagen også på fødselsdagsfortælling og -sang, et fælles luftfoto taget med drone, trommeworkshop i hallen, nedgravning af en tidskapsel og en is til alle.

Lørdag d. 15. juni er der endnu engang jubilæumsfejring på programmet, når skolens markedsdag forvandles til en jubilæumsfest. Alle er velkomne. Planen er, at der rejses et stort telt på boldbanen. En pølsevogn kommer til at stå for maden. I teltet vil tidligere elever give en lille koncert. 8. klasse spiller hovedrollerne i en forestilling om skolens historie. Øvrige klasser bidrager med sang og dans. Det forlyder, at stykket blandt andet kommer til at byde på mødet med d'herrer Grundtvig og Kold - det ser vi frem til ☺. Om aftenen er der planlagt festmiddag med levende musik for forældre og personale.

Vi ser frem til jubilæumsfejringen, for vi har en friskole, som vi kan være stolte af. Hvem ved, om Landsgrav Friskole kommer til at fejre endnu flere jubilæer - 175 år, 200 år, 250 år? Svaret afhænger af mange forskellige ting, herunder den politiske velvilje ift. de frie grundskoler, løbende opbakning fra nye forældre, den generelle skoleudvikling, de ansattes faglighed og dygtighed mv. Lad os håbe, at man også fremover kan se værdien af et mangfoldigt dansk skolesystem.

I midten af 1800-tallet blæste friskoletanken hen over hele landet. Da denne tanke landede på Elmelunde Gård for 150 år, var det blandt andet med et forældreønske om at kunne tilbyde barnet en lille, tryk skole. Sådan er det vel stadig den i dag?

Den grundtvig-koldske friskoletanke indeholder dog andet og mere end ønsket om at være en lille, tryk skole. Vi har på friskolerne en stor, samlet opgave ift. at holde friskoletanken levende og aktuel.

Så længe vi kan det, vil der også i fremtiden ligge en lille, tryk grundtvig-koldsk friskole på Bagervej 5.

Her ses Marius og Mads ved juleskuespillet i 4. klasse i 2014. Til skolens jubilæum kommer vi til at se dem i rollerne som Grundtvig og Kold.

"Lærerne kender alle elever. Man er ikke bare en elev – man er en de kender. Lærerne stoler meget på os og der er en gensidig respekt. Vi har et godt forhold til alle lærerne. Der er fokus på trivsel og plads til at være forskellige. Plads til at udvikle sin personlighed."

Clara, Mille og Nynne, 9. Klasse

ERINDRINGER

SELMA BREDEVANG LAWÆTZ

Landsgravbarn

Lyden af blide børnestemmer og morgentrætte teenagere blandet med en dybere ryst fra forældre og lærere. Mange mennesker i et til tider alt for lille rum, et rum med stor rummelighed. Landsgrav Friskole om morgenen. Ruderne dugger, men dette uden betydning, så bliver et vindue åbnet, og lidt morgenkold luft siver ind. Fællessang skaber fællesskab.

Lærerne på fløjen syngende og nærmest dansende. De yngste børn på forreste række, der genert suger indtryk af musik og mennesker til sig, mens andre uden at kunne læse teksten skråler af deres lungers fulde kraft. I døren står forældre og bedsteforældre, nogen tavse af beundring andre højt syngende. Bagerst sidder de ældste, enten morgentrætte stirrende ud i luften, syngende, eller med fødder, der holder pulsen.

En spændt summen i lokalet vidner om, at skoledagen snart går i gang. I forlængelse af efterlysninger af Pokémon-kort og forsvundne makkere til vanter, lyder de velkendte ord; "Så må I have en god dag". Ordene skaber tryghed og en følelse af at blive set og mødt. Der er en kort ro, inden alle stormer ud i hver sin klasse.

I undervisningen bliver der konverseret, debatteret, reflekteret og produceret. Fra 0. til 9. klasse skabes der kendskab og udvikles kundskaber. På Landsgrav er læring en leg. Tabeller og tal hoppes og løbes, 120

hyppige ord læres på en slange, tyske tal repeteres i bingo med overflod af gevinster og stafet med svære begreber, når skoledagen bliver lang. Nogle dage strømmer lyden ud fra skolens musiklokale. Toner af svingende kvalitet og energi. Gennem musikken skabes en samhørighed, der trodser forskelligheder og skaber venskaber.

Skolegården på Bagervej 5 emmer af liv. Om sommeren sætter boldbanen rammen om store fodboldopgør mellem klasserne, løbehjul drøner om hjørnerne, og elever går snakkende utalige omgange om bygningerne. I vintertiden høres hvin og grin fra højen, der forvandles til en vild kællebakke, og på boldbanen suser sne om ørene på baggrund af fælles spilleregler.

I løbet af skolelivet bliver Landsgravbørn set, hørt og mødt. Der er voksne, der giver en krammer, griner, smiler, hilser og ser sorger og glæder.

Jeg var et Landsgravbarn. Et friskolebarn. Slugte totalteatre, juleskuespil, optrædener til morgensang, arbejdslørdage, markedsdage, lejrskoler og elevrådsarbejde. Jeg gik ud af lågen, der aldrig lukkes, livsduelig og hel, klar på at begå mig i en foranderlig og mangfoldig verden.

Selma Lawaetz var elev på Landsgrav Friskole fra 2008-2018. Hun var i elevrådet i 5 år, bl.a. som elevrådsformand i de ældste klasser, og så spillede hun bas i skolebandet. Selma går nu på Slagelse Gymnasium.

ERINDRINGER

FREDE OG BIRTE HANSEN

”Det blev 20 gode år!”

Interview med Birthe og Frede Hansen, Svendborg den 27. september 2017. Af Patrizia Guastella Lindstrøm.

På en klar sensommerdag sidst i september sætter jeg kurs mod Svendborg for at besøge Birthe og Frede Hansen. Vi har aftalt, at vi skal tale om deres tid på Landsgrav Friskole, så jeg kan skrive en lille tekst til jubilæumsskriftet. Birthe og Frede tager imod mig i deres hyggelige rækkehus. Der er te på

kanden og brød på bordet – og inden længe tager det ene ord det andet, for der er meget at fortælle, når de gode minder står i kø.

Frede og Birthe startede på Landsgrav Friskole i 1981. Det blev begyndelsen på 20 gode år som hhv. friskoleleder og friskolelærer. Dermed kan Frede tage prisen, som den skoleleder, der har siddet længst tid på pinden på Landsgrav. Set i det lys er det ikke så mærkeligt, at man ind i mellem kan støde på udtrykket ”på Frede og Birthes tid”. Det vidner om, at Frede og Birthe gennem de 20 år satte dybe spor i hjerterne på de mennesker, som var en del af friskolen i den periode.

Vejen til Landsgrav Friskole

At Birthe og Fredes vej blev lagt forbi netop Landsgrav Friskole i 1981, var det på mange måder tilfældigt.

”Vi havde ikke gået og tænkt, at det lige netop skulle være den skole, men pludselig skete der et eller andet. Bum, så befandt vi os et sted, vi slet ikke havde tænkt på,” fortæller Frede.

Helt tilfældigt var det dog ikke, at det netop skulle være en grundtvig-koldsk friskole: Frede og Birthe blev begge færdiguddannede på Den Fri Lærerskole i 1965. Frede var egentlig uddannet mejerist, men efter en tur på højskole fik han den tanke, at det kunne være dejligt at læse lidt.

Deres første år som lærere var på en lille kommuneskole langt ude på landet i Vestjylland. Frede fortæller, at der gik et par år, før de blev accepterede i det lille samfund, hvor sproget var bredt vestjysk: *"Vi snakkede jo 'fint'! De fleste af elevernes forældre var landbrugere. Når de om eftermiddagen arbejdede på markerne, kunne de godt få lidt ondt af at se os køre en tur i Brugsen. Som tiden gik blev vi accepteret, og vi fik nogle fine år derovre".*

Efter det vestjyske eventyr gik turen tilbage til Fyn. Birthe og Frede fik arbejde på Ringe Fri- og Efterskole, hvor de var i 12 år. Det hed sig, at Frede skulle passe friskolen. Til at starte med var der kun 12 elever, men da de rejste derfra var tallet oppe på 100. Hen mod slutningen af ansættelsen kunne Frede mærke, at det var tid til at prøve kræfter med noget nyt. En dag så han en annonce i Friskolebladet: *"Landsgrav Friskole. Så det prøvede vi. Og jeg var til samtale og mødtes med bestyrelsen. Og allerede om aftenen, hvor vi sad og sagde, ej det skal vi altså lige snakke lidt om, det her, så blev vi ringet op af formanden, som sagde: 'Det er jeres'. Så havde vi ikke rigtig tid til at snakke så meget mere".*

Plads til glæde og store grin

Til at begynde med var omgangstonen på skolen noget mere formel, end Birthe og Frede var vant til.

Man titulerede lærerne hr. og fru, og lærerne var på efternavn med hinanden. Dette brød Birthe og Frede med. Frede fortæller, at de i starten af og til oplevede lidt modgang i forhold til deres holdninger og de nye idéer, de kom med. Det gav lidt bekymringer i forhold til valget om at rive hele familien op og flytte til Sjælland: Var det nu det rigtige, de havde gjort? Når de i dag kigger tilbage, kan de dog se, at de hurtigt kom til at føle sig hjemme.

"Det blev 20 gode år," fortæller Birthe, og Frede supplerer: "Selvfølgelig har der været nogle knaster undervejs, men det har været minimalt. Jeg har nok været lidt konfliktsky nogen gange mht. at tage fat og sige sådan skal det være, for jeg synes, at jeg altid har haft gode erfaringer med, at hvis vi i fællesskab kan blive enige om en løsning, så er det det bedste. Det synes jeg også var rigtigt."

For Birthe og Frede var det vigtigt at skabe en god skole, hvor der var plads til glæde og store grin på lærerværelset. Og sådan blev det!

Samarbejdet med bestyrelsen husker Frede som værende meget positivt og præget af stor opbakning. Bestyrelsen bidrog med mange forskellige opgaver,

og de var meget involverede i skolen. I perioder sad der mange regnskabsfolk i bestyrelsen, som naturligt tog hånd om skolens økonomi, budget og regnskab. Dermed kunne Frede hellige sig det, der havde hans største interesse: At få friskolen til at køre.

"Der er noget jeg gerne vil fortælle jer..."

På Landsgrav Friskole er der tradition for, at skolelederne også har undervisning. Frede underviste i matematik og var i perioder klasselærer. Og så havde han fortælling! Rygtet er løbet i forvejen, så at Frede var en mesterlig fortæller, det står klart. Ind i mellem møder Frede sine gamle elever: "Når vi snakker om, hvad de bedst kan huske, så siger mange morgensang, som de var lidt trætte af dengang, men som de altså er glade for at have oplevet. Og så fortælling. Det har irriteret mig mange gange, at kolleger ikke turde gå i gang med at fortælle.

Den effekt man kan få ved at gå ind og sige til en klasse, nu skal I høre her, der er noget jeg gerne vil fortælle jer, og det er altså meget spændende..." siger Frede med en på en gang afdæmpet og insisterende stemme, så man levende kan forestille sig, hvordan alle børnene straks har al opmærksomheden rettet mod ham. "Du fange dem i løbet af et sekund, hvis du siger de rigtige ting!" konkluderer han.

På en friskole er der som regel mange traditioner, og Landsgrav er ingen undtagelse. "Der må godt være nogle traditioner," slår Frede fast. "Jeg ved godt, at jeg har været til stor irritation, hver gang vi gik på ferie, sluttede jeg altid af med at sige, at så er der en ting, der er rigtig, rigtig vigtig nu her. Det er, at når nu I holder ferie, så skal I huske at hjælpe jeres mor og far med de forskellige ting, der skal gøres derhjemme. Åååå-hhhh... sagde de hver gang," griner Frede.

En anden tradition var festerne. "Vi har altid været gode til at holde fester på Landsgrav Friskole!" slår Frede fast. Hvert år blev der afholdt en forårsfest og en efterårsfest, som kun var for forældre og personale. Til de fester var der altid optræden, god musik og mange surprises. Festerne blev holdt i "den gamle gymnastiksal", som i dag er morgensangs- og musiklokale. Festerne nød stor opbakning.

Trends i skoleverden kommer og går

På 20 år sker der selvfølgelig en udvikling af skolen. Man samarbejdede en del med andre friskoler og havde øjnene åbne ud mod verden. På et tidspunkt var der stor interesse for en klasseløs skole, hvor man havde skippet skemaerne med de forskellige timer til fordel for udelukkende at arbejde med temaer. Frede fortæller, at det snakkede de meget om, men det blev aldrig rigtig til noget.

Trends i skoleverden kommer og går, men Frede husker, at computerne var en trend, man ikke rigtigt kunne slippe for. ”Jeg ville ikke have med det at gøre,” fortæller han og fortsætter med et smil: ”Det viste sig, at det var der overhovedet heller ikke nogen af de andre der ville. Så meldte jeg mig og tog kursus, og det endte med at vi alle fik kørekort. Så vi kom til at arbejde med det.”

Til at starte med satsede skolen på Mac, da Frede med begejstring havde oplevet Apples første maskiner og deres umiddelbart meget pædagogiske design. I dag har skolen lidt af hvert: iPads, PC'er, Chrome Books og interaktive tavler i alle klasser. ”Det er jo en helt ny tid som vi slet ikke kender. Vi kender kun kridtet. Der er sket så utroligt meget,” smiler Birthe.

Farvel til Landsgrav

20 år er mange år på samme arbejdsplads. Birthe og Frede nåede at afslutte deres arbejdsliv, mens de stadig syntes, at det var sjovt. ”Derfor var det også lidt hårdt at skulle sige farvel. Det kan jeg se nu her, hvor jeg ser de sange, der blev lavet,” siger Frede. At tage beslutningen om at stoppe på Landsgrav Friskole, var måske ikke let, men da Frede og Birthe først havde sagt farvel, så de sig ikke tilbage. Roret var givet videre og nu ventede noget nyt. Frede fortæller, at han har en talemåde, som han holder meget af: ”Husk at leve i nuet. Lær af fortiden. Drøm om fremtiden”. De ord har han og Birthe på mange måder formået at leve efter. Nostalgien fylder ikke mere, end den bør.

Denne eftermiddag i september trænger nostalgien sig dog kraftigt på. Jeg mærker tydeligt, hvor rørende det er for både Birthe og Frede at dykke ned i alle minderne. For nok har det vellidte friskolelederpar sat mange spor i hjerterne på elever, forældre og kolleger – men tiden på Landsgrav har også sat dybe spor i Birthe og Fredes hjerter. Da jeg kører fra Svendborg og tilbage mod Slagelse er det med aftale om, at de lægger vejen forbi, når skolen fejrer sine 150 år den 3. maj 2019. Jeg ser frem til gensynet – og ved at jeg deler dette med elever, forældre og kolleger, der var på Landsgrav i ”Birthe og Fredes tid”.

ERINDRINGER

AASE HELVEG POULSEN

Min barndom på Landsgrav Friskole

September 1947 begyndte mine forældre, Herdis og Niels Helveg Povlsen, deres arbejde på Landsgrav Friskole. Vi kom fra Visse syd for Aalborg og flyttede nu ind i skolelederens lejlighed på skolen. Den var i to etager i gavlenden af skolebygningen og vendte ud mod Bagervej, som dengang var en grusvej med grøft og marker som stort set eneste omgivelser.

Skoledagen og undervisningen

Hver dag begyndte med morgensang inde i skolestuen. Min mor spillede hver dag på sit harmonium til morgensang. På væggen var der store billeder af Ingeman og Grundtvig og et mindre af Kold. Min far valgte første sang, derefter sagde han "Fader Vor" og så skiftedes vi elever til at vælge næste sang.

Morgentimerne var altid fortælling. Danmarkshistorie, Verdenshistorie og Bibelshistorie, de nordiske gude- og heltesagn. Min far var en fabelagtig fortæller. Det var min mor faktisk også, selvom hun først begyndte at benytte det senere.

Vi havde aldrig bøger endsige lektier til historietimerne, men sad med store øjne og ører og lyttede helt opslugte af de fantastiske fortællinger, vi hørte.

Resten af dagen var med de andre fag: dansk, regning, geografi, tegning, sløjd, håndarbejde, naturhistorie, gymnastik. Da vi nåede frem til omkring 1955 kom der også engelsk på skemaet. Den første undervisning blev forestået af en tresproglig korrespondent, der havde børn i skolen.

Men der var jo kun et undervisningslokale, og ikke alle skulle have engelsk. Så engelskundervisningen foregik inde i vores stue omkring det store spisebord.

Min far stod for de boglige fag, min mor tog sig af håndarbejde og gymnastik. Både i dansk og regning var al undervisning individuel. Ingen elever arbejdede med det samme bortset fra, når der blev skrevet diktat og genfortælling. Begge mine forældre var meget kreative og eleverne fremstillede fine ting i sløjd, håndarbejde og tegning. Far havde gået et par år på kunstakademiet og lærte os om perspektiv, proportioner og farvelære samtidig med han sommetider fortalte om de store klassiske malere. Min mor havde fået lederuddannelse på Snoghøj Gymnastikhøjskole og også været på skrædderfagskole i Odense.

På hverdage mødte "storeklasse" klokken 8 til 12, mens "lilleklasse" mødte 12:30 til 15.30. Om lørdagen mødte lilleklasse dog ind om formiddagen lige som storeklasse. Af pladsmæssige årsager blev der om lørdagen spillet meget høvdingebold ovre i forsamlingshusets sal, der fungerede som friskolens gymnastiksal. Selvom der var under 30 elever, kneb det med, at de kunne være i skolestuen alle sammen på en gang. Men i sidste time, fra 11 til 12, klemte vi os sammen ved de gamle skolepulte, tre på samme bænk, og så hyggede vi os. Timen gik dels med at synge fra højskolesangbogen, dels med at lytte til de gamle klassikere, såsom Børnene i Nyskoven, Nybyggerne i Canada, Jorden rundt i 80 dage, Paw i urskoven, Rejsen til Verdens indre. Vi elskede sidste time om lørdagen.

Skolelærerens datter

Set i retrospektiv kan jeg godt se, at mine brødre og jeg fik en lidt anderledes opvækst end de fleste. Alene det, at vi bare gik fra vores entre direkte ind i skolestuen. Stort set hver dag kom der personer forbi, nogle bare til en snak, men mange til en kop kaffe. Pausen på en halv time midt på dagen, hvor vi spiste varm mad, blev ofte afbrudt af enten elever, forældre eller andre, som gerne ville have en lille snak, betale skolepenge, have svar på et spørgsmål eller måske hjælp til et eller andet. Mine forældre kendte mange og blev altid inviteret med til fx bryllup, sølvbryllup, konfirmation, runde fødselsdage og den slags. Far forventedes som regel at holde en tale – og det gjorde han så.

Jeg vil tro, at de fleste, i hvert fald rigtig mange, i Vestsjælland kendte far. Han fik altid fin behandling, når han var ude for at handle, og fordi især far var så "kendt" smittede det lidt af på os børn. Jeg blev ofte omtalt som "skolelærerens datter". Jeg syntes altid, det var spændende, hvad der foregik i skolestuen og allerede som helt lille, 3 – 4 år gammel, fik jeg lov at liste ind i skolestuen hvis jeg var helt stille. Det var jeg. Så satte jeg mig ved en af de bagerste skolepulte og lyttede efter og så, hvad der foregik. Hvis jeg var ekstra heldig fik jeg sommetider lov at sidde ved siden af en af de store piger, som jeg så meget op til.

Læseaftner

Læseaftener var noget helt specielt. De foregik hver fjortende dag i vinterhalvåret og begyndte altid med, at far kom ind til dansktid i store klasse med en stak sedler, lavet af sider fra et stilehæfte, og

fordelte sedlerne til de elever, der havde den mest læselige håndskrift. Derefter skrev han på tavlen: "Læseaften tirsdag den x. klokken 19.30". Alle skrev så omhyggeligt, hvad der stod på tavlen og afleverede til far, når de var færdige. Han satte skolens stempel på og uddelte derefter sedler til samtlige elever. Nogle fik flere end en, fordi de skulle sørge for, at eventuelle naboer og andre medlemmer af skolekredsen alle fik besked.

Når så dagen oprandt, blev der travlhed. Så snart lilleklasse var sendt hjem, skulle der gøres rent i skolestuen med det samme. Til daglig kunne det godt

Familien Poulsen sommeren 1950 i skolens have. Fra venstre ses mor Herdis, lillebror Anders, Aase selv, far Niels, storebror Mogens og den højtelskede hund, Kiki.

vente til lidt senere, men ikke når der skulle være læseaften. Vi børn var vant til at hjælpe til. Så var det tid til at gøre klar inde i vores stue. Alle tre plader kom i det store spisebord. Så kunne der dækkes kaffebord til 16 personer. Det gjorde mine brødre og jeg – med det rædselsfuldt grimme og krakelerede mågestel, som skolen havde, og som stort set kun blev brugt ved den slags lejligheder. Mor ordnede køkkenet og satte en kæmpestor gryde vand over på gasblusset, så det var klart, til at der kunne laves kaffe og anrettes kage.

Mens mor og vi børn var beskæftigede med praktiske gøremål, gik far rundt og trommede med fingrene på bogryggene i reolen, mens han overvejede, hvad han skulle læse om aftenen. Nogle af de foretrukne forfattere var Sigurd Elkjær, Johannes V. Jensen og Martin A. Hansen. Det måtte gerne både fornøje og være til eftertanke.

Alt var klart hen ad klokken syv, hvor de første deltagere så småt begyndte at ankomme. Så var vi børn for længst sendt op ovenpå. Det var ikke for børn, og det var vi helt klare over. Vi lå på maven oppe på reposen og kiggede ud mellem gelænderets tremmer for at se, hvem der kom – og hvad, de måske havde med. Systemet var nemlig sådan, at alle deltagere medbragte et eller andet spiseligt til kaffen. Nogle af dem havde sommetider lidt chokolade eller andet med til os børn. Det stak de lige op til os, før de gik ind i skolestuen.

Når alle var ankommet og sad i skolestuen, sagde far velkommen og man begyndte med en sang fra Højskolesangbogen. Mor spillede altid til. Derefter

læste far så den fortælling, han havde valgt. Vi børn underholdt os på forskellig vis. Vi vidste, at vi skulle være stille, men af og til gik naturen over optugtelsen. Så kom mor i hastigt trav op ad trappen og tussede på os, sagde, at man kunne høre os!

Næste dag var den rene salighed for os børn. Vi svælgede i den kage, der ikke var blevet spist, det være sig kringler, lagkage, sandkage, æbleskiver, boller, pandekager og mor var ved at fortvivle. Hun kunne stort set ikke få os til at spise rigtig mad dagen efter læseaften. Men på den anden side var det jo kun den ene dag, så skaden var nok ikke så stor.

Som nævnt var der under 30 elever, da vi flyttede ind på skolen i 1947. Jeg husker, at far og mor af og til talte om, at det ville være rart, hvis man kunne

få flere end 30 elever. Det lykkedes. Men ikke med det samme. Det år jeg skulle begynde i skole, 1951, var vi kun to. Formandens Lars og mig. Da der fire år senere var hele syv nye til 1. april, var det en stor ting, som alle talte meget om. Og når man ser, hvor meget skolen – på alle måder – er vokset, kan man kun glæde sig over, at gartner Henriksen i sin tid så energisk afslog af sælge sin jord til kommunen. Han holdt på, at KUN Friskolen måtte købe hans jord. Og sådan blev det.

Aase Helveg Povlsen har blandt andet været lærer på Lille Næstved Skole, Jyderup Kost- og Realskole, Forlev Friskole, Møllemarkskolen, Sorø Gymnastikefterskole og Herlufsholm Skole. Hun har desuden gennem årene undervist i sprog på aften- og ungdomsskole og en en aktiv foredragsholder.

ERINDRINGER

KJELD FREDENS

Lærer Poulsen og de skabende Kunstarter

De snavsede sko og støvler røg af med det samme, vi kom ind i forgangen. Der skulle skiftes til hjemmesko, som dengang hed kludesko – og så måtte vi træde ind i skolestuen. Jeg var årgang 1952 til 10 kr. om måneden i skolepenge, men det skænkede jeg ikke en tanke, for så snart jeg var kommet ind i lærer Poulsens skolestue, var jeg hjemme. Så var der morgensang. Fru Poulsen spillede på trædeorglet, mens lærer Poulsen stod høj og statelig og sang for med operastemme. I de fem år, jeg gik på skolen, tror

jeg, vi fik sunget langt de fleste sange i bogen, for jeg kan mange af dem udenad den dag i dag.

Når lærer Poulsen var glad for sange med et historisk indhold, så blev vi det også, for der fulgte altid en historie med. Havde vi sunget "De snekker mødtes i kvæld på hav", begyndte luften at gløde med fortællingen om søløjtnant Peder Willemoes og slaget ved Sjællands Odde, om mindestenen på kirkegården og om Grundtvig, der have skrevet verset. Og lærer Poulsen kunne tryllebinde os. Når ordene ikke slog til, blev der tegnet med farvekridt på tavlen. Han var en mester i at tegne og male. Og så havde vi et fantastisk sløjdlokale, hvor vi tidligt lærte at håndtere selv de mest skarpe redskaber.

Sløjd var skolens kunstneriske eksperimentarium ved siden af den årlige skolekomedie, hvor forældrene syede kostumer og leverede lagkager og æblekager til det afsluttende kaffebord. Det var en skole for både børn og forældre med familien Poulsen som det vitale omdrejningspunkt.

Men der var også en verden udenfor. Jeg gik på friskolen i fem år, og et halvt år før fik min far den ide, at jeg skulle til optagelsesprøve i mellemskolen. Desværre kom jeg hverken op i Willemoes eller i sløjld, så jeg led mit første store nederlag. Lærer Poulsen kunne med rette, hvad han også gjorde, bebrejde min far, at han ikke havde orienteret ham i forvejen, for så havde jeg været lidt skarpere i matematik. Det blev en ommer i femte klasse på kommuneskolen, men i løbet af det år, lærte jeg alt det, som jeg ikke havde fået med mig fra Friskolen. Til gengæld var mit liv blevet beriget med en personlig og social udvikling, som kommuneskolen dengang ikke havde kunne give mig.

Lærer Poulsen var den bedste lærer jeg har haft, for han vidste, at læring begynder der, hvor eleven befinder sig, både med hensyn til tid/sted og erfaring. Han viste os, at den tidlige tilgang til verden er langt mere kropsligt-sanselig og undersøgende end hos de fleste voksne. Desværre fik hans ryg et knæk, som blev forværret af de mange behandlinger, han fik på hospitalet. Dagen før jeg i 1965 rejste til Århus for at læse medicin, besøgte jeg ham for sidste gang. Vi var naboer til skolen. Han lå i sengen, og selvom han havde det skidt, lyste han af den mildhed, som skolestuen var så fuld af. Ugen efter var han død.

Læring er et håndværk, og overser man det, havner man i intellektualisme. Hjernen er ikke et kar man fylder med viden. Hjernen er udviklet til at håndtere den omverden, man befinder sig i, og som man samtidig former. Det giver ikke uanet sikkerhed at kunne matematik, vi kan ikke regne alt ud på forhånd, vi skal også lære, hvornår vi kan anvende

en strategi og hvornår ikke. Konteksten skal også regnes med. Erfaring er skrøbelig, når konteksten regnes med. Men skrøbelighed er ikke nødvendigvis en dårlig egenskab. Tværtimod åbner denne skrøbelighed for langt flere facetter. En tomat er ikke bare rød. Den kan være mere eller mindre rød afhængig af belysning. Køber man ti tomater hos en grønthandler, så ser de røde ud, men sætter man sig for at male dem, dukker der mange nuancer op.

Lærer Poulsens tilgang til pædagogikken var poetisk og med det livssyn, at vi altid er i udvikling. Du skal lige blive her efter skoletid, for du skal lære at sætte glas i et vindue, var lærer Poulsens kommentar, da jeg i et frikvarter havde sparket en fodbold gennem en rude.

Denne skrøbelighed vender kunstnere til en fordel. Uforudsigelighed er et gennemgående tema i det 21. århundrede. Derfor kan usikkerheden vendes på hovedet, så den bliver betragtet som en ønskværdig og nødvendig vej mod større midlertidig stabilitet.

En praktisk-kunstnerisk og poetisk tilgang er i børns udvikling ikke en luksus, men en nødvendighed, fordi de lærer noget afgørende, som de ellers

ikke ville have lært. Så længe man kun argumenter for, at kunst er stedfortræder, et middel til at fremme et andet fag, overser man kunstens særlige bidrag. Kunstneriske aktiviteter kan ganske rigtigt have betydning for læreprocesserne på andre områder, men kun hvis kunsten også er et mål i sig selv. Derfor skal undervisningen i de kunstneriske fag varetages af fagligt kompetente lærere.

I de skabende kunstarter integreres hjerne, krop og omverden (enaktiv tilgang). De store kunstnere, malere, musikere, dansere, og skuespillere er kun nået så langt gennem dedikeret arbejde. Det kan ikke lade sig gøre uden det engagement og den vedholdenhed, som forudsætter indre motivation. Men skabende kunst forudsætter ligeledes forestillingsevne og en nysgerrighed efter at overskride grænser og se det, som vi ellers ikke kan få øje på.

Hvad kan man så særligt lære i en målrettet kunstnerisk uddannelse? I et forskningsprojekt (Hetland et al. Studio Thinking², 2013) lærte elever ikke bare at tegne og male, men til forskernes store overra-

skelse tilegnede de sig også en særlig måde at tænke og handle på, som senere blev beskrevet som otte vaner. Og det gælder også andre kunstneriske aktiviteter end at tegne og male. De otte vaner kan betragtes som en helhed og bliver på den måde til en særlig holdning eller disposition for det, man gør: Udvikle et håndværk, engagement og vedholdenhed, fantasi, udtryk, observation, refleksion, overskride grænser og undersøge, forstå en kunstverden.

Ser vi nærmere på de otte vaner, så udfordrer de hjernens pandelapper med dens eksekutive funktioner, som er ræsonnement, problemløsning og planlægning. De eksekutive funktioner er i dag vejen til succes i tilværelsen langt mere end IQ, og de kan udvikles gennem hele livet. De har betydning for akademisk præstation, social tilpasning, mental og fysisk sundhed og succes på et omskifteligt arbejdsmarked. De eksekutive funktioner er en af de vigtigste mentale funktioner at få udviklet i det 21. århundrede, fordi de er nødvendige i situationer, hvor rutiner ikke slår til.

Disse fakta kan understøttes af følgende undersøgelse: Professor James Catterall har i bogen "Doing well and doing good by doing art" (2009) beskrevet et langtidsstudie om kunstens betydning for elevernes udvikling. Han skelnede mellem kunst-rige og kunst-fattige skoler. Det er et studie, der strakte sig over 12 år og med 12.000 elever og studerende. Når han sammenlignede eleverne fra disse to skoleformer, var forskellen slående. Ikke bare klarede eleverne fra de kunst-rige skoler sig bedre i løbet af skoletiden, men de klarede sig også generelt bedre i

deres senere voksne liv med hensyn til uddannelse, job, økonomi og sociale relationer.

Hvad kan skolen gøre? Den kan lægge stor vægt på de skabende fag og samtidig udvikle en kunstnerisk tilgang til skolens traditionelle fag, så man ikke bare lærer faget, men samtidig udvikler kunstens otte gode vaner med en aktiv og skabende tilgang til stoffet. Det var noget af det vigtigste, jeg har fået med mig fra mine fem år i Landsgrav Friskole.

Kjeld Fredens er uddannet læge og har bl.a. været hjerneforsker ved Århus Universitet samt professor ved Aalborg Universitet Institut for Læring og Filosofi. Han er bl.a. forfatter til "Læring med kroppen forrest" fra 2018.

ERINDRINGER

BODIL NIELSEN

På Gunnar Oxes tid

I 14 år havde min mand og jeg vores 3 børn, Jane, Arne og Mads, gående på Landsgrav Friskole. Det var i årene 1966 til 1980. Gunnar og Bodil Oxe var et perfekt lederpar med hver deres talenter. Det var gode tider, hvor engagementet fra forældrene var i højsæde.

Jeg selv var med i bestyrelsen i flere år fra 1968. Der blev organiseret rengøring, som eleverne i 6.

og 7. klasse udførte, mens Jytte Raun var på barsel. Pengene, som børnene tjente, gik til en Norgestur. I 1978 og 79 underviste jeg i selvforsvar for pigerne i de ældste klasser, hvor også nogle af mødrene deltog.

Bodil Oxe var meget kreativ i formningstimerne. Når hun ringede og spurgte, om vi kunne køre i skoven for at hente rødder og dekorationsmateriale, stillede vi gerne op. Dengang kunne der være rigtig mange børn i hver bil. Vi hyggede os. Børnene rensedede og lakerede rødderne og disse rødder er, hvert år siden, blevet taget frem til jul og pyntet.

Bodil Oxe arrangerede også optræden, hvor rekvisitterne blev kreeret i formningslokalet.

Jeg kan huske, at skolen holdt en emneuge omkring bronzealderen. Det var en gang først i 70'erne. Et skuespil blev opført øverst oppe på idrætspladsen. Vi syede kostumer af sækkelærred, og Gunnar smedede bæltespænder og lavede sågar en lur.

Drikkekrusene var fint formede, brændte og sprayet med kobberspray - også indvendig - så AK og VE, de børn, der under forestillingen drak af krusene, blev dårlige og måtte gå om bag buskene og kaste op. De blev nu ikke mere syge, end at de kunne gennemføre forestillingen. "The show must go on" - helt i skolens moral og ånd. Vi som tilskuere opdagede intet. Det er herlige minder!

Bodil Nielsen har arbejdet som fysioterapeut og handicapidrætslærer. Hun er aktiv i handicapidrætsforeningen, hvor hun siden 1976 har brugt flere aftner om ugen som instruktør.

ERINDRINGER

JENS EBSSEN

25 år som friskoleforældre

Jeg var forælder på Landsgrav Friskole fra 1969 til 1994 – måske en rekord? Da jeg selv gik i skole, havde jeg slet ikke regnet med, at skolen skulle komme til at betyde så meget i mit voksenliv. Efter 7 års skolegang gik jeg ud af folkeskolen og ud i voksenlivet, som jeg havde glædet mig så meget til. Efter at have været 5 måneder på Vallekilde højskole og 9 måneder på landbrugsskole, fik jeg et andet syn på skolen.

Jeg rejste fra Vestjylland og fik plads på to forskellige gårde i Landsgrav Sogn. Jeg havde aldrig tidligere hørt om friskoler. På den første gård, underviste manden i gymnastik på Landsgrav Friskole, og konen var vikar engang imellem. På den anden gård havde manden været formand for skolebestyrelsen på Landsgrav Friskole og fortalte med stor begejstring om skolen. Han sagde altid at skolen blomstrede op, da Hr. og Fru Poulsen kom til.

Efter jeg selv fik kone og børn og bosatte mig i Hyllerup, som havde mange relationer til Landsgrav, begyndte vi også i vores hjem at snakke skole. Mine svigerforældre havde ikke søgt friskolen, så deres børn gik på Hejninge Skole, som jo så senere er blevet Trelleborg Friskole. Skolen i Hejninge var lukningstruet i løbet af 60'erne, og fordi Landsgrav havde børnehaveklasse, valgte vi den. Vi havde 3 børn – 1 dreng og 2 piger. Vi boede langt ude på landet mellem Hyllerup og Hejninge, men børnene lærte hurtigt at cykle i skole.

Skolelederparret hed dengang Hr. og Fru Oxe. I starten syntes vi, skolen virkede lidt stiv i det, men efterhånden faldt vi til. I år 1969 lå skolen i byggerod, da der blev bygget mellembygninger mellem den gamle skole og forsamlingshuset, som var blevet købt til. Skolelederparret boede på Benediktevej, og fru Poulsen – den gamle gamle skolelederfrue – boede på venstre side af skolen og pedellen på den anden side. Fru Poulsen var et stort plus for skolen.

Hun underviste og var god til at fortælle og spillede altid til morgensang, som vi forældre tit deltog i.

Da Birthe og Frede Hansen kom til som skolelederpar, fik skolen en helt anden kultur. De havde en friskoleuddannelse med sig, som vi syntes særdeles godt om. Førhen boede der en enlig ældrer lærer på loftet over den gamle skole. Nu blev det lavet om til klasselokale og sløjdsal.

På en generalforsamling kom et forslag igennem om, at skolen skulle være åben om aftenen fra 18.30-21.30, og så skete der en masse. Vi måtte tage vores børn med til disse aftenener. Jeg og en anden startede sløjdeprojekt op med en flok børn. En mand – der altid hed materialisten – havde vinhold. Min kone havde hæk-, strikke- og syhold. De syede blandt andet et nyt sceneforhæng. Der var endvidere et madhold, hvor jeg også deltog. Herudover var der et motionshold.

Det var en rigtig god tid. Vi havde også løvfaldsfest om efteråret, men det bedste af det hele var, at vores børn trivedes.

Vi forældre fik meget fritid til at gå på skolen med hjælp til byggeri, og for vores vedkommende – traktor og vogn. Vi var også to til tre forældre, der tog med på lejrskole. Jeg har været med på Ringe Friskole i en uge samt på skoleskibet Fylla en uge.

I 80'erne havde vi kun vores yngste datter tilbage på skolen, men vi fik et plejebarn fra København, som kom til at bo hos os. Da hun var lige gammel med vores datter, besluttede vi hun skulle starte på Marievangsskolen, så de ikke skulle gå i klasse sammen. I 1988 kunne vi så sige farvel til mange gode år på Landsgrav Friskole, men sådan kom det ikke til at gå. Vi fik endnu et plejebarn fra København, som startede på Landsgrav Friskole og gik der indtil 1994.

Vi valgte friskolen så vores børn kunne få fællesskab, fællessang og få lov til at være dem, de var. De kunne spille mere teater, synge, spille musik og dyrke sport i langt højere grad end i folkeskolen.

Vores børn er i dag meget selvstændige, og vi er sikre på, at friskolelivet har været med til at gøre dem til robuste voksne. Vi har som familie vægtet de grundtvigske værdier meget højt og har forsøgt at give dette videre til vores børn. Faktisk er et af vores børn i dag friskoleleder, så noget har nok smittet af.

Jens Ebsen har været soldat hos Garderhusarregimentet. Han har derudover gået på landbrugsskolen og været selvstændig landmand. I dag er han pensionist.

ERINDRINGER

DITTE EBSSEN

En skole med frihed

Jeg startede på Landsgrav i 1978 som 5-årig. Vi var en klasse på 4 piger og 10 drenge. 14 elever er jo ingenting, men det var fuldstændigt wild west i alle de 7 til 8 år, vi gik der. Vi var en vild klasse, som ingen kunne tøjle, på nær Birte, Frede og Lisbeth, som jeg husker det. Vi lavede så mange forfærdelige ting, men når man så kigger på klassen i dag, så har alle klaret sig godt. Jeg oplevede også, at vi var

dygtige og kunne en masse, når vi skulle videre på kommuneskolerne efter 7. klasse.

I klassen havde vi det med at finde på forskellige udfordringer. Fx havde skolen en udstoppet ræv med åben mund, hvori vi lagde en chips. Udfordringen var, hvor længe den kunne ligge i rævens mund, uden at nogen opdagede det og fjernede den. Den lå der i flere år. Der var også noget med at lægge madvarer i lærernes jakkelommer, uden at de opdagede, hvem der gjorde det. Frikadeller og æbleskrog. En gang smadrede vi 2-3 lysstofrør i skolens gymnastiksal med en tennisbold. Når det så gik galt, og der blev ringet hjem, var det altid læreren, der havde ret. Så måtte vi bare opføre os ordentligt, sådan var det. Vi blev stillet til ansvar og måtte tage vores straf og skrive den ekstra stil, eller hvad det nu var. Det var ikke en hård straf at komme ind til Frede, men man vidste godt, at den var gal. Så snakkede han lidt med en.

Vi fik lov til helt vildt mange ting. Det var en skole med stor frihed. Vi var den første klasse i 7. klasse, der fik lov til at have medbestemmelse på lejrskole. Så vi sparede penge op og sejlede rundt om Fyn på skoleskibet Fylla. Jeg havde en masse fætre og kusiner fra Jylland, og de måtte godt komme med i skole, når de var på besøg. Vi havde også kæledyr med i skole.

*Jeg har en gang haft min pony med.
Det måtte jeg godt, hvis jeg havde lyst
til at vise den frem, sagde Birte. Man
kunne få lov til at være den man var.
Der var ikke noget Jantelov.*

Lærerne var ofte på skolen om aftenen til alt muligt. Det hed interesselimer dengang. Mange af lærerne var enormt engagerede. Vi fór rundt til korstævner og blokfløjtestævner, lejrskoler og ekskursioner og alt muligt. De kreative fag blev i den grad prioriteret af skolen. Sidenhen har jeg tænkt, at man havde en høj stjerne, hvis man var dygtig til de kreative fag, men måske blev de børn, der mere var til det boglige, ikke trukket nok frem i lyset.

Noget af det jeg husker bedst var, hvor engagerede forældrene var. Når jeg tænker tilbage, så var det måske de samme forældre, der dukkede op. De, der

oplevede det fede fællesskab, begyndte jo også at ses privat.

Vi var altid med, sådan husker jeg det. Min far var med i en madklub, der skulle lave gløgg og æbleskiver til et stort julearrangement. Der blev fyret godt med snaps i den gløgg, så halvdelen af forældregruppen blev temmelig fulde.

Der var teateraftener, hvor forældrene også spillede teater og revyer. Jeg gik til sløjde en hel vinter sammen med min far, hvor vi lavede et Kalaha-spil. Det var helt vildt hvor mange forældreklubber, der var, men det var også en anden tid. For manges vedkommende var der måske ikke to fuldtidsarbejdende forældre. I lykkelig mangel af sociale medier og internet så skulle man bruge tiden på noget.

Ditte Ebsen er læreruddannet fra Holbæk Seminarium i 1999. Hun har arbejdet som lærer på Stillinge Skole, Antvorskov Skole, Ringsted Lilleskole samt Trelleborg Friskole, hvor hun i dag er skoleleder. Friskoleblodet løber unægtelig i årene.

ERINDRINGER

HENRIK DENTA

Lærerne fandt elevernes specielle styrker

Jeg startede på friskolen i midten af tresserne. Og valget var ikke svært. Mine forældre boede på Baggervej 7 og var dermed nabo til skolen. Min storebror havde allerede gået der et par år. Siden har mange andre Denta'ere gået på skolen, dog ikke min egen søn, der er født i København. Ellers var han nok også havnet der. Da mine forældre flyttede til Toftevej blev vi i stedet nabo til fodboldbanerne, hvor mine forældre altid kunne følge med i skolens

liv og dermed også børnebørnenes skolegang gennem hegnet.

Jeg er i dag ikke sikker på, at skolen dengang tiltrak de bedste lærere. Skolen lå i udkanten af byen og var ganske lille og med 7. klasse som sidste klassetrin. På mit eget klassebillede fra vistnok sjette klasse er vi seks elever i klassen, hvoraf kun den ene var en pige. Jeg tror nok, at hun ganske ofte savnede nogle andre piger i klassen.

Skolen var meget optaget også af kreative fag, derfor gik vi både til madlavning og sløjd og havde temauger. Madlavningen startede med indkøbslister og så var det afgang til købmanden. Det var her, jeg lærte at hade bananlagkager. Bananer er godt. Lagkager er godt. Men man skal ikke blande.

På Landsgrav Friskole mobbede vi også hinanden. Selv om vi dengang forvekslede det med uskyldige drillerier. Men lærerne viste os, at også mobbeofrene havde deres styrker på områder, vi andre kun kunne være misundelige over. Og derved svandt mobberiet til fordel for mere respekt for ofrene.

Miljøet og lærerne var nok mere tålmodige end i dag. Her hjælper det selvfølgelig, at der ikke er så mange elever. Men lærerne havde gennemgående én egenskab, jeg aldrig glemmer. På nær en enkelt lærer, der ikke fortjener omtale her, var de ikke bare tålmodige. De knækkede koden til mobberiet, selv om de næppe selv var klar over.

I min egen klasse var det i nogle år en fyr, der hed Peter. Han var det oplagte drilleoffer, lidt genert og ikke særligt meget talende. Vi vidste dog godt, at han var god til at tegne. Men det var en dag, hvor lærerinden bad ham om at tegne hende, det hele ændrede sig for os. Hun satte sig på katederet og sad stille, mens hun underviste. Samtidig tegnede Peter hende. Resultatet forbløffede os alle. Den dag fandt vi ud af, at Peter var en god fyr med egenskaber, vi kun kunne misunde.

Klog var han nu, det var vi ikke i tvivl om. Men Søren kunne også spille klaver. Og en dag satte læreren ham til at akkompagnere os, da vi skulle synge. Læreren overlod ham klaveret, og det fandt vi ikke helt overbevisende. Men Søren spillede energisk og kraftfuldt og uden en eneste fejl. Selv om han rokkede frem og tilbage og det hele så lidt besynderligt ud, så lød musikken som den skulle.

Somme tider havde vi timer med klassen over os. Begge klasser kunne sagtens være i samme lokale. I den klasse gik også Søren, der var og er spastiker. Sådan en havde vi aldrig set før. Han blev behandlet som os andre, men det tog ham altid tre gange så lang tid at besvare lærerens spørgsmål som os andre, alt imens han rykkede frem og tilbage i stolen.

I dag står disse to eksempler stadig klare for mig. Og jeg er sikker på, at fordi lærerne fandt deres specielle styrker, gav dem plads til at udfolde disse styrker og vise os andre dem, fik vi mere respekt for dem og lyst til at mobbe dem forsvandt. Må dette være til fortsat inspiration!

Henrik Denta var elev på Landsgrav fra 1964 til 1971. Han er uddannet journalist og har 25 års erfaring med erhvervsjournalistik fra DR. I dag driver han sit eget kommunikationsbureau og så er han forfatter til bogen "Guld og Bedrag", om hvordan den danske nationalbank snød nazisterne fra at røve Danmarks guld.

Henrik Dentas klasse med fem drenge og en pige.

ERINDRINGER

BENJAMIN DENTA

Plads til svinkeærinder og højt til loftet

Jeg er 2. generations LF'er og gik ud af skolen i 1986. Min far og hans bror var første generation i familien, der gik på LF. Dengang der kun var to klasser. Deres mor gjorde rent på skolen. De voksede op i nabohuset nr. 7. Senere flyttede de til Toftevej, til huset der grænser op til overbygningen. Der sad jeg engang og så resten af idræsttimen efter en disput med en idrætslærer. Min far blev bestyrelsesformand, og min mor har senere været tilsynsførende. Mine mindre søskende har også gået på LF. Faktisk deltog min lillebror, Daniel, 4 måneder gammel som Jesus-barn, da vi op-

trådte i 4. kl. til jul. Jeg havde helt sikkert en rolle med lige så mange replikker som ham. Nu går mine børn her. Den bedste beslutning, der er taget på deres vegne.

Jeg har altid vidst, at jeg skulle på LF. Jeg spillede bold på skolens plæne, før jeg startede på skolen. Det var dengang målene bestod af tynde metalstolper. LF har altid været en del af familien. Jeg husker skoletiden som tryk med god faglighed, men også med plads til svinkeærinder og højt til loftet. Der var året, hvor vi lavede en lang, lang juleguirlande og et andet år et gigantisk julehjerter. Det fyldte - i min barndomserindrings optik - det meste af loftet i den gamle sal. Der var Bagerby - byen i byen, hvor vi lærte om pengenes værdi. Det var Bagerby som mine søskende nævnte som det første, da jeg spurgte til deres minder. Og fortællingen! Jeg husker især Frede Hansens fortælle timer.

Vi mærkede også forandringerne i det små. På et tidspunkt gik vores lærer fru Poulsen over til at blive kaldt ved fornavn - Herdis. Det var underligt, syntes vi elever. Men sådan var tiden. Vi diskuterede det i klassen med lærerne. Diskussion er der altid plads til på LF.

Lige nu befinder jeg mig i Vietnam med den sammenbragte familie. 6 uger har vi fået lov at tage børnene ud af skolen til en rejse. Patrizia støttede op om ideen med det samme. Sådan er LF. Der er plads til at uddanne sig til livet samtidig med, at det faglige sættes højt. Tillykke med jubilæet!

Benjamin Denta er uddannet cand. med. i 2003 fra Syddansk Universitet. I 2011 blev han speciallæge i almen medicin og samme år blev han kompagnon i Lægehuset i Høng, hvor han har arbejdet som praktiserende læge siden.

ERINDRINGER

SARAH DENTA

Noget andet og mere end bare en skole

Forleden skrev min storebror til min lillebror og jeg: "LF fylder år, og de søger historier om skolen - har I nogle input?" Mit svar kom meget hurtigt: December måned med levende lys i vinduerne, når man kom cyklende til skole. At blive mødt i vintermørket med levende lys var særligt. Derefter morgensang, som - hvis man var heldig - betød,

at man fik lov at sidde hos en af de store. Birthe Hansen siddende i midten af gangen, altid smilende og højsyngende.

Jeg ville lyve, hvis jeg skrev, at jeg dengang altid elskede morgensang, men der indfandt sig altid en form for ro hos mig. Vi var alle samlet før dagens program, både lærere og elever. Det var en god måde at starte dagen på.

Jeg husker tydeligt, da vi gik ud af 7. klasse og skulle på en almindelig folkeskole. Alle forældrene (og måske også os elever) var bekymrede for, om vi nu var dygtige nok. Havde vi nu modtaget ordentlig undervisning? Havde der været vægt nok på det faglige? Bekymringerne var uden grund. Vi klarede os vist alle bedre end gennemsnittet, i hvert fald dem jeg fulgtes videre med.

Vi lærte en masse fagligt på LF, men det kan man gøre så mange steder med de rette ressourcer. For mig var det særlige ved LF fornemmelsen af, at være en del af noget andet og mere end bare en skole.

LF var for mig og min familie et sted vi alle kom med stor glæde. Jeg oplever ofte at forældre i dag føler, at skolearrangementer er en byrde og noget der skal overstås.

Sådan oplevede jeg ikke min families forhold til skolen.

Mine forældre glædede sig til dagene på skolen - også arbejdsdagene. Måske glædede de sig, fordi de fik mange gode venner via skolen og var meget involveret i skolen - men fornemmelse af, at LF var en skole, hvor hele familien var velkommen og havde lyst til at komme, var noget særligt.

For mig var LF en tryk, kreativ og lærerig start på rigtig mange år på skolebænken. Jeg bliver den dag i dag stadig glad, når jeg kører forbi LF og gode minder vælter frem.

Sarah Denta er Pd.h. og ekstern lektor CBS Law. Hun er pt. bosiddende i Bangkok.

ERINDRINGER

JEANETTE PALMER

En skole med gode menneskelige værdier

Efter rigtig mange år som forælder på Landsgrav Friskole vil jeg benytte lejligheden til at takke for nogle fantastiske år med et dejligt samarbejde med flere skoleledere og lærere.

Alle har gjort en ihærdig indsats for at give det bedste til vores børn. Vi som familie har oplevet en tryk hverdag for vores børn med et dejligt fællesskab og med gode menneskelige værdier, som er vigtige for at kunne begå sig i verden.

Der har været rigtig mange dejlige oplevelser: arbejdsweekender, fælles teater, markedsdag, lejrskole, juleskuespil og mange traditioner som nisserne i huset, kirkegang og synge "Nu er det jul igen" gennem hele skolen, morgensang med diverse optrædere fra læsning til skuespil, musik og sang, Spil Dansk aften, generalforsamling med mere. Alt dette – og det fantastiske i, at vi forældre altid var velkommen til at deltage.

Samtidig har jeg gennem mit bestyrelsesarbejde oplevet en skole under stor udvikling, både økonomisk og fagligt. Omkring 2005 blev jeg valgt ind i skolens bestyrelsen, hvor jeg i en årrække var næstformand.

Vi indførte "Kys og kør-ordning" for at sikre trafik-sikkerheden på Bagervej. Vi arrangerede temaaftener og receptioner og havde et udviklende samarbej-

de i bestyrelsen. Jeg husker berigende pædagogiske weekender, hvor vi sammen med lærerne arbejdede med at udvikle skolen og dens værdier. Jeg husker det spændende arbejde med udbygningen af skolens rammer og opførelsen af overbygningen og senere den nye SFO. Jeg husker bygning af den nye legeplads og af bålhytten.

Jeanette Palmer var forælder på Landsgrav fra 2002-20156. Hun er har en sygeplejerske- og en lederuddannelse. Hun har arbejdet som leder i det offentlige og private, samt som Næstformand i Lederforeningen i DSR. I dag er hun indehaver af egen virksomhed, som tilbyder ledelsesudvikling.

"Der er et godt fællesskab mellem elever og lærere på skolen."

Katharina 7. Klasse

"Landsgrav Friskole er en skole, hvor vi lærer at lære videre i livet."

Marius 8. Klasse

PÅ PERSONALETUR

På Landsgrav Friskole er personalets fællesskab i høj kurs. Derfor spares hvert år sammen til en fælles ryste-sammen-tur i starten af skoleåret. Det er blevet til mange gode oplevelser, bl.a. sort sol i Sønderjylland, ridetur på islandske heste, tur i VIP-bus til Sønderborg, bridge walking på den gamle Lillebæltsbro, gåtur i den fynske Landsby, gokart-konkurrence, byvandring i København, workshop med Martin Spang Olsen, på arkitekturmuseum, sejlads i vikingskibe, i Roskilde Domkirke, på Ragnarock, fuglekiggertur, adventuregolf, madlavningskursus, Møns Klint, Stevnsfortet mv.

HISTORIEN OM JUBILÆUMSLOGOET

Jubilæumslogoet er tegnet af billedkunstlærer Anne-Dorthe Veise. Forud har der været en konkurrence, hvor eleverne skulle komme med det bedste forslag til et logo. Annika fra 6. klasse vandt med sit forslag, hvor tallet 150 havde en fremtrædende plads sammen med et livstræ. Med afsæt i Annikas forslag blev det endelige logo udarbejdet.

Logoet har referencer til skolens formål og ønsket om at danne hele mennesker med hjerte, krop og forstand:

En hånd rækker op i luften, som et livstræ. I håndfladen er et rødt hjerte, som en påmindelse om, at vi har ansvar for hinanden. Vi holder hinandens liv i vores hænder. Vi tager hånd om hinanden, om os selv og vores liv. Vi rækker ud og op. Vi skaber med vores hænders kraft. Vi giver en opmuntrende high five til alle dem, vi møder på vores vej.

Håndens rod er blyanten, der skriver. Måske skolens historie, nutid og fremtid? Måske det enkelte menneske? Blyanten er symbolet på det lærende, det tænkende, det kreative og det kommunikerende menneske. Blyanten er også symbolet for det levende ord - alle sangene, bøgerne, fortællingerne.

Hvor er børnene blevet af i jubilæumslogoet? De er der selvfølgelig, selvom man ikke lige kan se dem med det blotte øje. Logoet kommer først rigtigt til sin ret, når det bæres på de T-shirt, som alle skolens elever har fået i jubilæumsgave ☺

"Lærerne sørger for, at alle kan
være med i undervisningen."

Peter 9. klasse

"Det er fedt, at man har mulighed
for at kæmpe for noget og har noget
at sige som elev, fx i forhold til
Frihedstirsdag eller Nettotirsdag."

Jonas 9. klasse

KLASSEBILLEDER 2018-19

6. klasse

7. klasse

8. klasse

9. klasse

PERSONALEFOTO SKOLEÅRET 2018-19

Øverste række: Eric og Manuel (internationale volontører), Toke Flint (lærer/pædagog), Jørgen Grønne (SFO-leder), Kristoffer Johnsen (pædagog/miniskolelærer), Laila Madsen (lærer), Nanna Kristensen (lærer), Asger Rasmussen (lærer).

Midterste rækker: Helle Guldborg (lærer), Dorte Bo Larsen (sekretær), Brit Hammer (lærer), Stine Tiplady (lærer), Patrizia Lindstrøm (skoleleder), Gitte Johansen (lærer), Birte Jørgensen (lærer).

Nederste række: Anne Wesselhoff (støttepædagog), Lotte Moll (lærer), Lone Elgaard (børnehaveklasselærer), Ditlev Mogensen (viceskoleleder), Kamilla Balslev (lærer), Christian Erichsen (pedel), Thomas Rasmussen (pedelmedhjælper).

På billedet mangler: Lars Herløv (lærer), Gitte Klausen (souschef SFO), Rikke Olsen (lærer), Anne Dorthe Veise (lærer/vikar), Signe Wal-søe (morgensang) samt løse tilkaldevikarer og midlertidigt årsansatte i SFO.

SKOLELEDERE / LÆRERE

Hans Knudsen	1869-1885
Karoline Nielsen	1885-1889
Anna Mikkelsen	1889-1892
Martha Lumholt	1893-1897
Karl Hammer	1897-1898
Vigtoft	1898-1900
P. Ellekær	1900-1903
Jens Pedersen Tudvad	1903-1905
Laura Plejdrup	1905-1909
Jens Vestergaard (vikar).	1906-1907
Marie Thorup	1909-1919
Georg Lindstrøm	1919-1923
Inger Nielsen	1923-1927
Sofie Knudsen	1927
Anna Jelsbak	1927
Marie Christensen	1927-1929
Karen Nielsen	1929-1936
Julius Gerlach	1936-1942
Ingeborg Møller og Ingeborg Jensen	1942-1946
Niels Høeg	1946-1947
Niels Helveg Poulsen.	1947-1965
Herdís Poulsen	1965-1966
Svend Aage Holgersen.	1966
Gunner Oxe	1966-1981
Frede Hansen	1981-2001
Peter Jensen	2001-2003
Lars Winckler Andersen	2003
Finn Helvig (konst.).	2003-2004
Vibeke Malmberg	2004-2010
Ditlev W. Mogensen (konst.)	2011
Berit Bonnesen	2011-2014
Ditlev W. Mogensen (konst.)	2014
Patrizia Guastella Lindstrøm	August 2014-

SFO-LEDERE

Mette Agergaard	?-1994
Bente W. Larsen	1994-2016
Jørgen Grønne	2016-

BESTYRELSESFORMÆND

Lærer Hans Knudsen	1869-?
Købmand Daniel Hansen	?
Jens Olsen	?
Niels Frandsen	?
Peder Jørgensen	1912-1926
Jørgen Rasmussen	1926-1927
Ansgar Tønning.	1927-1929
Svend Jelsbak	1929-1931
Margrethe Rasmussen.	1931-1935
Niels Nielsen.	1935-1941
Thorvald Frandsen	1941-1947
Herluf Frandsen	1947-1958
Niels Lundsgaard	1958-1964
Kjeld Petersen	1964-1974
Axel Jensen	1974-1980
Keld Thomsen	1975-1980
Per Bak	1980-1984
Mogens Pedersen.	1984-1991
Torben Denta	1991-1995
Ole Ernstsen Hansen	1995-1998
Jan Møldrup	1998-2000
Charlotte Obel	2000-2008
Hans Rolff-Petersen	2008-2011
Steen Bendtsen	2011
René Hansen	2011-2015
Steffen Hansen	2015-

KLOGE ORD AF CHRISTEN KOLD

"Sluk ikke de andres lys for at dit eget skal brænde klarere.
Men sluk heller ikke dit eget lys for at glimte ved andres."

"Vi er ikke sat her på jorden for at have mageligt,
men for at arbejde og gøre gavn for andre."

"Et barn er ikke en flaske, der skal fyldes,
men et bål, der skal tændes."

"Træd varsomt, her bliver mennesker til"

"En undervisning, der skal opnå den
hensigt at danne eller beånde, må
ikke melde sig med en forud lagt
plan, en afstukken og afpælet vej,
som børnene må følge til målet".

KLOGE ORD AF N.F.S. GRUNDTVIG

"Folk der lærer for at leve, har anderledes hastværk end folk der lever for at lære".

"Hvem der selv vil være fri, må lade næsten være det med sig".

"Liv uden bevægelse kan være godt nok for gulerødder og Kålhoveder, som ikke er bedre vant".

"Og han har aldrig levet, som klog på det er blevet, han først ej havde Kær".

"Ordet skaber hvad det nævner".

"Fantasi og følelse hører ligeså vel til et ordentligt menneske som forstand".

www.landsgravfriskole.dk